Priporočila za postavitev signalizacije za pohodne poti in poti nordijske hoje

Študija o označevanju in vzdrževanju tematskih pohodnih poti

September 2010

Naložba v vašo prihodnost
Operacijo delno financira Evropska unija
Evropski sklad za regionalni razvoj

REPUBLIKA SLOVENIJA
SLUŽBA VLADE RS ZA LOKALNO SAMOUPRAVO
IN REGIONALNO POLITIKO

Delovna skupina za pripravo dokumenta:

Mojca Makovec Haložan, Center za zdravje in razvoj Murska Sobota
Rosvita Bedrač, **Danilo Čeh**, **Julija Sekirnik**, Znanstveno-raziskovalno središče Bistra Ptuj
Marko Lenarčič, Pohodništvo in kolesarjenje GIZ
Jože Prah, Zavod za gozdove Slovenije in Turistična zveza Slovenije
Tone Tomše, Planinska zveza Slovenije
Mag. Uroš Vidovič, RISO ZAVOD
Maša Puklavec, **mag. Maja Pak**, Slovenska turistična organizacija
Laura Pompe Sterle, avtorica grafičnih del

Institucije, ki so strokovno podprle nastanek dokumenta

SEZNAM UPORABLJENIH POJMOV

Pohodništvo
V Sloveniji smo v preteklosti uporabljali predvsem pojem planinstvo oz. planinec za tistega, ki hodi v hribe, gore oz. alpinist - za tistega, ki pleza po gorah. Z razvojem turističnega produkta povezanega s hribi in hojo se je začel uporabljati izraz pohodnik, ki označuje osebo, ki hodi po hribih ali gorah en ali več dni, ki se sprehaja po poteh okrog mest, krajev, zanimivosti ali ki hodi po poteh od koče do koče iz ene v drugo destinacijo - treker.

Pohodništvo kot turistični produkt
Pomeni, da govorimo o vseh stvareh, ki jih lahko en pohodnik sreča oz. potrebuje pri svoji hoji ter jih moramo urediti, če želimo hojo tudi tržiti med tujimi in domačimi turisti: urejeno in označeno pot, nastanitve - specializirane za pohodnike - hoteli, apartmaji, penzioni, sobe, planinske koče, urejeni javni ali drugi prevozi do ali iz začetnih oz. končnih točk hoje, urejena vodniška služba, urejene karte pohodnih poti oz. tiskani vodniki.

Tematska pohodna pot
V Sloveniji imamo mrežo **planinskih poti** na nacionalni, regionalni in lokalni ravni, razvejan sistem **sprehajalnih poti** predvsem v okolici mest, krajev, naravnih in kulturnih zanimivosti, predvsem na lokalni ravni veliko raznih gozdno učnih poti, kulturno zgodovinskih poti, športno rekreacijskih poti, poti poimenovanih po geografskih, etnoloških in drugih imenih - vse te obravnavamo v tej študiji pod imenom **tematske pohodne poti** /glej str.48/. V ta sklop spadajo tudi poti po zavarovanih območjih.

Ključne poti
V ta sklop je uvrščenih pet daljinskih, transslovenskih poti oz. obhodnic, ki so bile prepoznane kot najpomembnejše s turističnega vidika in ki povezujejo vse slovenske regije ter so kategorizirane v glavnem kot planinske poti.

Označevanje
Pod tem pojmom razumemo sistem oznak oz. signalizacijo, ki jih postavimo ob poteh za lažjo orientacijo. Pri tem ločujemo: markacije, usmerjevalne table oz. puščice, informacijske table na začetku in koncu poti, informacijske table ob naravnih oz. kulturnih zanimivostih.

Strategija razvoja turističnega produkta pohodništvo v Sloveniji
Slovenska turistična organizacija je leta 2005 izdelala omenjeno strategijo z namenom razvoja pohodništva kot turističnega produkta - torej, da se uredijo tako infrastrukturne potrebe pohodnikov: poti, označevanje, vodništvo, nastanitve specializirane za pohodništvo, kot tudi da se razvije sistem nosilcev trženj in promocije ter izvajanja turističnega produkta pohodništvo.

KAZALO

1 UVOD ... 6
1.1 Namen in cilji študije ... 7
1.2 Projekt Hiking & Biking treh slovenskih regij – Podravje, Pomurje in Koroška kot pilotni projekt za enotno označevanje tematskih poti v Sloveniji ... 8
2 ANALIZE ... 10
2.1 Pregled obstoječih tematskih pohodnih poti ... 10
2.2 Analiza zakonodaje in strateških dokumentov ... 10
2.3 Problematika lastništva zemljišč ... 14
2.4 Analiza organizacij ter njihovih aktivnosti v povezavi s pohodništvom ... 17
2.4.1 Organizacije z javnim interesom ... 17
2.4.1.1 Planinska zveza Slovenije ... 17
2.4.1.2 Slovenska turistična organizacija ... 18
2.4.1.3 Zavod za gozdove Slovenije ... 19
2.4.1.4 Turistična zveza Slovenije ... 20
2.4.1.5 Turistična društva pri razvoju turizma v svojem okolju ... 21
2.4.1.6 Zavod RS za varstvo narave, Zavod RS za varstvo kulturne dediščine ... 21
2.4.1.7 Zavarovana območja narave (Arso) ... 22
2.4.1.8 Regionalne in lokalne razvojne agencije, zavodi, organizacije ... 22
2.4.2 Organizacije z zasebnim interesom ... 23
2.4.2.1 Turistična podjetja ... 23
2.4.3 Organizacije javno zasebnega partnerstva ... 23
2.4.3.1 Pohodništvo in kolesarjenje GIZ ... 23
2.5 Primeri dobrih praks v Sloveniji in tujini na področju označevanja in vzdrževanja poti ... 24
2.5.1 Skupine označevanja tematskih pohodnih poti v Evropi ... 25
2.5.1.1 Avstrija ... 29
2.5.1.2 Švica ... 31
2.5.1.3 Italija ... 34
2.5.1.4 Španija ... 34
2.5.1.5 Hrvaška ... 37
2.5.1.6 Slovenija ... 38
2.5.1.7 Primeri dobrih praks na področju nordijske hoje ... 42
2.6 Analiza povpraševanja na območju projektne regije projekta Hiking & Biking ... 45
3 UKREPI ... 47
3.1 Opredelitev glavnih sklopov tematskih pohodnih poti in njihova navezava na sistem ključnih nacionalnih poti ... 47
3.2 Pregled posameznih tematskih poti ... 49
3.2.1 Kulturno-etnološke poti ... 49
3.2.1.1 Poti na temo kulturne dediščine ... 49
3.2.1.2 Poti na temo zgodovine in stavbne dediščine ... 50
3.2.1.3 Poti na temo etnološke dediščine ... 51
3.2.1.4 Romarske poti ... 52
3.2.2 Poti na temo narave ... 53
3.2.2.1 Poti slovenske naravne dediščine ... 53
3.2.2.2 Naravoslovne in gozdne učne poti ... 53
3.2.2.3 Poti po zavarovanih območjih ... 54
3.2.3 Športno-rekreativne poti ... 55
3.2.3.1 Poti za nordijsko hojo ... 55
3.2.3.2 Sprehajalne poti ... 55

3.2.3.3 Fitnes steze ... 56
3.3 Opredelitev kriterijev za uvrstitev tematskih pohodnih poti v enoten sistem označevanja glede na njihovo tematiko ... 56
3.3.1 Ključne nacionalne poti ... 56
3.3.2 Tematske pohodne poti – stanje ... 56
3.3.3 Kriteriji za pridobitev statusa tematske pohodne poti ... 58
4 POSTAVITEV OZNAČB ... 60
4.1 Navodila, kako se lotiti vzpostavitve nove poti ... 60
4.1.1 Priporočila za pripravo in izvedbo tematske poti ... 62
4.1.2 Oblikovanje ideje ... 66
4.1.3 Opis in vris poti ... 68
4.1.4 Pridobivanje soglasij za postavitev poti ... 69
4.1.5 Ureditev novih turističnih tematskih poti ... 69
4.2 Označevanje tematskih pohodnih poti ... 70
4.2.1 Namen in način označevanja ... 70
4.3 Vzdrževanje poti in označb – predlog ureditve vzdrževanja označb poti ter financiranje postavitev ... 73
4.3.1 Vzpostavitev evidence poti ... 73
4.3.2 Vzdrževanje tematskih pohodnih poti ... 73
4.3.3 Vzdrževanje poti glede na lokacijo trase ... 75
4.3.4 Financiranje vzdrževanja ... 75
5 CELOSTNA GRAFIČNA PODOBA ... 77
5.1 Označevanje tematskih pohodnih poti ... 77
5.1.1 Označevalni sistem ... 77
5.1.2 Usmerjevalna tabla – enotna ... 77
5.1.3 Vmesna oznaka ... 78
5.1.4 Osnovna informacijska tabla na začetku in koncu poti ... 79
5.1.5 Informacijska tabla znamenitosti ali pojasnjevalna tabla ... 82
5.2 Postavljanje oznak ... 84
5.2.1 Tematska pot od začetka do konca – nova ... 84
5.2.2 Tematska pot – že obstoječa označena ... 84
5.2.3 Tematska pohodna pot se križa s planinsko potjo in je delno identična z njo ... 84
5.2.4 Tematska pohodna pot je identična s planinsko potjo ... 85
5.2.5 Več tematskih poti v isti smeri ... 85
5.2.6 Odcep do naravne oz. kulturne zanimivosti s tematske poti ... 86
5.2.7 Označevanje križišč in odcepov poti – splošno ... 87
6 KOMUNICIRANJE ... 88
6.1 Tržno komuniciranje s turisti/pohodniki ... 88
6.2 Komuniciranje med vsemi subjekti na temo pohodništva ... 91
7 SPREMLJANJE UČINKOVITOSTI ... 95
7.1 Evidenca tematskih pohodnih poti ... 95
7.2 Formalizacija tematike tematskih pohodnih poti ... 95
7.3 Komisija za spremljanje učinkovitosti ... 95
8 VIRI ... 96
9 SEZNAM GRAFOV IN SLIK V DOKUMENTU ... 98

1 UVOD

Delež prostega časa se v odnosu do delovnega časa povečuje. Preživljanje prostega časa postaja vse dejavnejše, povečal se delež prebivalstva, ki se ukvarja z organizirano ali neorganizirano rekreativno vadbo. Najpogostejša oblika vadbe je hoja oz. sprehajanje sledijo kolesarjenje, plavanje in planinstvo Rekreativne aktivnosti so razporejene v celotni Sloveniji in se pogosto navezujejo na območja z kulturnimi in naravnimi vrednotami.

Za gibanje človeka v naravi uporabljamo več pojmov. Eden od njih je vsekakor pohodništvo. S pohodništvom mislimo po eni strani športno in rekreativno aktivnost, ki temelji na hoji, po drugi strani pa spoznavanje naravnega okolja ter aktivno doživljanje raznovrstnosti kulturno-etnološkega bogastva pokrajine na vnaprej določeni, urejeni in označeni trasi. Pohodništvo predstavlja v glavnem enodnevno aktivnost, lahko pa tudi večdnevno povezano hojo s presledki za počitek in spoznavanje zanimivosti okolja. Tako imamo urejene krajše ali daljše poti, povezane poti določenih občin, regij in celo držav. Planinski terminološki slovar pa označuje pohodništvo le kot prirejanje ali udeleževanje pohodov.

Že na samem začetku se postavi vprašanje ali govorimo o pohodnih ali o pohodniških poteh. V slovenskem jeziku se uporabljata oba termina in sta enakovredno uporabljena v strokovni ter laični literaturi. Avtorji so se po temeljitem posvetovanju odločili za krajšo različico in sicer pohodna pot.

Pohodništvo z vsemi svojimi vsebinami (planinarjenje, treking in nordijska hoja) v zadnjih letih postaja eden izmed pomembnejših turističnih produktov, kar se kaže v vse večjem povpraševanju s strani domačih in tujih turistov, prav tako pa tudi vse večjem zanimanju za produkt s strani turističnega gospodarstva.

Po letu 2004 smo prejeli dva pomembna dokumenta, ki delno urejata problematiko na področju pohodništva. Leta 2004 se sprejme zakon o planinskih poteh, ki uredi situacijo na planinskih poteh v Sloveniji in leta 2005 na področju razvoja pohodniškega[1] produkta prejmemo strategijo razvoja turističnega proizvoda pohodništva v Sloveniji. Strategija opredeli sistematizacijo pohodniških poti, ki je od takrat naprej osnova opredelitve produkta pohodništva v Sloveniji. Sistematizacija opredeli pohodne poti po pomenu in po vrstah poti. V tej študiji se obravnavajo vse poti razen planinskih in se zaradi lažjega razumevanja poenoteno definirajo kot *TEMATSKE POHODNE POTI.* Bralec naj za podrobnejšo delitev znotraj predmeta obravnave pogleda sistematizacijo pohodniških poti v strategiji razvoja turističnega proizvoda v Sloveniji. Slovenska turistična organizacija je kot enega izmed outputov Strategije soustanovila združenje Pohodništvo&kolesarjenje giz, ki naj bi operativno izvajal predvidene aktivnosti strategije razvoja pohodništva in kolesarjenje v Sloveniji ter jih seveda nadgrajeval v operativnem smislu.

Noben od omenjenih dokumentov direktno ne poseže na področje načrtovanja, označevanja, vzdrževanja in financiranja pohodnih poti. Planinski zakon ureja to samo za področje planinskih poti, medtem ko strategija razvoj sledi razvoju turističnega produkta pohodništva.

24.8.2008 sta Zavod za Gozdove Slovenije in Turistična zveza Slovenije v okviru kmetijsko živilskega sejma v Gornji Radgoni organizirala posvet na temo upravljanja gozdnih, učnih in drugih tematskih poti. Posvet je izpostavil neurejene razmere na področju pohodništva.

[1] Strategija razvoja turističnega proizvoda pohodništva v Sloveniji uporablja izraze pohodništvo in pohodniške poti. Avtorji pričujoče študije se odločijo za uporabo izraza pohodne poti. V dokumentu se uporablja terminologija obstoječih dokumentov.

Hkrati s časom posveta se je v regijah Pomurje, Podravje in Koroška pričela prijava projekta Hiking & Biking, ki je želel urediti stanje na področju turističnega pohodniškega in kolesarskega produkta. V okviru projekta se je predvidelo tudi infrastrukturno vlaganje v smerne označbe, kjer se je pojavilo ključno vprašanje. Na podlagi katerega pravilnika, smernic ali priročnika označiti poti v regijah. Na pobudo projektnih partnerjev projekta Hiking & Biking ter združenja Pohodništvo in kolesarjenje giz, Slovenske turistične organizacije, Planinske zveze Slovenije, Zavoda za gozdove Slovenije in Turistične zveze Slovenije se prične s pripravo dokumenta, ki bi kot priporočilo podal izhodišča za načrtovanje, označevanje in vzdrževanje pohodnih poti kar je postal predmet te študije. Študija se pripravlja kot del projekta Hiking & Biking (opisan spodaj) vendar s popolno strokovno podporo zgoraj navedenih organizacij.

K oblikovanju študije so bili povabljeni predstavniki prej omenjenih institucij, MOP-a, MG-ja-Direktorata za turizem in zainteresirani predstavniki turističnega gospodarstva. Predstavniki MOP in MG razen na prvem sestanku niso sodelovali pri delu komisije.

Priprava dokumenta je potekala z metodo skupinskega dela.

1.1 Namen in cilji študije

- Na podlagi analize stanja predlagati rešitve in priporočila za načrtovanje, oblikovanje in trasiranje tematskih pohodnih poti v Sloveniji.
- Pripraviti priporočila za enotno označevanje tematsko pohodnih poti v Sloveniji.
- Izoblikovati priporočila za rešitev problematike skrbništva in vzdrževanja tematskih pohodnih poti v Sloveniji.
- Izdelati predlog formaliziranja ukrepov oblikovanja, postavitve, označevanja in vzdrževanja.
- Priprava osnutka predloga teksta za zakon o tematskih pohodnih poteh, ki bo uredil problematiko trasiranja, signalizacije in vzdrževanja tematskih pohodnih poti, in postopna ureditev stanja na terenu (tako prehodna ureditev za obstoječe poti kot tudi stalna ureditev za nove trasirane poti).

Po pripravi študije so avtorji pristopili k testiranju zaključkov študije pri ciljni javnosti in uporabnikih priporočil. Izsledke in predlagano grafično podobo označevanja so avtorji predstavili na sejmu Turizem in prosti čas v Ljubljani januarja 2010 in na delavnici maja v Ljubljani na Slovenski turistični organizaciji. Na predstavitvah je bila študija dobro sprejeta in bistvenih pripomb ni bilo. Udeleženci so se izrazito močno zanimali predvsem za grafično podobo in financiranje vzdrževanja poti. Do zaključka študije so koncept priporočil prevzele naslednje destinacije, Terme Snovik, Dobovec, Bohinj, Kum, Rogla, Ajdovščina. Do konca leta bodo priporočila implementirana v regijah Pomurje, Podravje in Koroška.

Študija je prvi tovrsten dokument v Sloveniji, ki se je loti tako široke problematike na področju tematskih poti. Avtorji dopuščajo pomanjkljivosti in se zavedajo, da je dokument živa stvar, ki bo vrednoten skozi uporabo priporočil na terenu in po potrebi z leti dopolnjen ali spremenjen.

Zavedati se moramo, da različne organizacije na terenu vsako leto postavijo v življenje veliko tematskih poti po celotni Sloveniji za katere ne vemo ali zvemo še veliko kasneje ob pojavi prvih dogodkov ali težav. Študija v priročnik za vsakega, ki ga potrebuje in ne vsiljuje mnenja kot edino pravilnega.

1.2 Projekt Hiking & Biking treh slovenskih regij – Podravje, Pomurje in Koroška kot pilotni projekt za enotno označevanje tematskih poti v Sloveniji

Trajnostne oblike turizma, povezane z rekreacijo v naravi, so v zadnjih letih (globalno gledano) v velikem porastu. Ob potrebah po oblikovanju sekundarne turistične ponudbe, ki jo pretežno narekujejo sodobni turisti in turistične organizacije, so oblike rekreacije, kot so kolesarjenje, pohodništvo in nordijski fitnes, prerasle sloves zdravega preživljanja prostega časa ter postale nadvse popularen in (ekonomsko-socialno gledano) vpliven turistični produkt.

Projekt z akronimom Hiking & Biking, ki so ga s partnerji pridobili na razpisu Operativnega programa Slovenija-Avstrija 2007–2013, zajema območja regij Pomurje, Podravje, Koroška in sosednja Avstrijska Štajerska. V okviru tematike »rekreacija in narava« so v projektu obravnavane naslednje tri teme: pohodništvo, kolesarjenje in nordijski fitnes. Projekt se izvaja od 1. marca 2009 do 29. februarja 2012. Celotna vrednost projekta je 2.916.005,00 €. Sredstva ESRR so 85 %, javni viri 10 % in 5 % predstavlja sofinanciranje partnerjev.

Partnerstvo na projektu je zelo široko, kar daje projektu geografsko širino in strokovno globino. Partnerji so: Steirische Tourismus GmbH, Zavod za turizem Maribor, Mariborska razvojna agencija, Regionalna razvojna agencija za Koroško, Znanstveno-raziskovalno središče Bistra Ptuj, Razvojni center Murska Sobota, Prleška razvojna agencija, Regionalna razvojna agencija Mura in Multidisciplinarni raziskovalni institut Maribor.

Namen projekta je na območju omenjenih regij oblikovati skupne čezmejne integralne turistične produkte (med drugim tudi pohodne poti), zagotoviti skupno tržno komuniciranje in pozicionirati projektno regijo kot območje kakovostih turističnih produktov. V okviru projekta bo poseben poudarek na internacionalizaciji, ki bo pogojena z izvedbo promocijskih aktivnosti na emitivnih turističnih trgih v Evropi.

Projekt bo spodbudil razvoj trajnostnih, sonaravnih in okolju prijaznih oblik turizma. Hkrati se bo povečala osveščenost prebivalstva in turistov glede trajnostne rabe prostora. Produkti se bodo razvili na podlagi analize povpraševanja in ponudbe na terenu. Posebno pozornost bo namenjena tudi trajnosti produktov z namenom, da se bodo oblikovani produkti ohranili po zaključku projekta. Cilj projekta je promocija oblikovanih turističnih produktov in razvoj projektnega območja v prepoznavno destinacijo aktivnega oddiha in sonaravnega turizma.

REZULTATI PROJEKTA:

- Oblikovanje šestih produktov: kolesarjenje za sprostitev in obrečno kolesarjenje, gorsko kolesarjenje, dolge pohodne poti, tematske pohodne poti, nordijska hoja, tek na smučeh,
- digitalizacija minimalno šestih turističnih produktov (nakup opreme in digitalnih kartografskih predlog ter digitalizacija na terenu),
- štiri analize, ključne za oblikovanje produktov (analiza povpraševanja, ponudbe, dobrih praks ter komparativna analiza),
- testiranje produktov in ponudbe (samotestiranje, ADFC, testa skritega gosta…) (testiranje znotraj šestih produktov),
- moduli usposabljanja za vodnika pohodništva, kolesarstva, gorskega kolesarstva in nordijske hoje,
- postavitev smerne signalizacije in markiranje poteka poti,

- promocijski materiali,
- promocijske aktivnosti (oglaševanje, udeležba na delavnicah, sejmi, obiski tujih novinarjev),
- tiskovne konference.

Eden izmed pomembnih rezultatov projekta je postavitev smerne signalizacije in markiranje poteka pohodne poti. Za poenoteno označevanje produktov, ki v naravi ne smejo upoštevati političnih meja, so rezultati pričujoče študije zelo pomembni.

Več o projektu in aktivnostih na naslednjih naslovih.
www.czr.si.
www.hiking-biking.com
www.hiking-biking.net

2 ANALIZE

2.1 Pregled obstoječih tematskih pohodnih poti

Pregled obstoječih tematskih pohodnih poti v Sloveniji opisuje tematske poti po posameznih regijah (Priloga 1). Izbrane so poti, ki so reprezentativne, skrbno načrtovane in dobro označene ter bi lahko služile kot primeri za vse prihodnje načrtovalce poti.

Nabor poti ni v enotnem vzorcu, saj smo za namen študije koristili različne že obstoječe vire podatkov. Na novo se je izdelal nabor (oz. naredil pregled) poti za regije Pomurje, Podravje in Koroška v okviru projekta Hiking & Biking.

2.2 Analiza zakonodaje in strateških dokumentov

- **Strategija razvoja turističnega produkta pohodništva v Sloveniji** – avgust 2005
  V strategiji je med drugim izdelan sistem pohodnih poti v Sloveniji (str. 44). Razdeljene so po dveh glavnih kriterijih:
  - glede na vrsto poti in njene značilnosti ter tematiko oziroma po namenu ali motivu za hojo (športno-rekreativne poti, tematske turistične poti, naravoslovne učne poti, poti po zavarovanih območjih);
  - glede na prostorski obseg in pomen v okolju (mednarodne, nacionalne, regionalne, lokalne poti).

- **Zakon o planinskih poteh** (Ur. l. RS, št. 61/07) opredeljuje pojme planinske poti, s podzakonskimi akti:
  - **Pravilnik o označevanju in opremljanju planinskih poti** (Ur. l. RS, št. 80/08);
  - **Pravilnik o načinu prostorskega prikaza tras planinskih poti** (Ur. l. RS, št. 80/08);
  - **Pravilnik o načinu vzdrževanja in sanacije planinskih poti** (Ur. l. RS, št. 80/08);
  - **Pravilnik o kategorizaciji planinskih poti** (Ur. l. RS, št. 80/08);
  - **Uredba o vsebini evidence o planinskih poteh in o načinu njene vzpostavitve in vodenj** (Ur. l. RS, št. 16/08);
  - **v pripravi je še pravilnik o vzdrževanju in financiranju teh poti**.

- **Zakon o ohranjanju narave** (62. čl. Ur. l. RS, št. 56/99 in 31/00):
  - **Pravilnik o označevanju zavarovanih območij naravnih vrednot** (Ur. l. RS, št. 117/02, Ur. l. RS, št. 53/05, sprem.).

- **Zakon o gozdovih** (Ur. l. RS, št. 30/1993); **spremembe in dopolnitve** (Ur. l. RS, št. 110/07):
  - **Pravilnik o spremembah in dopolnitvah pravilnika o gozdnogospodarskih in gozdnogojitvenih načrtih** (Ur. l. RS, št. 12/2008);
  - **Uredba o varovalnih gozdovih in gozdovih s posebnim namenom** (Ur. l. RS, št. 88/2005, 56/2007).

Vlogo tematskih poti danes povezujemo s popularizacijo gozdov in gozdarstva, turistično, rekreativno in poučno funkcijo gozdov in z gozdno pedagogiko. Tri funkcije gozdov iz skupine socialnih funkcij, določene v Zakonu o gozdovih.

- **Nacionalni gozdni program** (Ur. l. RS, št. 111/07).

- **Stanje pri trasiranju in označevanju gozdnih učnih poti**

Primerjava ureditve pred sprejemom in po sprejemu zadnje novele Zakona o graditvi objektov

- **Gozdne učne poti po Zakonu o graditvi objektov**

Z uveljavitvijo *Zakona o graditvi objektov* – Ur. l. RS, št. 102/04 – uradno prečiščeno besedilo, 14/05 – popr., 92/05 – ZJC-B, 93/05 – ZVMS, 11/05 – Odl. US in 126/07 (v nadaljnjem besedilu: ZGO-1) v letu 2003 je bila v slovenski pravni red uvedena delitev vseh objektov v tri kategorije: zahtevne, manj zahtevne in enostavne. Uvrstitev konkretnega objekta v eno od teh kategorij je pogojevala praktično vse vidike njegove graditve: projektiranje, pridobivanje upravnih dovoljenj in tudi samo gradnjo. Razumljivo so bili vsi ti elementi praviloma najobsežnejši pri zahtevnih, najmanj pa pri enostavnih objektih. Ravno slednji so predstavljali največjo novost glede na prejšnje zakonske ureditve, saj zanje ni bilo treba pridobiti gradbenega dovoljenja. Natančno določitev vrst zahtevnih, manj zahtevnih in enostavnih objektov je prinesel *Pravilnik o vrstah zahtevnih, manj zahtevnih in enostavnih objektov, o pogojih za gradnjo enostavnih objektov brez gradbenega dovoljenja in o vrstah del, ki so v zvezi z objekti in pripadajočimi zemljišči* – Ur. l. RS, št. 114/03, 130/04 in 100/05 (v nadaljnjem besedilu: Pravilnik).

Skladno s Pravilnikom so bile gozdne učne poti uvrščene med enostavne objekte, in sicer med *pomožne kmetijsko-gozdarske objekte*, definirane pa so bile kot »*ozek pas zemlje, pripravljen za hojo po gozdu*«, in sicer brez pogojev (6. točka prvega odstavka 8. člena Pravilnika). To pomeni, da so se gozdne učne poti lahko postavljale oziroma urejale brez gradbenega dovoljenja, enako pa je veljalo tudi za postavljanje pripadajoče opreme, ki jo najdemo na takih poteh (usmerjevalne table in znaki za označevanje naravnih vrednot, zavarovanih območij ..., sprehajalnih in učnih gozdarskih poti – četrta alinea 28. člena Pravilnika; ograditev posameznih delov gozda ... zaradi varstva naravnih znamenitosti oziroma redkosti ali zaradi znanstvenoraziskovalnih proučevanj, dalje označitev zavarovanih območij v naravi, vključno z njihovo ograditvijo, če je takšna ograditev predvidena z načrtom upravljanja zavarovanega območja – druga in sedma alinea šeste točke 30. člena Pravilnika).

Dejstvo, da za postavitev gozdne učne poti gradbeno dovoljenje ni bilo potrebno, pa seveda ne pomeni, da ni bilo tudi nikakršnih drugih pogojev oziroma omejitev, ki bi jih pri tem bilo treba upoštevati oziroma izpolniti. Tako kot za vse druge objekte je moral investitor tudi pri učnih poteh izkazovati oziroma razpolagati s **pravico graditi**. To pomeni, da je moral investitor biti lastnik zemljišča, po katerem je želel speljati učno pot, oziroma da je moral imeti kakšno drugo stvarno ali obligacijsko pravico, ki mu je omogočala gradnjo oziroma izvajanje del na teh zemljiščih (prvi odstavek 56. člena ZGO-1). Nadaljnji pogoj je bil, da je moral pri gradnji oziroma postavljanju učne poti **upoštevati tudi lokacijske pogoje**, ki jih glede oblikovanja in postavitve objektov določajo izvedbeni prostorski akti (19. člen Pravilnika). Le-ti sicer redko vsebujejo določila, ki bi se nanašala na enostavne objekte, še redkeje pa vsebujejo določila o gozdnih učnih poteh, a je moral investitor to preveriti in jih – če so obstajali – upoštevati. Preverjanje prostorskih izvedbenih aktov se je opravilo s pridobitvijo lokacijske informacije, kar je bil skladno z ZGO-1 tudi obvezen pogoj za postavitev enostavnih objektov (tretji odstavek 3. člena ZGO-1). Investitor je tako moral pred začetkom postavljanja oziroma izvedbe del na učni poti na občini nujno **pridobiti lokacijsko informacijo**. Ne nazadnje je Pravilnik tudi določil, da mora investitor, kadar postavlja enostavne objekte v območjih varovalnih pasov gospodarske javne infrastrukture ali v območju, ki je s posebnimi predpisi opredeljeno kot varovano območje, **pridobiti soglasje** pristojnega organa oziroma službe (16. člen). Navedeno pomeni, da je bilo treba za gozdne učne poti, ki bi bile v območju varovalnega pasu gospodarske javne infrastrukture, pridobiti soglasje njenih upravljavcev, za poti, ki bi bile v varovanih območjih, pa od zanje pristojnih služb. Za gozdne učne poti je to običajno pomenilo

predvsem soglasje območne enote Zavoda za gozdove Slovenije, verjetno pa pogosto tudi soglasja s področja ohranjanja narave, upravljanja vod, varstva kulturne dediščine in kmetijstva. Vrste varovalnih pasov in varovanih območij ter z njimi povezanih soglasij je Pravilnik urejal v svojem 17. in 18. členu.

Režim postavljanja gozdnih učnih poti je bil torej glede na ZGO-1 ter Pravilnik sledeč:
Za njihovo postavljanje gradbeno dovoljenje ni bilo potrebno, pač pa je investitor moral imeti pravico graditi, predhodno je moral preveriti lokacijske pogoje iz prostorskih izvedbenih aktov in (predvsem v ta namen) pridobiti lokacijsko informacijo, tako da je bila gradnja enostavnega objekta skladna s prostorskimi akti. Če je pot potekala v varovalnih pasovih gospodarske javne infrastrukture oziroma po varovanih območjih, je moral pridobiti še soglasje upravljavcev oziroma skrbnikov te infrastrukture oziroma območij.

- **Gozdne učne poti po zadnji noveli Zakona o graditvi objektov**

Z *Zakonom o spremembah in dopolnitvah Zakona o graditvi objektov* – Ur. l. RS, št. 126/07 (v nadaljnjem besedilu: ZGO-1B), ki se je začel uporabljati v aprilu 2008, je prišlo do nekaterih sprememb tudi na področju enostavnih objektov. ZGO-1B v uveljavljeno delitev objektov na zahtevne, manj zahtevne in enostavne uvaja še nezahtevne objekte, tako da gre današnja ureditev po osi zahtevni–manj zahtevni– nezahtevni–enostavni objekti. Posledično je bil sprejet tudi nov podzakonski predpis, ki natančneje ureja vrste teh objektov in ki je v celoti razveljavil ter nadomestil Pravilnik. Gre za *Uredbo o vrstah objektov glede na zahtevnost* – Ur. l. RS, št. 37/08 (v nadaljnjem besedilu: Uredba), ki je skrčila nabor enostavnih objektov oziroma je kar nekaj dosedanjih enostavnih objektov prekategorizirala v nezahtevne objekte. Za te je tako znova treba pridobiti gradbeno dovoljenje, vendar na način in po postopku, ki je nekoliko lažji od gradbenih dovoljenj za zahtevne oziroma manj zahtevne objekte. Enostavni objekti se še vedno lahko začnejo graditi brez gradbenega dovoljenja, mednje pa se še vedno uvrščajo tudi gozdne učne poti, ki so v Uredbi definirane nekoliko drugače kot v Pravilniku, namreč kot »*ozek pas z naravnim materialom utrjenega zemljišča, pripravljen za hojo po gozdu*« (16. člen Uredbe, točka b). Razlika je torej v tem, da se po novem eksplicitno zahteva, da gre za pas zemljišča, ki je utrjen, in sicer z naravnim materialom. Drugih oziroma drugačnih pogojev za gozdno učno pot Uredba ne določa. Pravzaprav je v Uredbi zaradi dejstva, da je bilo precej enostavnih objektov prekategoriziranih med nezahtevne in da so bili tisti, ki so ostali med enostavnimi, posledično deležni še nadaljnje deregulacije, tudi za gozdne poti oziroma z njimi povezana pripadajoča dela manj določb oziroma zahtev kot v Pravilniku. Uredba tako več ne vsebuje določb, kot sta jih vsebovala zgoraj citirana 28. in 30. člen Pravilnika, kar pomeni, da je zdaj postavljanje usmerjevalnih tabel in znakov za označevanje učnih poti kot tudi označitev zavarovanih območij v naravi, vključno z njihovo ograditvijo, povsem deregulirano.

Obveznost pridobivanja soglasij, kadar gre za poseganje v varovalne pasove gospodarske javne infrastrukture oziroma v varovana območja, še naprej ostaja, spremenil pa se je obseg tega urejanja, saj je Pravilnik tej tematiki namenil dva zares izčrpna člena (16. in 17. člen), medtem ko Uredba to ureja na bistveno krajši način (5. in 6. člen).

Največjo razliko glede na prejšnjo ureditev je pravzaprav že pred ZGO-1B prinesel *Zakon o prostorskem načrtovanju* – Ur. l. RS, št. 33/07 in 70/08 – ZVO-1B, ki je v svojem 105. členu določil, da z dnem njegove uveljavitve ne glede na določbe drugih predpisov predložitev lokacijske informacije ni več obvezna v nobenem postopku in da lokacijska informacija tudi ni več pogoj za izvedbo enostavnih posegov v prostor. Pri pripravi ZGO-1B je bila ta odločitev dosledno upoštevana, tako da je bila nato tudi iz gradbene zakonodaje črtana obveznost predhodnega pridobivanja lokacijske informacije. Ker pa še naprej ostaja obveznost, da enostavni objekti ne smejo biti v nasprotju s prostorskimi akti, lahko lokacijska informacija še vedno služi kot neobvezna, a verjetno najpriročnejša podlaga za preveritev skladnosti.

Režim postavljanja gozdnih učnih poti je bil torej po ZGO-1B ter Uredbi sledeč:
Gozdne učne poti se postavljajo brez kakršnegakoli dovoljenja, pri čemer tudi ni več potrebna lokacijska informacija. Še vedno pa ostaja zahteva, da niso v nasprotju s prostorskimi akti, da ima investitor izkazano pravico graditi in da je treba v primeru poseganja v varovalne pasove gospodarske javne infrastrukture oziroma v varovana območja najprej pridobiti soglasje njihovega upravljavca oziroma pristojnega organa.

Zaradi zgoraj navedenega, torej zakonsko povsem neurejenega področja trasiranja, označevanja in vzdrževanja tematskih poti, kamor spadajo tudi gozdne učne poti, sta Zavod za gozdove Slovenije in Turistična zveza Slovenije v okviru kmetijsko-živilskega sejma v Gornji Radgoni (24. 8. 2008) pripravila posvet o upravljanju gozdnih, učnih, turističnih in drugih tematskih poti. Na posvetu so opozorili na:

- prepoznavnost pohodniškega produkta kot potencialno uspešnega s strani vseh organizacij in javnosti, ki lahko pozitivno vplivajo na njegov razvoj v državi;
- identifikacijo in povezavo vseh nosilnih povezovalnih organizacij ponudbe pohodništva;
- identifikacijo poti v skladu s sistemom pohodnih poti;
- vzpostavitev sistema financiranja dejavnosti celostnega razvoja in trženja pohodniške ponudbe;
- pohodništvo kot celostni turistični produkt mora postati razpoznavnejša in tržno bolje ovrednotena vsebina celotnega paketa turistične ponudbe;
- pripravo celostnih podob poti, ki bodo izbrane v nacionalno mrežo (opredelitev vloge javnega sektorja, podjetniškega sektorja in društev oziroma civilnega sektorja);
- doseganje sporazuma in pravno ureditev razmerij na področju turističnega vodenja pohodnikov in zagotavljanja infrastrukture ponudbe;
- vzpostavitev optimalnega sistema skrbništva na vseh identificiranih poteh;
- vzpostavitev standardov specializacije pohodniških nastanitvenih objektov in spodbujanje nastanka specializiranih nastanitvenih objektov za pohodniške goste;
- vzpostavitev rednega financiranja vzdrževanja poti;
- povezovanje s ponudniki v okviru bližjih, večjih turističnih destinacij;
- povezovanje ponudnikov na/ob posamezni poti in vzpodbujanje »doživetij« na poti;
- povezovanje posameznih poti (tako ponudbeno kot tudi geografsko-prehodno);
- povezan razvoj in trženje različnih komplementarnih aktivnosti v naravnem okolju (pohodništvo, kolesarstvo, konjeništvo ...);
- popularizacijo in vzpodbujanje aktivnega pohodnišva na domačem trgu;
- uvedba (pod)blagovne znamke pohodništva in njegova aktivna vloga v okviru celotne občinske, regijske ... turistične ponudbe v skladu s strategijo razvoja turizma in strategijo trženja slovenskega turizma za prihodnje obdobje;
- aktivno medobčinsko povezovanje;
- uspešnost vzpostavitve interesne skupine vseh v razvoj in trženje ponudbe vpletenih subjektov, ki bi bili pripravljeni skupno bolje in hitreje uresničevati razvojne in tržne cilje vzpostavitve in trženja pohodniške ponudbe;
- doseganje sporazumnih rešitev in dogovorov za ureditev odnosov in pravnih predpisov na področju vzpostavitve in delovanja vodniške službe v okviru pohodniške ponudbe;
- vzpostavitev spletnega komuniciranja pohodniške ponudbe v skladu s sistemom delitve pohodnih poti z ureditvijo skupne spletne strani, kjer bodo na voljo vse informacije in aktivne povezave na konkretne tržne produkte in specializirane ponudnike tovrstnih paketov;
- število novih nočitvenih kapacitet, specializiranih za pohodniške goste;
- število novih delovnih mest v dopolnilni in spremljevalni ponudbi pohodništva (nastanitvene kapacitete, profesionalni vodniki ...);

- spremljanje naklonjenosti domačinov in njihove povezanosti s produktom na področjih, kjer je pohodništvo primarni produkt destinacije (število novih dodatnih komplementarnih ponudnikov, dogodkov ...);
- oživitev posameznih starih obrti in dodatnih aktivnosti na kmetijah, ob različnih tematskih poteh, povečanje števila različnih dogodkov ob poteh …;
- vzpostavitev aktivnih stikov in učinkovitega razvojnega sodelovanja in dopolnjevanje med različnimi področji, kot so (eko)kmetijstvo, obrt, izobraževanje, turizem ...;
- podeželani, ki živijo ob poti, naj bodo skrbniki, lastniki pa vodniki ob poti;
- tematske poti naj postanejo del prostorskega informacijskega sistema;
- izvedbo akcijskega načrta za doseganje strateških ciljev.

Aktivnosti za rešitev opisane problematike
Združenje Pohodništvo in kolesarjenje GIZ, ki deluje v okviru strateškega produktnega partnerstva s Slovensko turistično organizacijo, z Zavodom za gozdove Slovenije in Turistično zvezo Slovenije, je ustanovilo komisijo, v kateri so poleg predstavnikov omenjenih institucij še predstavniki Slovenske turistične organizacije, Planinske zveze Slovenije in dveh destinacij, ki se pripravljata na usposobitev tematskih poti: Tuhinjska dolina in Rogla. V skupino so bili povabljeni tudi predstavniki Ministrstva za gospodarstvo – Direktorata za turizem in Ministrstva za okolje in prostor. Skupina je pripravila osnovna izhodišča za pripravo študije o trasiranju, signalizaciji in vzdrževanju tematskih pohodnih poti ter osnove za pripravo formalizacije v obliki pravilnika oz. drugačnega akta, ki bo urejal opisano problematiko.

V okviru razširjenega projekta Hiking&Biking ja ta skupina tudi izdelala pričujočo študijo o trasiranju, označevanju in vzdrževanju tematskih pohodnih poti.

2.3 Problematika lastništva zemljišč

Prosto gibanje ljudi je ena temeljnih pravic prebivalcev držav Evropske unije, kamor od leta 2004 spada tudi Slovenija. Ta temeljna človekova pravica močno zaznamuje tudi pohodništvo. Sodobni človek je zaradi svojega načina življenja tako časovno kot prostorsko močno omejen, zato se želi v prostem času prosto gibati. To elementarno potrebo lahko na pristen način zadovoljuje s hojo. Ob samem gibanju je prisoten močan doživljajski element, ki je povezan z naravno in kulturno dediščino, kulinariko, etnologijo in še čim v bogati ponudbi naše pokrajine. Omenjene potrebe sodobnega človeka, ki ga v prostočasnem udejstvovanju poimenujemo kar turist, mora nujno upoštevati vsak načrtovalec tematske pohodne poti.

Temeljna kategorija vsake pohodne poti je njena prehodnost. V tem pogledu lahko posamezne dele zemljišč, kjer pot poteka, razdelimo na:
- javne in
- zasebne.

a) JAVNE POTI zajemajo veliko mrežo komunikacij, ki so javno dostopne in v upravljanju javnih institucij, kot so država in njeni organi, lokalne skupnosti in druge javne ustanove. Javne poti so zajete v številnih zakonih in podzakonskih aktih, ki določajo način njihove gradnje, vzdrževanje, dostopnost, omejitve in podobno. Vse našteto je izrednega pomena tudi za tematske pohodne poti.

Načrtovalcem novih tematskih pohodnih poti se priporoča, da pri načrtovanju tematske pohodne poti in trasiranju, kolikor je le mogoče, novo pot speljejo po javnih poteh. S tem se bodo izognili morebitnim težavam, ki jih občasno prinaša prehod pohodnih poti čez zasebna zemljišča. Seveda je treba ob tem upoštevati pravila in zakonske določbe, ki veljajo za področje javnih cest in drugih komunikacij, primernih za pešce.

b) ZASEBNA ZEMLJIŠČA IN POTI, ki potekajo preko njih, opredeljujejo civilnopravni akti. Na področju, kjer želimo tematsko pohodno pot speljati preko zasebne lastnine, je treba na prvo mesto postaviti dovoljenje lastnika zemljišča, ki nam v pisni obliki dovoljuje nemoten prehod. Lastnik zemljišča, preko katerega poteka tematska pohodna pot, mora uporabnikom dopustiti, da jo uporabljajo za hojo, skrbniku pa, da jo vzdržuje in označuje z risanjem oznak in postavljanjem usmerjevalnih tabel in druge pohodne opreme poti.

Pri načrtovanju nove tematske pohodne poti je zelo pomemben prvi stik z lastnikom zemljišča, zato se moramo zanj ustrezno pripraviti ter se predhodno povezati z odgovornimi osebami v lokalni skupnosti, in sicer zlasti z županom ali predsedniki posameznih, s pohodništvom povezanih društev (turistično, podeželsko, planinsko).

Osnovna določila o lastnini izhajajo iz **STVARNOPRAVNEGA ZAKONIKA REPUBLIKE SLOVENIJE** (Ur. l. RS, št. 87/2002).

Pri tematskih pohodnih poteh ločimo:

- **nove pohodne poti** in
- **obstoječe pohodne poti**.

Stvarnopravni zakonik določa odnose med lastnikom in uporabniki v poglavju o **SLUŽNOSTI**, ki je opredeljena v členih od 210 do 226.

Služnost je pravica uporabljati tujo stvar ali izkoriščati pravico oziroma zahtevati od lastnika stvari, da opušča določena dejanja, ki bi jih sicer imel pravico izvrševati na svoji stvari.

Področje svobodnega prehoda pohodnih poti preko zemljišč obravnava tudi Strasbourška deklaracija Evropske popotniške zveze. V njej je zapisano, da si 28 držav članic Evropske unije prizadeva za svobodno gibanje po tematskih pohodnih poteh bodisi po javnih ali zasebnih zemljiščih. S tem se ohranja temeljna svoboda in pravica po gibanju v naravnem okolju.

Slika 1: Pot poteka po zasebnem zemljišču

Foto: Franc Korpar

Kot prvi specialni zakon (lex specialis) posega na področje pravice rabe zemljišč za planinske poti Zakon o planinskih poteh (Ur. l. RS, št. 61/2007). Zakon določa javnost planinskih poti ter njihovo zaščito, hkrati pa predstavlja zaščito markacij, smernih tabel in določa skrbništvo nad potmi.

Pravica redne rabe pohodne poti
Pravico redne rabe planinskih poti določa Zakon o planinskih poteh (Ur. l. RS, št. 61/2007), po katerem so smiselno povzete tudi spodaj navedene določbe. Ker na področju tematskih pohodnih poti v Sloveniji še ni sprejete ustrezne specialne zakonodaje, se za to področje uporabljajo določila splošnih zakonov, ki urejajo področje pravice redne rabe tematskih pohodnih poti, uredbe in odloki lokalnih skupnosti ter smiselno določila Zakona o planinskih poteh. Vsekakor pa si je treba v prihodnje prizadevati za ureditev tega področja s specialno pravno ureditvijo.

Tematske pohodne poti so javnega značaja
Uporabniki imajo pravico, da tematske pohodne poti uporabljajo za hojo ali tek, skrbniki pa imajo pravico in dolžnost, da tematske pohodne poti vzdržujejo in označujejo z risanjem markacij, postavljanjem usmerjevalnih tabel, skrinjic, varovalne opreme in informacijskih tabel.

Lastnik oziroma lastnica zemljišča, preko katerega poteka tematska pohodna pot, mora uporabnikom dopustiti, da jo uporabljajo za hojo in tek, skrbniku pa, da jo vzdržuje in označuje z risanjem markacij, postavljanjem usmerjevalnih tabel, skrinjic, varovalne opreme in informacijskih tabel.

Uporabnik je dolžan tematsko pohodno pot uporabljati tako, da se zaradi njegove hoje ali teka po njej ter na in ob zemljišču, preko katerega pot poteka, in na drugih nepremičninah ter na favni in flori ob njej ne dela škode ter ogroža drugih uporabnikov.

Skrbnik mora tematsko pohodno pot vzdrževati tako, da se ne spreminjajo reliefne in krajinske značilnosti območja, na katerem poteka, da se ne poslabšujejo vodne, gozdne, habitatne in kmetijske razmere zemljišča, preko katerega poteka, in da se tudi ne poslabšuje obstoječe stanje okolja. Označevanje tematskih pohodnih poti z markacijami, postavljanjem usmerjevalnih tabel mora izvajati v skladu s predpisi.

Uporaba tematskih pohodnih poti
Uporabniki uporabljajo tematske pohodne poti na lastno odgovornost.

Uporabniki tematskih pohodnih poti morajo pri uporabi teh poti ravnati samoodgovorno in odgovorno do drugih tako, da ne ogrožajo ali poškodujejo sebe ali drugega.

V informacijskem gradivu o tematskih pohodnih poteh, vodnikih ter na turističnih informacijskih tablah in zemljevidih, kjer so označene tematske pohodne poti, mora biti zapisano opozorilo, da uporabniki uporabljajo tematske pohodne poti na lastno odgovornost. Opozorilo mora biti zapisano v slovenskem jeziku ter v najmanj treh drugih uradnih jezikih Evropske unije.

Prepovedi
Prepovedano je omejevati dostop do tematskih pohodnih poti ter poškodovati, odstranjevati ali uničevati markacije, usmerjevalne table oziroma druge oznake poti.

Za področje prehoda tematskih pohodnih poti preko javnih in zasebnih zemljišč se poleg ostale zakonodaje s tega področja smiselno uporablja Zakon o planinskih poteh.

2.4 Analiza organizacij ter njihovih aktivnosti v povezavi s pohodništvom

Slovenija ima številne organizacije, ki se direktno ali indirektno ukvarjajo s pohodništvom. Nekatere med njimi, kot je Planinska zveza Slovenije, imajo dolgoletno tradicijo na področju planinstva znotraj in zunaj naših meja, druge, kot je Pohodništvo in kolesarjenje GIZ, so na novo ustanovljene s ciljem povezovanja in celostnega razvoja pohodniškega produkta. Te organizacije štejemo nacionalne, regionalne in lokalne organizacije, ki bodisi vzpostavljajo poti za lokalno uporabo bodisi oblikujejo turistične produkte za turiste pohodnike. V nadaljevanju se lotevamo temeljite analize organizacij ter njihovih aktivnosti in vpliva, ki so v neposredni ali posredni povezavi s pohodništvom. Organizacije smo razdelili glede na javni ali zasebni interes.

2.4.1 Organizacije z javnim interesom

2.4.1.1 Planinska zveza Slovenije

Planinska zveza Slovenije (PZS) je pionirska organizacija planinstva ne le v Sloveniji, ampak tudi zunaj naših meja. Je reprezentativni nosilec ljubiteljskega rekreacijskega pohodništva v Sloveniji in je najbolj množična nevladna organizacija z 258 planinskimi društvi in 58.184 člani vseh starostnih kategorij. Članstvo predstavlja 2,7 % vsega slovenskega prebivalstva.

Planinska zveza Slovenije je aktivna članica naslednjih organizacij:
- Mednarodne zveze planinskih organizacij – UIAA,
- Združenja planinskih zvez alpskega loka – CAA,
- Mednarodne komisije za reševanje v gorah IKAR – CISA,
- Olimpijskega komiteja Slovenije – združenja športnih zvez in
- Združenja društvenih organizacij Slovenije.

V 186 odsekih za planinske poti v planinskih društvih deluje 836 usposobljenih markacistov, ki oskrbujejo mrežo 1520 poti v skupni dolžini 8240 kilometrov. V okviru gospodarskih odsekov planinskih društev Planinska zveza Slovenije skrbi za 174 visokogorskih in srednjegorskih planinskih koč, zavetišč in bivakov z več kot 6000 ležišči, katerih urejenost je na dokaj visoki kakovostni ravni. Koče letno obišče okoli 1,4 milijona obiskovalcev.

V okviru Mladinske komisije Planinske zveze Slovenije in mladinskih odsekov v posameznih planinskih društvih deluje okrog 30.000 mladih planink in planincev, ki zagotavljajo njeno uspešno prihodnost. Mlade v vrtcih, šolah in planinskih društvih vzgaja 159 mentorjev planinskih skupin. Poglavitni namen Planinske zveze Slovenije dosega prav pri vzgoji mladih za aktivno preživljanje prostega časa v naravi in pri vzgajanju pozitivnega odnosa do narave in naravnega okolja.

Komisija za varstvo gorske narave si prizadeva za trajnostno ohranjanje gorske narave s številnimi publikacijami in z usposabljanjem varuhov gorske narave. Ta naziv so do leta 2009 prejeli že 104

tečajniki. PZS ima prav zaradi izredno dobro pripravljenega programa od leta 2007 tudi status društva, ki deluje v javnem interesu na področju ohranjanja narave.

V planinskih društvih za organizirano vodenje skrbi 1278 registriranih vodnikov Planinske zveze Slovenije različnih kategorij, ki delujejo v okviru vodniških odsekov v planinskih društvih.

Na alpinističnih tečajih uči tečajnike veščin plezanja 187 registriranih inštruktorjev alpinizma. Trenutno ima PZS 636 registriranih alpinistov, 425 mlajših pripravnikov, 575 starejših pripravnikov in 419 tečajnikov. V okviru Planinske zveze Slovenije deluje 46 alpinističnih (plezalnih) odsekov in klubov.

Novejša oblika alpinizma je športno plezanje. Športni plezalci in plezalke so med najboljšimi na svetu in delujejo znotraj 32 klubov za športno plezanje Planinske zveze Slovenije. Urijo se na okoli 100 plezalnih stenah po vsej Sloveniji, zanje pa skrbi čez 150 trenerjev in inštruktorjev športnega plezanja. PZS ima glede na vse našteto od leta 2007 tudi status društva, ki deluje v javnem interesu na področju športa.

Program usposabljanja in informiranja o planinski dejavnosti sofinancirata Ministrstvo za šolstvo in šport Republike Slovenije in Fundacija za financiranje športnih organizacij v Republiki Sloveniji.

PZS izdaja tudi Planinski vestnik, ki je najstarejša slovenska revija in celo najstarejši planinski mesečnik na svetu.

2.4.1.2 Slovenska turistična organizacija

Slovenska turistična organizacija (STO) je krovna nacionalna turistična organizacija za načrtovanje in izvajanje promocije države kot turistične destinacije, povezovanje obstoječih ter pospeševanje razvoja novih produktov in programov državnega pomena. STO je stična in središčna točka v kompleksni mreži slovenskega turizma, ki razvija koordinacijsko in povezovalno vlogo med javno, zasebno in civilno sfero.

Med najpomembnejše naloge Slovenske turistične organizacije tako spadajo promocija države kot turistične destinacije, promocija turističnih območij in turističnih produktov, raziskave in analize, upravljanje z integralnim turističnim informacijskim sistemom Slovenije, razvoj turističnih produktov ter spodbujanje vertikalnega in horizontalnega partnerskega povezovanja turistične ponudbe.

Aktivnosti Slovenske turistične organizacije pri razvoju in trženju produkta pohodništvo zajemajo predvsem **pripravo strateških dokumentov**, spodbujanje povezovanja med ponudniki pohodniških storitev, trženje pohodniškega turizma v tujini in tudi v Sloveniji, zagotavljanje razvoja in dvig kakovosti nastanitev, specializiranih za potrebe pohodnikov, izdelavo promocijsko-informativnih brošur za produkt pohodništvo na državni ravni, izdelavo skupne spletne predstavitve pohodnih poti in nastanitev, izobraževanja in usposabljanja ter podobno.

STO s svojo politiko razvoja in trženja produktov spodbuja **k sodelovanju med ponudniki**, k horizontalnemu povezovanju oz. mreženju v okviru produkta, ki ima številne prednosti. Povezani ponudniki na ta način združujejo sredstva, znanja in aktivnosti. Poveča se učinek skupne promocije, nastajajo novi produkti in programi, večji je pretok informacij in izmenjava strokovnih izkušenj. Z interesnimi združenji oz. trženjskimi silami lahko STO **učinkoviteje načrtuje in izvaja trženjske aktivnosti** s ciljem večjega turističnega prometa.

2.4.1.3 Zavod za gozdove Slovenije

Zavod za gozdove Slovenije (ZGS) je javni zavod, ki ga je ustanovila Republika Slovenija z Zakonom o gozdovih (leta 1993) in opravlja javno gozdarsko službo v vseh gozdovih Slovenije, in sicer ne glede na lastništvo.

Zavod za gozdove Slovenije je na državni ravni organiziran s sedežem na centralni enoti v Ljubljani, na regionalni ravni v 14 območnih enotah, na lokalni ravni pa v 93 krajevnih enotah in 408 gozdnih revirjih. V sestavi Zavoda za gozdove Slovenije je 10 lovišč s posebnim namenom, ki trajnostno gospodarijo z divjadjo, izvajajo varstvo redkih in ogroženih živalskih vrst ter opravljajo tudi dejavnosti lovskega turizma. Organi Zavoda so svet Zavoda, direktor Zavoda in strokovni svet Zavoda. Na Zavodu za gozdove Slovenije je zaposlenih 813 ljudi, od katerih je 688 gozdarskih strokovnjakov. Javna gozdarska služba je skoraj v celoti financirana iz proračuna Republike Slovenije, lovišča s posebnim namenom se pretežno financirajo sama.

Zavod za gozdove Slovenije se poleg ostale dejavnosti ukvarja tudi s popularizacijo gozda, in sicer predvsem s športno-rekreacijskega in turističnega vidika. S Pravilnikom o gozdnogospodarskih in gozdnogojitvenih načrtih so se začele razvijati gozdne učne poti, ki so se potem začele vključevati v gozdnogospodarsko načrtovanje kot sestavine poudarjene poučne in tudi turistične funkcije gozda.

Gozdne učne poti obstajajo v Sloveniji od leta 1974. Prvi poti sta bili Gozdna učna pot po šmarnogorski Grmadi in Gozdna učna pot Bistra (pri Vrhniki). Pobudnik obeh poti je bil gozdarski strokovnjak dr. Milan Ciglar s takratnega Inštituta za gozdno in lesno gospodarstvo Slovenije. Nove gozdne učne poti so nastajale na podlagi usmeritev, ki so bile sprejete na republiškem seminarju Gozdne učne poti v Sloveniji (Radovljica 1986) in na drugih podobnih posvetovanjih.

Pri imenu gozdna učna pot je pojem »gozdna« treba razumeti zelo široko, v smislu večje namembnosti gozda, pojem »učna« pa kot neprisiljeno pridobivanje znanja oziroma vzpodbujanje in zadovoljevanje radovednosti na sproščen, razvedrilen način.

V bazi podatkov o gozdnih učnih poteh, ki jo je izdelal Zavod za gozdove Slovenije, je 96 poti. Le četrtina jih v imenu nima besedice gozdna ali učna, ampak kakšno drugo ime.

Gozdne učne poti so namenjene popularizaciji gozda in gozdarstva, rekreaciji, turistični ponudbi ter vzgoji in izobraževanju. Gozdne učne poti lahko opredelimo kot označene poti skozi gozd, ki so opremljene z informacijskimi tablami in gozdnimi napravami za informiranje o funkciji gozda in ekološkem osveščanju.

Letna poročila Zavoda za gozdove Slovenije kažejo, da je letni obisk gozdnih učnih poti od 15.000 do 20.000 udeležencev, in sicer predvsem šolske mladine in dijakov. S poudarjeno turistično vsebino je vse več tudi drugih obiskovalcev.

Ena od socialnih oblik gozda je turistična funkcija gozda, ki predpostavlja gozd tudi kot okvir za turistično dejavnost. Po evidenci Zavoda za gozdove Slovenije je od 96 gozdnih učnih poti le 16 takih, ki so tudi dejansko zajete v turistično ponudbo. Namen turistične ponudbe teh poti je posredno tudi

ekonomski učinek. Njihov bistveni pomen je privabiti obiskovalce na pot in s tem tudi v sam kraj, kjer taka pot poteka. Poleg razvoja rekreacijske in turistične funkcije gozda in s tem razvoja podeželja ter turističnih kmetij imajo te poti tudi velik pomen pri turistični ponudbi mest v okviru gozdov s posebnim namenom.

Da bi z gozdnimi učnimi potmi res prispevali k razvoju turizma, pa ni dovolj, da je pot postavljena, ampak je treba zagotoviti stalnega skrbnika, ki bo skrbel za pot in jo vzdrževal. Poleg tega je o njej treba informirati javnost in za posamezne ciljne skupine organizirati vodenje. Ekonomski turistični učinek gozdne učne poti naj bi bil v povečanju obiska turistov v kraju in s tem tudi na podeželju ter kmetijah kot pomembni sestavini dejavnosti turizma v gozdnem prostoru.

Postavljanje novih poti v Zavodu za gozdove Slovenije sicer spada v proces upravljanja tematskih poti, vendar je možno le v izjemnih primerih in mora biti posebej utemeljeno. Število poti je že sedaj veliko, postavljene so že po vseh območjih oziroma predelih Slovenije. Finančna sredstva, ki jih zagotavljata Zavod za gozdove Slovenije in pristojno ministrstvo, so sicer pomembna, vendar pogosto ne zadoščajo za osnovno vzdrževanje. Poleg upravljanja tematskih poti Zavod za gozdove Slovenije tudi svetuje drugim upravljavcem podobnih poti, vendar morajo imeti take poti jasen namen. Neracionalno je vlagati čas, delo in denar v tematske poti, ki nimajo zagotovljenega dolgoročnega obstoja in delovanja.

2.4.1.4 Turistična zveza Slovenije

TURISTIČNA ZVEZA SLOVENIJE

Turistična zveza Slovenije (TZS) je bila ustanovljena leta 1905 kot Deželna zveza za pospeševanje tujskega prometa na Kranjskem. Turistična zveza Slovenije je nacionalna turistična društvena organizacija, in sicer prostovoljna, interesna, neprofitna, nevladna in nestrankarska.

V zvezi, ki deluje kot ustanova civilne družbe v javnem interesu, je združenih več kot 629 turističnih društev, 30 občinskih in območnih zvez ter drugih društvenih organizacij, 200 turističnih podmladkov in 85 turističnih informacijskih centrov. V njej sodeluje tudi nad 16 kolektivnih članov.

Prizadeva si, da je v turističnem življenju države turistična društvena dejavnost navzoča skupaj z javnim in zasebnim sektorjem kot enakopravna sodelavka in sooblikovalka dogajanj v turizmu in za turizem. Zato deluje in pomaga z novimi pobudami, dejavnostmi, vsebinami in projekti uveljavljati sporočilo slogana Turizem smo ljudje. Tako prispeva k tržni učinkovitosti turizma, rasti narodnega dohodka, zaposlovanju, ozaveščanju prebivalstva in uveljavljanju Slovenije kot zelene oaze Evrope.

Turistična zveza Slovenije oblikuje svoj razvoj in načrtuje svoje delo na temelju zakona o društvih, statuta, strategije razvoja turizma in turistične zakonodaje. Sooblikuje turistične dejavnosti, ponudbo ter razvojne cilje in aktivno turistično politiko države ter jih pomaga uresničevati.

Sooblikuje in uresničuje različne oblike povezovanja in koordinacije nosilcev turistične ponudbe pri nastajanju razvojnih programov turizma v občinah in regijah, izvajanju turistične zakonodaje in podzakonskih aktov na državni ravni. Posebno pozornost namenja turizmu na podeželju, in sicer upoštevajoč možnosti celostne ponudbe od nadelave poti, pohodništva in ostale ponudbe. V zadnjih letih je vse večji poudarek na razvoju jamskega, kulturnega, športnega, planinskega, lovskega, ribiškega, verskega in drugih vrst turizma, kar se odraža z odpiranjem vedno novih tematskih poti, vezanih na to dejavnost.

V zadnjih obdobjih poglavitno pozornost namenja t. i. ekoturizmu in s tem varovanju okolja kot temeljnemu pogoju za nadaljnji turistični razvoj. Zato je njena naloga, da v vseh okoljih vzpostavlja ravnotežje med zakonitostmi narave in možnostmi turističnega razvoja. Pri tem je pomembno uveljavljati spoznanje, da je največji okoljski izziv turizmu uravnoteženje ekonomskega in okoljskega stebra ter trajnostnega razvoja.

Turistična zveza Slovenije tako lahko z razvojem gorskih turističnih centrov in z razvojem kakovosti njihove ponudbe v obdobju celega leta s ponudbo pohodnih, kolesarskih, konjeniških in drugih poti znatno prispeva k popularizaciji pohodništva in drugih destinacij v naravnem okolju.

2.4.1.5 Turistična društva pri razvoju turizma v svojem okolju

Turistična društva delujejo samostojno, prostovoljno, ljubiteljsko in strokovno. Sama pripravljajo in sprejemajo svoje programe dela, in sicer upoštevajoč razmere v kraju in pogoje za delo. Predvsem spodbujajo domače prebivalstvo za sodelovanje pri turističnih dejavnostih. Delo turističnih društev je odvisno od podpore lokalne samouprave. Izjemnega pomena je izmenjava izkušenj med turističnimi društvi v povezavi s Turistično zvezo Slovenije.

Uveljavljajo se kot ena pomembnih prednosti turističnega razvoja kraja, saj aktivno sodelujejo pri razvoju turizma v kraju, vodijo najrazličnejše aktivnosti pri urejanju okolja, skrbijo za razvoj turističnih tematskih poti, organizirajo ali sodelujejo pri oblikovanju turističnih prireditev z etnološkimi in drugimi značilnostmi ter vsebinami in ustvarjajo turistično vzdušje v kraju.

Obenem izvajajo različne dejavnosti za ozaveščanje prebivalstva za turizem (delavnice, okrogle mize, predavanja, krajevni turistični parlament), pospešujejo dejavnosti domačega prebivalstva pri ohranjanju kulturne dediščine in naravnih vrednot v okviru turistične ponudbe v kraju in v sodelovanju s pristojnimi strokovnimi ustanovami in uveljavljajo znanje pri opravljanju prostovoljnega dela v turizmu. Obenem zagotavljajo standard vključenosti domače javnosti v pospeševanje turizma, sodelujejo s sosednjimi društvi in na posvetovanjih, delavnicah ter okroglih mizah z izmenjavo dobrih praks in lokalnih pobud, opravljajo gospodarske in storitvene dejavnosti po načelu nepridobitnosti in podjetništva, dajejo pobude za razvoj dodatne turistične ponudbe in delujejo na spodbujanju podjetniških priložnosti. Pripravljajo in razvijajo skupne dejavnosti s kmetijsko svetovalno službo, razvojnimi centri, nosilci lokalnih pobud, gostinci, agencijami in drugimi društvi, skrbijo za varnost turista kot potrošnika, spodbujajo razvoj spominkarske dejavnosti, sodelujejo z vzgojno-izobraževalnimi organizacijami, spodbujajo razvoj turistične kulture pri mladih v vrtcih, osnovnih in srednjih šolah. Po svojih zmožnostih izvajajo turistične informacijske dejavnosti v krajih, zbirajo povratne informacije o zadovoljstvu turistov pri bivanju v njihovem kraju in odpravljajo nepravilnosti ter koordinirajo dejavnost društev, ki sodelujejo v razvoju turizma.

Dejavnost turističnih društev je celotno področje turizma. Društva delujejo v partnerstvu z drugimi nosilci turistične ponudbe javnega in zasebnega sektorja.

2.4.1.6 Zavod RS za varstvo narave, Zavod RS za varstvo kulturne dediščine

Javni instituciji, ki skrbita za pripravo zakonskih podlag ter njihovo izvedbo v smislu dajanja soglasij s področja varovanja naravne in kulturne nesnovne in snovne dediščine.

2.4.1.7 Zavarovana območja narave (Arso)

Zavarovana območja so eden izmed ukrepov varstva narave. Zakon o varstvu narave opredeljuje naslednje vrste zavarovanih območij: širša zavarovana območja ki se delijo na narodni, regijski ali krajinski park ter ožja zavarovana območja, ki se delijo na strogi naravni rezervat, naravni rezervat in naravni spomenik.
Trenutno imamo v Sloveniji: 1 narodni park, 3 regijske parke, 43 krajinskih parkov, 1 strogi naravni rezervat, 54 naravnih rezervatov in 1277 naravnih spomenikov. Zavarovanih je 254847 ha, kar je 12,57% površine Slovenije (stanje julij 2010).
Zavarovana območja v večini upravljajo javni zavodi financirani z javnih in lastnih sredstev. Nekatere izjeme upravljajo d.o.o-ji vendar so ti v manjšini.
Določeni upravljalci, ki skrbijo za upravljanje z zavarovanimi območji so okviru svojega dela uredili sistem poti in izdelali lasten sistem označevanja pohodnih poti ter poskrbeli za interpretacijsko vodenje po njihovih poteh. Določeni upravljalci tudi sodelujejo pri vzpostavitvi tematskih pohodnih poti.

2.4.1.8 Regionalne in lokalne razvojne agencije, zavodi, organizacije

Razvojne agencije na regionalnem ali lokalnem območju zagotavljajo koordinacijo, usmerjanje in izvajanje funkcij razvojnega načrtovanja, poslovnih storitev gospodarstvu, aktiviranja in razvoja kadrovskih potencialov (izobraževanje), aktiviranja in razvoja finančnih potencialov s pritegnitvijo lokalnih in evropskih virov ter spodbujanja inovativne dejavnosti, raziskav in razvoja.

Razdelimo jih lahko na:

- regionalne razvojne agencije,
- razvojne agencije, ustanovljene s strani občin, ali interesna združenja na manjših območjih kot regija,
- zavode, ki so ustanovljeni v javnem interesu,
- raziskovalne organizacije.

Navedene organizacije so neposredno in posredno povezane s pohodništvom in turizmom. Predvsem se vključujejo v razvoj pohodniških produktov, sodelujejo pri povezovanju in komuniciranju z lokalno skupnostjo, pripravljajo strateške dokumente, pripravljajo in izvajajo promocijske aktivnosti. Velikokrat imajo bogate izkušnje z raziskovalnim delom, s projektnim vodenjem ter projektnim delom na evropski ravni.

Poleg tega na lokalni ravni delujejo turistične organizacije v javnem interesu posameznih destinacij, kot so:

- lokalne turistične organizacije,
- zavodi za turizem,
- turistični informacijski centri,
- turistična, kulturna, športna in druga društva.

Te povezujejo in koordinirajo ponudnike pohodniških storitev privatnega, civilnega in javnega sektorja. Obenem spodbujajo razvoj in oblikujejo nove pohodniške produkte. Izvajajo promocijske, tržne in informacijsko-rezervacijske aktivnosti. Ponekod lahko upravljajo z javno infrastrukturo. Sodelujejo pri pripravi strateških dokumentov in razvoju pohodniških produktov na regionalni oz. nacionalni ravni. Spodbujajo domače prebivalstvo za sodelovanje pri pospeševanju turizma s partnerji Slovenske turistične organizacije v primeru, da ne obstajajo regionalne turistične organizacije.

2.4.2 Organizacije z zasebnim interesom

2.4.2.1 Turistična podjetja

Turistična podjetja, ki se profesionalno ukvarjajo s turizmom, lahko razdelimo na:

- individualna podjetja, ki niso specializirana za ponudbo pohodniških storitev, lahko pa nudijo dopolnilno ponudbo (hoteli, penzioni, restavracije, žičnice, termalni kompleksi, prevozniki, turistične agencije ...);
- podjetja in druge organizacije, ki so specializirani nastanitveni objekti za pohodništvo, kot so planinski domovi v privatni lasti, razne agencije in interesna združenja podjetij.

Ta podjetja sodelujejo pri oblikovanju produkta s predstavitvijo svoje dopolnilne ponudbe preko turističnih organizacij na lokalni ravni ali preko svojih združenj na regionalni in nacionalni ravni. Sodelujejo pri pripravi strateških dokumentov, razvoju in trženju pohodniških produktov na podlagi znanj in izkušenj ter izvajajo informativne tržne aktivnosti.

2.4.3 Organizacije javno zasebnega partnerstva

2.4.3.1 Pohodništvo in kolesarjenje GIZ

POHODNIŠTVO IN KOLESARJENJE GIZ

Pohodništvo in kolesarjenje GIZ je združenje namestitev, specializiranih za pohodništvo in kolesarjenje. Združenje je nastalo leta 2008 na pobudo Slovenske turistične organizacije in kot nadaljevanje projekta uvajanja specializacije nastanitvenih objektov (hotelov, penzionov, apartmajev), ki ga je STO začel leta 2007.

Združenje je nastalo in se razvilo kot eden izmed strateških ciljev Strategije razvoja turističnega produkta pohodništvo v Sloveniji /2005/ z namenom, da postopoma uresniči vse cilje in aktivnosti zapisane v omenjeni strategiji ter nadgrajevalo aktivnosti, ki jih zahteva razvoj turističnega produkta. Združenje naj bi sčasoma povezalo vse regionalne in lokalne organizacije, ki se ukvarjajo z razvojem turističnega produkta pohodništvo.

Pohodništvo in kolesarjenje GIZ je samostojen pravni subjekt in vključuje 31 specializiranih pohodniških in kolesarskih nastanitev. Deluje v partnerstvu z 29 destinacijskimi organizacijami, združenji, občinami, TIC-i in je v okviru strateškega partnerstva Slovenske turistične organizacije prevzelo nosilno vlogo pri razvoju, promociji in trženju turističnih produktov pohodništva in kolesarjenja v Sloveniji.

Dejavnosti:

- promocija;
- oblikovanje produktov;
- distribucija;
- trženje integralnih paketov;

- skrb za kakovostno ponudbo specializiranih nastanitev;
- razvoj, rangiranje in označevanje poti;
- informiranje;
- usposabljanje ponudnikov in lokalnega prebivalstva;
- spremljanje zakonodaje;
- prijave na razpise;
- sodelovanje s člani in partnerji združenja – oblikovanje skupnih smernic;
- sodelovanje s strateškim partnerjem STO in drugimi partnerji;
- izvedba raziskav med tujimi in domačimi pohodniki;
- vodenje in koordinacija članov združenja;
- pospeševanje razvoja in trženja, izvedba raziskave med pohodniki;
- koordinacija in sodelovanje s člani in partnerji pri izvedbi programa trženja;
- priprava kriterijev za pohodniško destinacijo in sodelovanje s Slovensko turistično organizacijo pri preverjanju in ocenitvi izpolnjevanja le-teh;
- dokončna postavitev sistema nacionalnih, regionalnih, lokalnih poti za uvrstitev v nacionalni program;
- sodelovanje pri izvedbi specializacije pohodništva za hotele in agencije;
- oblikovanje programov doživetij in trženjskih paketov ob poteh TransSlo;
- izvajanje dogovora med PZS-jem, ZGVS-jem, MG-jem, MŠŠ-jem o komercialnem vodenju – vzpostavitev registra komercialnih pohodniških vodnikov;
- vodenje in trženje programa Via Alpina v Sloveniji oz. sodelovanje z mednarodnim in nacionalnimi sekretariati;
- posredovanje informacij tujim in domačim turistom;
- posredovanje povpraševanj članom združenja;
- sodelovanje s tujimi pohodniškimi organizacijami.

Med dve glavni nalogi s področja razvoja je združenje uvrstilo ureditev razmer oz. poenotiti aktivnosti na področju komercialnega vodništva v pohodništvu in kolesarjenju v Sloveniji ter pripravo osnove enotnega označevalnega in vzdrževalnega sistema turističnih tematskih poti v Sloveniji.

Pohodništvo in kolesarjenje GIZ opravlja tudi dela Nacionalnega sekretariata za Via Alpino, ki združuje preko 5000 km poti, razdeljenih na 341 dnevnih etap, in je produkt enotnega projekta vseh osmih alpskih držav. V Sloveniji je v obliki dela rdeče poti 14 etap in dela vijolične poti 10 etap.

2.5 Primeri dobrih praks v Sloveniji in tujini na področju označevanja in vzdrževanja poti

Kot ugotavljamo v uvodu študije je pohodništvo vse bolj razširjena oblika prostočasnega udejstvovanja sodobnega človeka. To velja tako za Slovenijo kot pretežen del Evrope. Posamezne evropske države oziroma območja imajo na področju pohodništva zelo dolgo tradicijo in več desetletne izkušnje označevanja ter vzdrževanja pohodnih poti. Da lahko govorimo o primerih dobre prakse je potrebno uporabiti ustrezne kriterije, ki izhajajo iz doseganja ciljev posamezne poti. Primere dobre prakse na področju pohodništva smo izbrali tako v tujini kot Sloveniji. Kot primer dobre prakse v tujini smo na prvo mesto postavili Švico in sosednjo Avstrijo. Označevanje in vzdrževanje pohodnih poti v Švici je projekt nacionalnega podjetja: Scweizerische Wanderwege in Bundesamt für Strassen (ASTRA). Projekt signalizacije in urejanja poti sta ti dve organizaciji ponudili vsem kantonalnim strokovnim organizacijam, ki so ga potrdile in postopoma vzpostavile. Več na www.langsamverkehr.ch in www.wandern.ch. Vzpostavili so nov sistem označevanja za pohodne poti /Wanderwege/, planinske poti /Bergewanderwege/ in poti v visokogorju /Alpinwanderwege/. Po njih vsako leto hodi več milijonov

obiskovalcev. Primerljive rezultate s Švico dosega na področju pohodništva tudi sosednja Avstrija. Kot primer dobre prakse predstavljamo zvezno deželo Vorarlberg, ki dosega na področju pohodništva visoke rezultate, tako po številu obiskovalcev kot gospodarski uspešnosti. Pretežen del poletne sezone namreč bazira na pohodništvu. Kot primer dobre prakse v avstrijskem Vorarlbergu izpostavljamo način vzdrževanja pohodnih poti, ki ga izvajajo planinske in turistične organizacije, financirajo pa gospodarski subjekti s področja turizma, ki imajo od dobro urejene mreže pohodnih poti neposredno korist. Dolina Brandnertal, ki je predstavljena v študiji, se ponaša s 700 km označenih pohodnih poti. Po velikosti je podobna naši Logarski dolini, po številu obiskovalcev, urejeni pohodni infrastrukturi in gospodarskih uspehih v turizmu pa je odličen primer dobre prakse tudi za Slovenijo. Nadalje izpostavljamo tri primere dobrih praks iz držav z območja Mediterana. Gre za območje blagih klimatskih pogojev, ki omogočajo ugodne pogoje za pohodništvo preko celotnega leta. Navedeni primeri dobrih praks kažejo na možnost razvoja pohodniškega turizma, za kar je najprej potrebna ustrezno urejena infrastruktura in dobra organizacija celotnega sistema pohodniškega turizma. Seveda pa predstavljeni primeri pokažejo tudi na pomanjkljivosti, ki jih je potrebno upoštevati pri načrtovanju, označevanju in vzdrževanju tematskih pohodnih poti. V Sloveniji najprej izpostavljamo več kot 8500 km označenih planinskih poti, ki jih vzdržujejo planinska društva. Ta osnovna mreža pohodnih poti pri nas predstavlja odlično osnovo za razvoj pohodniškega turizma, saj je razvejana po celotni državi. Nadalje predstavljamo primere dobre prakse tematskih pohodnih poti z različno tematiko. Predstavljene poti so dobro označene, povečini imajo ustrezen informacijski material, ponudbo ob poti ter izpostavljajo vsebine, ki pritegnejo obiskovalce.

V Sloveniji in številnih drugih evropskih državah je vse bolj razširjena nordijska hoja. V sklopu primerov dobre prakse predstavljamo pohodne poti za nordijsko hojo na območju Prekmurja in Šmarjeških Toplic v Sloveniji ter mestu Offenburg v Nemčiji.

Med kriteriji za doseganje dobre tematske pohodne poti je potrebno izpostaviti označenost poti. Signalizacija je osnovni element pohodne poti. Zato v nadaljevanju predstavljamo različne načine označevanja poti v Evropi. Evropska popotniška zveza (EWV), ki združuje 30 evropskih držav in več kot 6 milijonov pohodnikov, je v lanskem letu izdala pregled označevanja pohodnih poti v Evropi. Razdelila jih je v več skupin, odvisno od uporabljenega načina označevanja poti. Predstavljeno označevanje zajema pretežen del pohodnih poti v posamezni državi. Seveda pa obstajajo različne pohodne poti, ki uporabljajo tudi drugačno oznako. Zakonsko urejenega označevanja pohodnih poti v Evropi skorajda ne poznajo izjema je le Švica in za planinske poti od leta 2007 tudi Slovenija. Sicer gre za pravilnike in druge akte različnih planinskih in pohodniških organizacij, ki urejajo označevanje pohodnih poti v posameznem območju ali državi.

2.5.1 Skupine označevanja tematskih pohodnih poti v Evropi

Eden od temeljev vsake tematske pohodne poti so oznake, ki se povezujejo v tako imenovane skupine označevanja. V Evropi poznamo več velikih skupin označevanja tematskih pohodnih poti:

a) ZAHODNOEVROPSKA SKUPINA označevanja tematskih pohodnih poti uporablja tri barve označevanja (rdeča, rumena in zelena) v kombinaciji z belo barvo. Uporabljajo ga:
- Francija brez Alzacije na vzhodu,
- Nizozemska,
- Belgija,
- Španija,
- Portugalska,
- Italija,
- Andora,

- Monako,
- Maroko (Afrika).

Slika 2: Primer označevanja tematskih pohodnih poti v Zahodni skupini

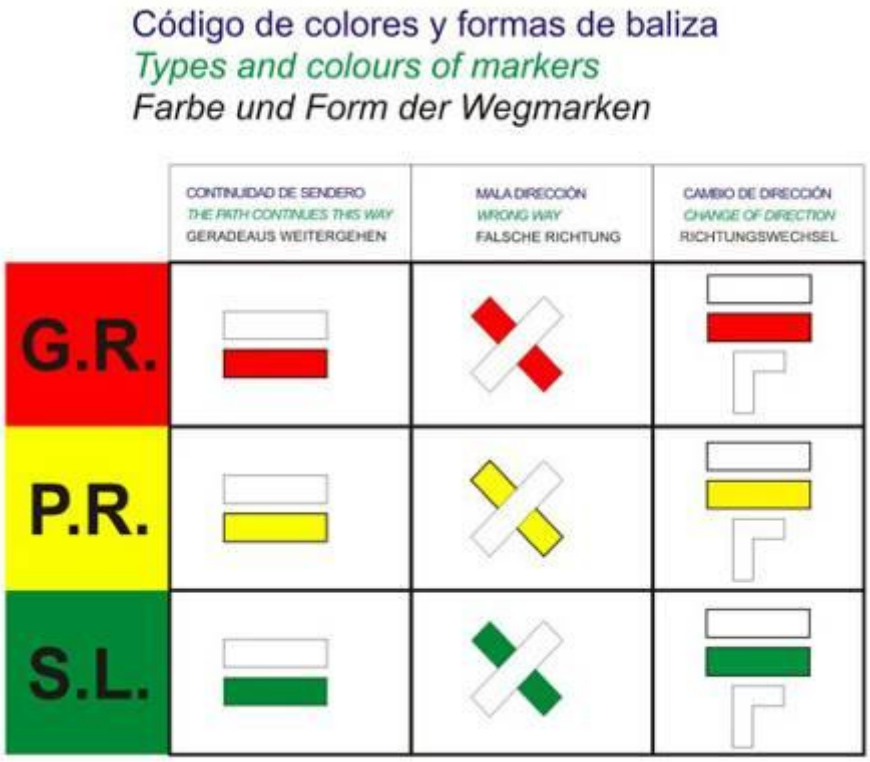

Vir: www.senderosdelapalma.com

Slika 3: Smerne table za tematske pohodne poti v Zahodni skupini

Foto: Uroš Vidovič

b) VZHODNOEVROPSKA SKUPINA za označevanja uporablja več barvnih kombinacij, kot prikazuje priložena slika. Pozna 5 različnih barv (rdeča, rumena, modra, zelena in črna), ki so vedno v kombinaciji z belo. Oznake so podobno kot pri zahodnoevropski skupini označevanja pohodnih poti pravokotne oblike. V tej skupini je bela barva nad in pod osnovno barvo, pri zahodnoevropski skupini pa le zgoraj.

Vzhodnoevropska skupina zajema naslednje države:

- Bolgarija,
- Romunija,
- Madžarska,
- Slovaška,
- Češka republika,
- Poljska,
- Estonija,
- deloma na vzhodu Nemčije (na ozemlju nekdanje Nemške demokratične republike).

Slika 4: Primer označevanja pohodnih poti v Vzhodni skupini

Foto: Laszlo Ligeti

Slika 5: Karta označevanja pohodnih poti v Evropi

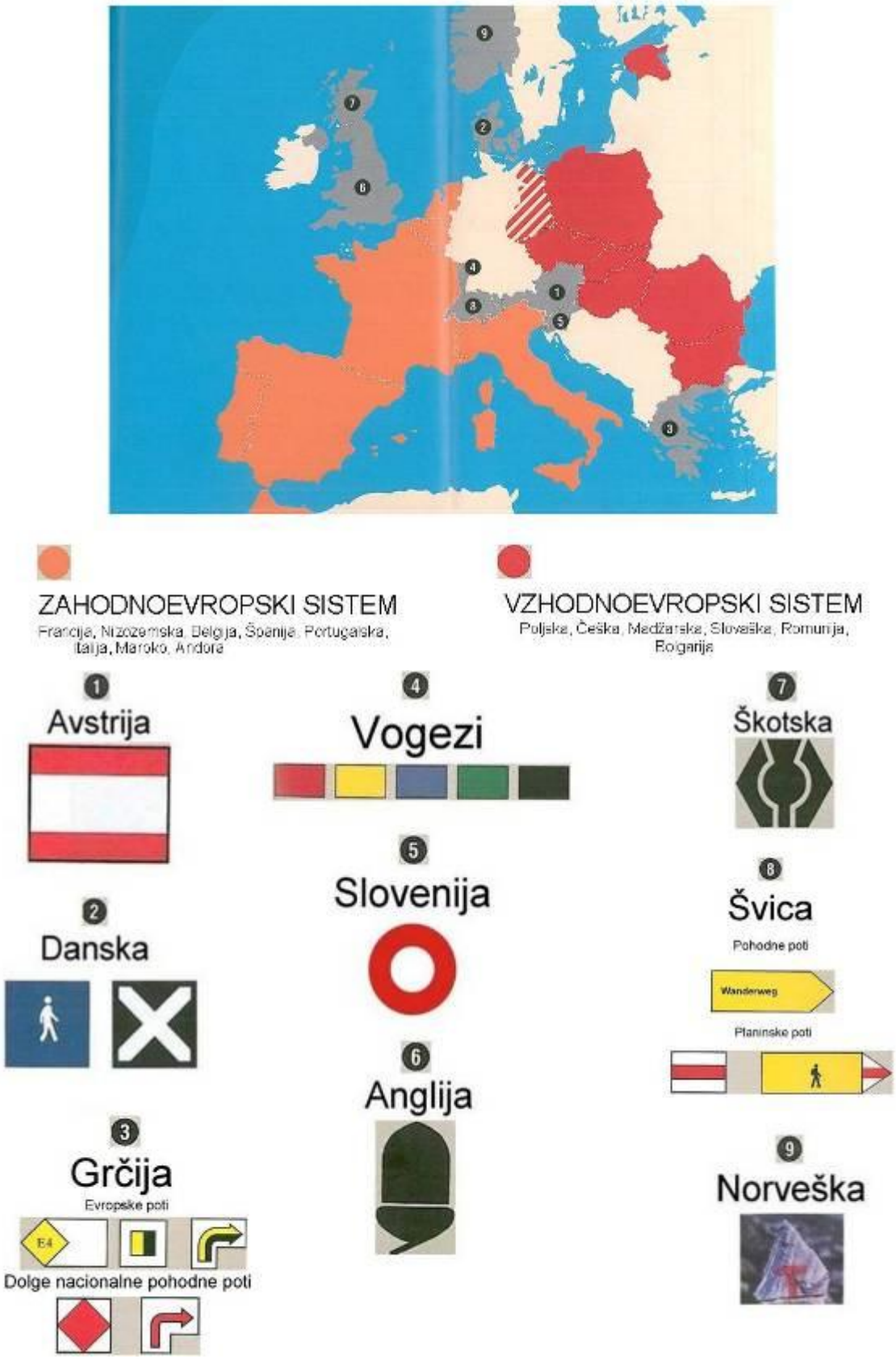

Vir: Map of European long-distance footpaths, ERA, 2009

1. AVSTRIJA za označevanje velikega dela poti uporablja pravokotno markacijo rdeče-belo-rdeče kombinacije, enako kot je njihova nacionalna zastava. To oznako uporablja celotna država z izjemo zvezne dežele Vorarlberg, ki ima pretežno švicarski sistem označevanja poti. Smerne table so razen v Vorarlbergu rumene barve s črnimi napisi.
2. DANSKA
3. GRČIJA
4. VOGEZI (Francija)
5. ŠVICA
6. ANGLIJA
7. SKANDINAVIJA
8. SLOVENIJA (DRŽAVE BIVŠE JUGOSLOVIJE)

Dosedanji način označevanja v Sloveniji, ki je razširjen na celotnem ozemlju bivše Jugoslavije, je vezan pretežno na planinske poti in njihove oznake. V osnovi se uporablja Knafelčeva markacija okrogle oblike, bela pika in rdeč kolobar ter markacija za evropske pešpoti (rumena pika in rdeč kolobar). Če pogledamo druge evropske načine označevanja, so naše markacije edinstvene, saj zelo redko zasledimo okrogle oblike oznak za tematske pohodne ali planinske poti.

Največje skupine, ki vključujejo več evropskih držav, kot je razvidno iz priloženega zemljevida, so zahodnoevropska, vzhodnoevropska in Skandinavija. Med večje lahko štejemo tudi slovenski način označevanja (planinske oznake in E-pešpoti), ki je razširjen po celotnem ozemlju bivše Jugoslavije (Hrvaška, BIH, Srbija, Črna gora in Makedonija).

Označevanje tematskih pohodnih poti v Evropi je pogojeno geografsko, kulturno, zgodovinsko in še s čim. Te temelje označevanja je treba upoštevati tudi pri oblikovanju oznak za pohodne poti v Sloveniji, saj bodo te oznake v prihodnje temelj vseslovenskega označevanja tematskih pohodnih poti. Ob upoštevanju posameznih načinov označevanja v Evropi je Evropska popotniška zveza (EWV, ERA, FERP) leta 2004 sprejela tako imenovano Bechinsko deklaracijo, v kateri je določila skupne zakonitosti in usmeritve na področju označevanja tematskih pohodnih poti v Evropi. Deklaracija je bila sprejeta na osnovi strokovnih posvetov evropskih planinskih, pohodniških in popotniških organizacij, članic Evropske popotniške zveze.

2.5.1.1 Avstrija

BRANDNERTAL je alpsko območje v avstrijski zvezni deželi Vorarlberg. V tej deželi uporabljajo za označevanje pohodnih poti švicarsko signalizacijo z elementi avstrijske. Celotno območje je vzorno označeno z različnimi oznakami, smerokazi, informacijskimi tablami in informacijskimi panoji. Sistem pohodnih poti je odlično podprt s tiskanimi materiali od zemljevidov do turističnih katalogov ter s spletno stranjo.

a) Oznake pohodnih poti v Brandnertalu:

1. Markacije z barvo, ki jih rišejo na skale, drevesa in podobne objekte.
2. Smerne table iz aluminija so pritrjene na kovinske drogove debeline 2".
3. Informacijski panoji o poteh so nameščeni na izhodiščih poti in glavnih križiščih poti.
4. Informacijske table naravne in kulturne dediščine v več jezikih so nameščene ob pomembnih turističnih točkah naravne in kulturne dediščine.

Slika 6: Oznake pohodnih poti v Avstriji

Foto: Uroš Vidovič

b) Informacijski panoji so sestavljeni iz topografske karte območja z vrisanimi potmi in legendo ter oznakami.

c) Material signalizacije
Celotna signalizacija je izdelana iz kovine, natančneje iz aluminija. Drogovi so iz nerjaveče kovine, vroče cinkani kot pri nas v Sloveniji.

d) Markacije poti
Markacije so različne barvne kombinacije po vzgledu Švice.

- **Pohodne poti** – označene z rumeno in belo oznako – so poti zunaj cestnih površin in po možnosti neasfaltirane ali betonirane – sprehajalne poti.
- **Planinske pohodne poti** – označene z belo podlago, špica usmerjevalnih tabel je bela z rdečo vodoravno črto – so poti v mešanem terenu, tudi skalnatem, mestoma so lahko zavarovane, pohodniki morajo biti obuti v pohodne čevlje.
- **Gorske pohodne poti** – označene z modro barvo, špica je bela z modro vodoravno črto – potekajo v gorskem območju, lahko delno po brezpotju, ledenikih. Oprema je poleg pravih čevljev še cepin, kompas, višinomer.

Poti vzdržujejo planinske in turistične organizacije, financiranje pa zagotavljajo lokalne skupnosti, ki potrebna finančna sredstva pridobijo od gospodarskih subjektov na področju turizma. Ti imajo največjo neposredno korist od dobro urejenih pohodnih poti, zato morajo del prihodka nameniti tudi vzdrževanju pohodne infrastrukture. Vzpostavljen je sistem vzdrževanja in financiranja pohodnih poti, ki prinaša dolgoročen uspeh za vse vpletene strani: turistično gospodarstvo, vzdrževalce poti in zlasti za obiskovalce pohodnih poti.

Slika 7: Oznake pohodnih poti v Avstriji

Foto: Uroš Vidovič

2.5.1.2 Švica

Leta 1987 je švicarski zvezni parlament sprejel sklep o novi signalizaciji pohodnih in planinskih poti. Projekt so začeli izvajati na osnovi podzakonskih aktov, in sicer med drugim Zveznega zakona in Pravilnika o pohodnih in planinskih poteh, Zakona o prometu, Pravilnika o signalizaciji, Pravilnika o normativih omenjene signalizacije. Po njihovi zakonodaji so kantoni odgovorni za postavitev in vzdrževanje signalizacije, ki pa lahko podelijo koncesijo naprej raznim združenjem, društvom s področja planinstva, turizma, športa.

- **<u>Švicarsko mrežo pohodnih poti sestavljajo</u>**:
  - **Pohodne poti** – označene z rumeno podlago – so poti zunaj cestnih površin in po možnosti neasfaltirane ali betonirane – sprehajalne poti.
  - **Planinske pohodne poti** – označene z rumeno podlago, špica usmerjevalnih tabel je bela z rdečo vodoravno črto – so poti v mešanem terenu, tudi skalnatem, mestoma so lahko zavarovane, pohodniki morajo biti obuti v pohodne čevlje.
  - **Gorske pohodne poti** – označene z modro barvo, špica je bela z modro vodoravno črto – potekajo v gorskem območju, lahko delno po brezpotju, ledenikih. Oprema je poleg pravih čevljev še cepin, kompas, višinomer.

V Švici so poti razdeljene oz. sistemizirane v:
- mednarodne poti,
- nacionalne poti – kjer start in cilj ležita v bližini meje,
- regionalne poti – potekajo čez več kantonov,
- lokalne poti.

Signalizacijo sestavljajo:

- informacijske table na mednarodnih poteh,
- informacijske table na nacionalnih, lokalnih poteh,
- usmerjevalne table,
- oznake na poti.

Slika 8: Signalizacija v Švici

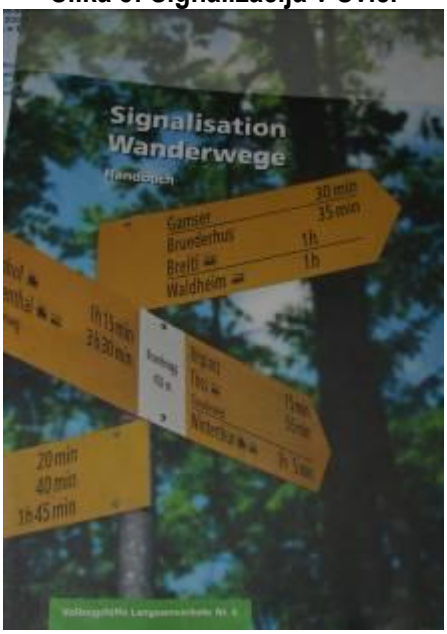

Vir: Signalisation Wanderwege

- **<u>Signalizacija</u>**

  Usmerjevalne table – vsebina:

  - na strani brez špice je ozek bel pas, kjer je napisana lokacija table z višino,
  - na rumeni sredici table so napisani po vrsti navzdol vmesni cilji ter končni cilj in oddaljenost v urah, z majhnimi piktogrami je lahko označeno tudi, ali je na cilju nastanitev oz. hrana in pijača, ali je kje pitna voda ipd.;
  - v špici table ostane rumena barva za sprehajalne poti, bela z rdečo vodoravno črto za planinske pohodne poti;
  - gorske pohodne poti – vsebina je enaka, vendar je vse na modri podlagi;
  - mednarodne poti – usmerjevalna tabla ima rumeno podlago, na njej pa je nalepka zelene barve z imenom poti, logotipom in številko odseka;
  - če gre za kolesarske poti, je signalizacija enaka, dodajo le znak kolesarja pred špico.

Slika 9: Usmerjevalne table v Švici

Vir: Signalisation Wanderwege

Vmesna signalizacija:

- lokalne tematske poti – vmesna signalizacija – zelena tablica 75 x 75 mm z imenom poti, morebitno številko poti in manjšim logotipom poti;
- za sprehajalne poti so tablice rumeni rombi višine 80 mm (pri kolesarjih je narisan še kolesar);
- za planinske pohodne poti je bela tablica z rdečo vodoravno črto;
- za gorske pohodne poti je bela tablica z modro vodoravno črto;
- oznake na skalah, drevesih so rumena puščica za sprehajalne poti, rdeča puščica za planinske pohodne poti in modra puščica za gorske poti.

Informacijska tabla:

Na njej je topografska karta regije z vrisanimi potmi in legendo ter oznakami. Na tabli so še kratki opisi zanimivosti ob poteh.

- **<u>Material signalizacije</u>**

Usmerjevalne, informacijske table in vmesne tablice so iz aluminija, ki je pobarvan z osnovno rumeno barvo, čez pa so nalepljene obstojne nalepke z napisi oz. logotipi.

Usmerjevalne in informacijske table stojijo na kovinskih količkih, ki so vbetonirani v podlago. Tablice so privite.

Vmesne tablice so natisnjene oz. prilepljene ali pobarvane.

- **<u>Nosilec projekta</u>**

Swiss Trails – organizacija, ki so jo postavili kantoni. Ta skrbi za vzdrževanje poti (podeljuje koncesije naprej raznim društvom …), postavitev novih oznak, trasiranje novih poti, kataster poti ter za promocijo poti.

Financirana je delno iz sredstev kantonov, lokalnih skupnosti ter lastnih sredstev (dvakrat letno izdajo svojo revijo in jo prodajajo).

- **<u>Priročnik</u>**

Celoten opis sistema označevanja, ki vključuje tudi ostale faze pri postavitvi poti v naravo:

- planiranje,
- trasiranje,
- izvedba,
- izdelava signalizacije,
- izdelava delavniške dokumentacije za signalizacijo,
- montaža na terenu,
- vzdrževanje.

Označevanje in tekst je projekt nacionalnega podjetja: Scweizerische Wanderwege in Bundeamt fuer Strassen (ASTRA). Projekt signalizacije in urejanja poti sta ti dve organizaciji ponudili vsem kantonalnim strokovnim organizacijam, ki so ga potrdile in postopoma vzpostavile. Več na www.langsamverkehr.ch in www.wandern.ch. Vzpostavili so nov sistem označevanja za pohodne poti /Wanderwege/, planinske pot /Bergewanderwege/i in poti v visokogorju /Alpinwanderwege/. Po njih vsako leto hodi več milijonov obiskovalcev.

2.5.1.3 Italija

Gemina pot – nacionalna tematska pot
Tematska pot po zgodovinskih premikih rimske vojske na tem ozemlju – od Trsta do Rima.
Oznake so sestavljene:

- usmerjevalne – rumena podlaga, napis in logotip poti v treh jezikih (italijansko, slovensko, angleško) ter zelena puščica. Kjer se gre mimo naravne ali kulturne znamenitosti, je tabli spodaj dodan rjavi pas z imenom znamenitosti ter puščico.
- informacijska tabla – zračni posnetek z vrisano potjo, zanimivostmi, stojno točko ter legendo in opisom vsebine poti. V levem zgornjem delu je prav tako z zračnim posnetkom predstavljena mikro lokacija informacijske table z zanimivostmi v okolici. V levem spodnjem delu je prikazana shematska karta Italije z označenim kvadratkom poti, ki je zaključena celota in predstavljena na tej informacijski tabli

Nosilec projekta je občina Trst in občina Opcine.

2.5.1.4 Španija

Kanarski otok La Palma je v štirih letih izvedel projekt označitve več kot 700 km pohodnih poti po celotnem otoku. Projekt so izpeljali v sodelovanju s špansko planinsko zvezo FEDME, lokalnimi planinskimi društvi, turistično organizacijo, občinami in provinco Tenerife. Pri označevanju so uporabili uveljavljeni sistem označevanja pohodnih poti, ki ga uporabljajo tako v Španiji, Franciji, Italiji in še nekaterih državah v zahodnem delu Evrope. Gre za sistem treh različnih barv, kot je prikazano v prilogi.

- **Oznake pohodnih poti na otoku La Palma so naslednje**:

1. Markacije z barvo, ki jih rišejo na skale, drevesa in podobne objekte.
2. Smerne table iz lesa so pritrjene na lesene količke debeline 2".
3. Informacijski panoji o poteh so nameščeni na izhodiščih poti in v glavnih križiščih.
4. Informacijske table naravne in kulturne dediščine v več jezikih so nameščene ob pomembnih turističnih točkah naravne in kulturne dediščine.

- **Markacije oziroma oznake pohodnih poti so razdeljene v tri kategorije**:

- GR (Gran recorrido – daljše poti) so nacionalne in mednarodne poti (npr. E7) in so označene z belo in rdečo markacijo.
- PR (Pequeno recorrido – krajše povezovalne poti) so regionalne poti s pomenom za posamezno regijo in so označene z belo in rumeno markacijo.
- SL (Sendieros locales – lokalne poti) so poti lokalnega pomena in so označene z belo in zeleno markacijo.

Slika 10: Označevanje pohodnih poti na Kanarskih otokih

Vir: www.senderosdelapalma.com

- **V vsaki kategoriji markacij so tri oznake**:

- dve vzporedni črti označujeta smer posamezne poti,
- dve prekrižani črti označujeta napačno smer,
- dve vzporedni črti in dodana lomljena črta v levo ali desno označujejo spremembo smeri poti oziroma križišče, v katerem bo pot spremenila smer gibanja.

Slika 11: Oznaka z dvema vzporednima črtama

Vir: www.senderosdelapalma.com

- **Informacijski panoji** so sestavljeni iz topografske karte otoka z vrisanimi potmi in legendo ter oznakami. Sledijo kratki opisi posameznih poti na območju, kjer stojita pano in reliefni prikaz posamezne poti. Na tabli so še kratki opisi zanimivosti ob poteh, manjkajo pa podatki o gostinski ponudbi ob poteh.

- **Material signalizacije**
  Markacije so narisane z oljno barvo bele, rdeče, rumene in zelene barve.

Smerne table so lesene z oznako poti, ki so vse oštevilčene s sistemom:
GR 130 E7 = Camino Real de la Costa y Medianias,
PR LP 3 = Pico de la Nieve – San Juan de Puntallana,
SL FU 112 = Los Quemados – El Puertito.

Informacijski panoji so iz plošče dibond z lesenima nosilcema in okvirjem. Les, ki je zelo pogost material, omogoča klima, saj ne poznajo zime in so temperature preko leta konstantne med 21° C in 27° C.

Slika 12: Informacijska tabla

Vir: www.senderosdelapalma.com

Poti na območju otoka La Palma vzdržuje lokalna planinska organizacija ob pomoči španske zvezne organizacije FEDME. Financiranje zagotavlja Turistična zveza La Palma in regionalna vlada.

2.5.1.5 Hrvaška

Otok Lošinj

Slika 13: Sprehajalne steze in pešpoti na otoku Lošinju

Vir: www.tz-malilosinj.hr

Pohodne poti na otoku Lošinju predstavljajo mrežo označenih poti, ki so osnova dodatni turistični ponudbi otoka. Poti so uredili in označili v sodelovanju s PD Osorščica Mali Lošinj, TZ Mali Lošinj in občino Mali Lošinj.

Označene pohodne poti potekajo po naravno pestri otoški pokrajini in zajemajo naravne ter kulturne znamenitosti. Poti so označene s Knafelčevo markacijo in smernimi puščicami oziroma enako kot planinske poti v Sloveniji. Na križiščih so nameščene lesene rdeče smerne table z oznakami v beli barvi. Pohodne poti na otoku Lošinju imajo močno podporo v spletnih straneh, tiskanih gradivih in informacijah pisarne TZ Mali Lošinj. Otok Lošinj obišče letno več deset tisoč pohodnikov, ki predstavljajo pomemben del gostov pred sezono ter v in po sezoni.

Poti v celoti vzdržuje Planinsko društvo iz Malega Lošinja. Financiranje zagotavlja Turistična skupnost Mali Lošinj in podjetje Jadranka d.d., ki ima v lasti večino tamkajšnjih hotelov oziroma ostalih turističnih kapacitet. Gre za partnerski odnos, ki dolgoročno zagotavlja dobro urejenost pohodnih poti na otoku.

Slika 14: Oznake na pohodnih poteh na Lošinju

Vir: www.e-fotografija.com

2.5.1.6 Slovenija

Ključne **transslovenske poti** so označene:

- Slovenska planinska pot s Knafelčevo markacijo in spodaj desno številka 1.
- Via Alpina – mednarodna oznaka s posebnim logotipom in napisom Via Alpina – Knafelčeva markacija, dodatne oznake pa so tablice ter informacijske table, ki so postavljene na ključnih mestih.
- E6, E7 – evropske pešpoti se označujejo z markacijo, ki je po obliki in velikosti enaka Knafelčevi markaciji, s to razliko, da je v sredini rumena pika obdana z rdečim kolobarjem.
- Predalpska pot – nima posebne oznake, uporabljajo se lokalne oznake za posamezne odseke poti.

a) Planinske poti

V Sloveniji so **planinske poti**, ki so v domeni Planinske zveze Slovenije in njenih društev, označene z osnovno Knafelčevo markacijo, rdečimi usmerjevalnimi tablami, rdečimi puščicami in napisi na deblih oz. skalah. Poleg planinskih poti, katerih označevanje predpisuje Zakon o planinskih poteh (Ur. l. RS, št. 61/07).

Slika 15: Označitev planinskih poti

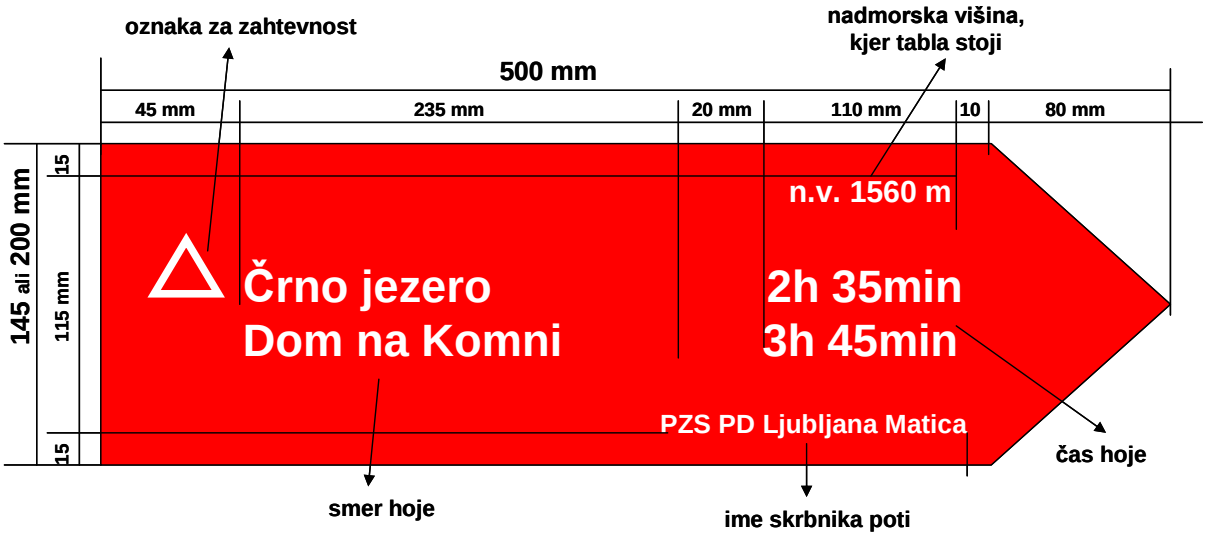

Vir: Zakon o planinskih poteh

Vmesna oznaka – Knafelčeva markacija

Vir: Zakon o planinskih poteh

Podrobneje to označevanje ureja Pravilnik o označevanju in opremljanju planinskih poti (Ur. l. RS, št. 16/08), izdan na podlagi petega odstavka 6. člena Zakona o planinskih poteh, na osnovi katerega se pripravi tudi Pravilnik o označevanju tematskih pohodnih poti.

b) Poti v zavarovanih območjih

Poti v zavarovanih območjih so označene na osnovi Zakona o ohranjanju narave in Pravilnika o označevanju območij naravnih vrednot. Označevanje predvideva rjave table na mejah zavarovanega območja z napisom in informacijske table na izpostavljenih mestih. Same poti niso posebej označene – v goratih predelih se uporabljajo oznake za planinsko pot, v nižjih predelih niso posebej označene.

c) Tematske pohodne poti

Kranjska Gora
V Kranjski Gori so razvili svojo mrežo in označevanje sprehajalnih in pohodnih ter kolesarskih poti v letu 2004. Poti so označili predvsem s prepoznavnimi koli, na katere so pribite aluminijaste tablice z logotipom pohodnika ali kolesarja, smerno puščico ter številko. Na vsaki tablici je vpisana številka poti. Poti so vrisane in vpisane v karti, ki jo mora obiskovalec kupiti v informacijskem centru. Na tablicah ni napisane oddaljenosti do ciljne ali naslednje točke. Vmesnih drugačnih označitev sistem ne predvideva. Nosilec projekta je občina Kranjska Gora, za vzdrževanje označitev je pooblaščen Zavod za turizem Kranjska Gora, ki prejema za ta dela denar iz občinskega proračuna.

Slika 16: Označitev poti v Kranjski Gori

Vinogradniške pešpoti Temenice in Mirne
Gre za tri pohodne poti na območju Čateža pod Zaplazom. Tri pohodne poti, od katerih sta dve krožni, so markirane z rumenim trtnim listom in modrim grozdom, rdeči vrček pa označuje gostinsko ponudbo ob poti. Poti potekajo po tipični dolenjski vinorodni pokrajini s številnimi elementi etnološke dediščine. Poti so zelo razgledne in imajo možnost dostopa z javnim prevoznim sredstvom. Izdana je posebna zloženka poti, žal pa poti nimajo spletne strani.

Rozkina gozdna učna pot
Pot se nahaja na Mariborskem Pohorju in je ena najstarejših v Sloveniji. Poteka na turistično zelo razvitem območju v neposredni bližini hotelov, počitniških domov, planinskih koč in drugih gostinsko-turističnih objektov. Povezuje zanimive objekte kulturne dediščine z naravno pestrostjo Pohorja, bodisi rastlinskega in živalskega sveta ali pestro geološko strukturo. Informacije so obiskovalcem na voljo v posebni zloženki poti, na spletni strani Turistično-informacijskega centra Maribor ter Zavoda za gozdove Slovenije. Pot je označena z rumeno in modro okroglo markacijo, kot prikazuje spodnja fotografija. Pot ureja in vzdržuje Zavod za gozdove Slovenije, KE Maribor, ki pot tudi financira.

Slika 17: Oznake na drevesu na Rozkini gozdni učni poti

Vir: www.zgs.gov.si

Pot za srce VANGANEL – MAREZIGE

Pot se nahaja v Slovenski Istri in poteka skozi idilično mediteransko pokrajino oljk in vinske trte refošk. Je ustrezno označena z modro-rdečimi srci, informacijskimi panoji ter smernimi tablami. Pot ima spletno stran in zloženko. Ob poti je ustrezna gostinska in turistična ponudba. Pot vzdržujejo Podružnica Društva za srce za Slovensko Istro, Turistično društvo Vanganel in Turistično društvo Marezige.

Slika 18: Karta Poti za srce

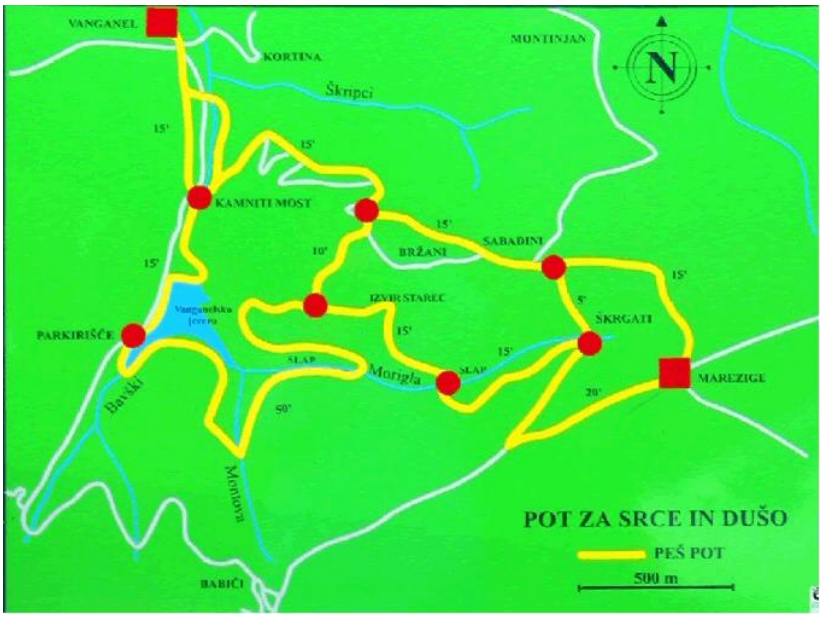

Vir: http://rast-sp.com/novicepohodi.html

Slika 19: Informacijska tabla na Poti za srce

Vir: http://rast-sp.com/novicepohodi.html

2.5.1.7 Primeri dobrih praks na področju nordijske hoje

Prekmurje

V Pomurju se je začel razvoj nordijske hoje leta 2004, ko so v Pomurskem društvu za boj proti raku začeli z idejo o projektu, v katerem bi dosegli dvig števila telesno aktivnih prebivalcev s promocijo nordijske hoje, in sicer s formiranjem Centra za nordijsko hojo in z vzpostavitvijo mreže vodnikov nordijske hoje ter vključevanjem le-te v turistično ponudbo.

V letih 2005 in 2006 se je v okviru projekta **Po zeleni vezi med Slovenijo in Avstrijo** oblikovalo 10 poti, namenjenih nordijski hoji. Cilj projekta je bil razvoj naravi in zdravju prijazne rekreacijske turistične ponudbe na področju varovanih območij narave in parkov. Preko povezave obstoječih pohodnih poti ob meji med Slovenijo in Avstrijo so z vključevanjem nordijske hoje razvili dodatno rekreativno in turistično ponudbo ter se z novo vsebino povezali v skupno evropsko iniciativo **Zelene vezi – Europaen Greenbelt** in povečali razpoznavnost te turistične ponudbe tako v lokalnem okolju kot tudi med ciljnimi skupinami turistov. Vzpostavili so informacijske točke vzdolž Zelene vezi, da bi povečali razpoznavnost nove ponudbe. Ciljne skupine so pohodniki, in sicer tako domačini kot tudi obiskovalci in turisti, vodniki nordijske hoje, lokalni turistični vodniki, nosilci dejavnosti ob poti in v okolici ter upravljavci zavarovanih območij narave.

Leta 2008 so v okviru projekta Oaza zdravja – doživljajski turistični center oblikovali poti za nordijsko hojo, rekreativne poti in tematske poti, ki so vse označene v skupni dolžini 117 kilometrov. Vse poti so opisane in ponazorjene s karto, navedeni so tudi zanimivi kotički ob poteh.

V okviru istega projekta se je izdelal elaborat označevanja rekreativnih, tematskih poti in poti nordijske hoje, na podlagi katerega so bile nordijske poti tudi označene. Prav na temo nordijske hoje so bile označene naslednje poti: **Na prvi breg** (izhodišče: TIC Moravske Toplice), **Martjanska pot** (kraji: Martjanci, Moravske Toplice, Noršinci), **Zelena pot** (izhodišče: Gostilna Marič, Sebeborci), **Pot sožitja** (izhodišče: Dom duhovnosti Kančevci), **Orientacijska pot** (izhodišče: Spominski dom NOB Vaneča).

Slika 20: Karta poti nordijske hoje v Prekmurju

VIR: Pohodniška karta Raj za pohodnike 2008

Slika 21: Grafična predloga osnovne informacijske table

Vir: Ureditev tematskih in pohodnih poti ter poti za nordijsko hojo CZR MS

Slika 22: Prostostoječa puščica

Vir: Ureditev tematskih in pohodnih poti ter poti za nordijsko hojo CZR MS

Skupaj je bilo oblikovanih 14 poti. Poti so trasirane, ustrezno označene in vsaka pot ima izhodiščno informacijsko tablo. Za vse poti skupaj je bil izdelan ustrezen zemljevid s podrobnimi opisi. Zaključimo lahko z dejstvom, da je v Pomurju naravni teren zelo primeren za nordijsko hojo, in s tem, da so vse poti, ki so pravilno umeščene v prostor (bodisi z imenom rekreativna, tematska idr.), primerne za izvajanje nordijske hoje.

Šmarješke Toplice

Prvi center nordijske hoje v Sloveniji. V okolici Term Šmarješke Toplice je 9 dobro označenih poti za nordijsko hojo. Ob hotelu Šmarješke Toplice, kjer je start in cilj vseh poti, je velika informacijska tabla z označenimi posameznimi potmi ter vzdolžnimi profili poti in časom hoje. Poleg tega je na voljo tudi prospekt. Hodi se lahko samostojno oz. z vodnikom nordijske hoje.

Mesto Offenburg – Nemčija

Ima 8 urejenih označenih poti v skupni dolžini 50 km s startom in ciljem na enem mestu, ki je opremljeno z informacijsko tablo s karto, profili, označenostjo posameznih poti. Ponujajo redne vadbe, vodene ture ter skupne prireditve.

Slika 23: Karta poti v okolici Offenburga

Vir: http://www.offenburg.de/html/nordic-walking_zentrum_ortenau.html?t=a987920f62ecdf48b8720321b577bdb5

2.6 Analiza povpraševanja na območju projektne regije projekta Hiking & Biking

V okviru projekta Hiking & Biking je bila narejena analiza povpraševanja po produktih pohodništva in kolesarjenja. Analiza zajema vse projektne regije (Pomurje, Podravje, Koroško in tudi Avstrijsko Štajersko). Izoblikoval se je anketni vprašalnik, s pomočjo katerega smo projektni partnerji izvedli analizo ciljnih skupin (pohodniki, kolesarji in gorskih kolesarji). Anketni vprašalnik je bil oblikovan v dveh fazah. V prvi fazi so se oblikovala vprašanja, ki so jih pregledali strokovnjaki s področja turizma in trženjskih raziskav. V drugi fazi je bil vprašalnik preizkušen s strani potencialnih anketirancev, da smo preverili, ali so vprašanja razumljiva in v skladu z zastavljenimi cilji. Usposobljeni anketarji so zbrali podatke z osebnimi intervjuji. Anketiranje se je izvajalo na glavnih točkah v regijah, kjer se zadržujejo ciljne skupine (na koncih pohodnih ali kolesarskih poti). Podatki študije se lahko uporabijo kot informacije za fazo načrtovanja, oblikovanja in promocije tematskih pohodnih poti.

- Anketiranih je bilo 613 pohodnikov in kolesarjev, od tega je bilo 295 pohodnikov.
- Skoraj 40 % vseh anketiranih živi v regiji, kjer je bilo anketiranje izvedeno.
- Večji del se jih udeležuje aktivnosti s partnerjem ali družino; le 13 % se jih udeležuje samih.
- Več kot 90 % anketirancev obiskuje ta kraj brez organiziranega vodenja.
- 51 % jih je navedlo, da je njihov poglavitni razlog šport in rekreacija, 49 % pa je navedlo ostale razloge, kar pomeni, da je aktivnost šport in rekreacija dodana vrednost za goste, ki so primarno zainteresirani za druge aktivnosti (Graf 1).

Graf 1: Poglavitni razlog za izlet/potovanje/dopust

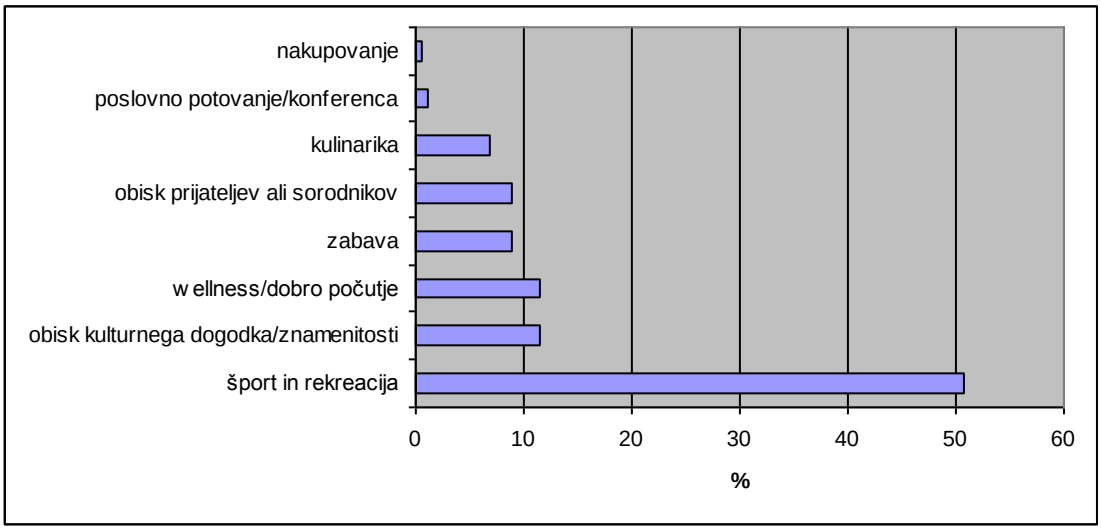

- Ker je zbiranje podatkov potekalo na rekreacijskih točkah, je razumljivo, da se skoraj polovica anketirancev odloča za športne počitnice.
- Večina anketirancev je prispelo v izbrano destinacijo s svojim avtomobilom, peš ali s kolesom, kar izhaja iz tega, da jih je večina domačinov.
- 40 % jih bo obiskalo samo en kraj, ki je zanimiv za pohodništvo ali kolesarjenje, 38 % pa jih bo obiskalo več kot tri kraje (večina tistih, ki so v regiji več dni).
- Če bi anketiranci ugotovili, da je v bližini še ena atraktivna lokacija, bi jo obiskali, če ne bi bila oddaljena več kot 2 uri.
- GPS je pomemben 31 % anketirancem, po drugi strani pa je 49 % nepomemben.
- Večina anketirancev ni zainteresiranih, da bi najeli vodnika (Graf 2).

Graf 2: Zainteresiranost anketirancev za najem vodnika za turo

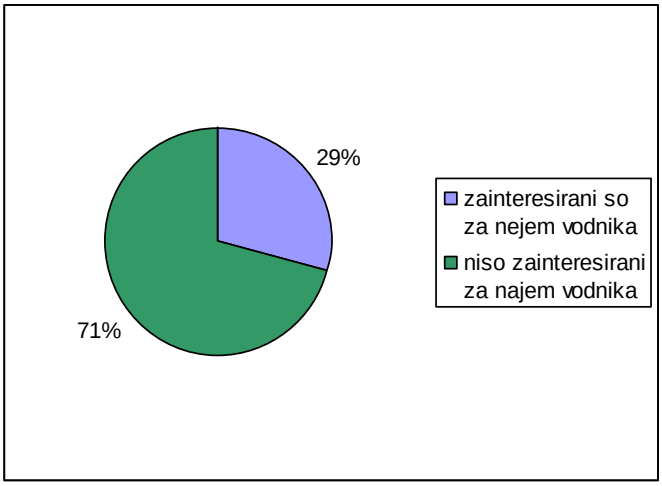

- Glavni razlog, da niso zainteresirani za vodnika, je, da so na turi rajši sami. Druga razloga sta tudi, da so poti dobro označene in da jih dobro poznajo.
- 57 % anketirancev je zadovoljnih s signalizacijo, samo 10 % jih ni zadovoljnih (Graf 3).

Graf 3: Zadovoljstvo z obstoječo signalizacijo poti

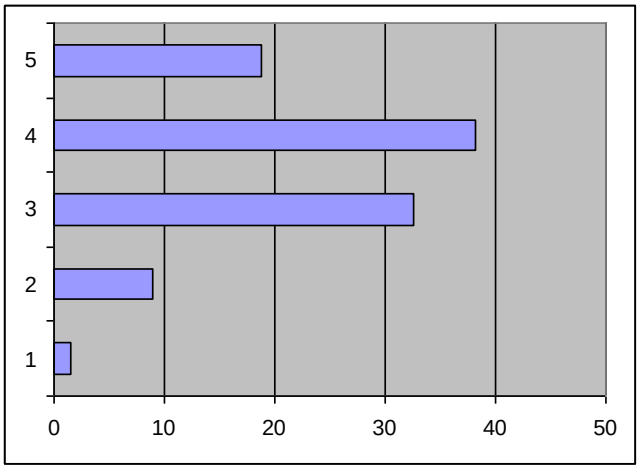

1 = sploh nisem zadovoljen, 5 = zelo sem zadovoljen

- Večina anketirancev je zainteresiranih za srednje zahtevne poti; samo 14 % anketirancev zanimajo zahtevne poti – lažje poti so pomembnejše kot težje.
- Čeprav se jih večina na to pot ne bo vrnila, jih bo 84 % priporočalo pot ostalim.
- Večina anketirancev se udeležuje športnih aktivnosti enkrat na teden; razmeroma nizko število se jih udeležuje vsak dan.
- Najpomembnejši vir informacij so priporočila prijateljev in svetovni splet.
- Pomemben vir informacij so prijatelji in družina ter tudi TIC-i.
- Najpomembnejši odločitveni kriterij pri izbiri poti je lep razgled ob poti, signalizacija in markacija ter varovanje.

3 UKREPI

3.1 Opredelitev glavnih sklopov tematskih pohodnih poti in njihova navezava na sistem ključnih nacionalnih poti

Izhodišča
Z namenom ureditve pohodniške infrastrukture (poti, označevanje, vodništvo, nastanitve) in strateških ciljev zapisanih v Strategiji razvoja turističnega produkta pohodništvo v Sloveniji predvsem v smislu vzpostavitve skupnega sistema delitve pohodniških poti na nacionalni ravni, vzpostavitve mreže identificiranih in trasiranih pohodniških poti, ki bodo združevale raznovrstno in kvalitetno vsebino na vseh ravneh ponudbe in bodo ob pešačenju omogočale poznavanje celotne Slovenije, vzpostavitve baze pohodniških poti, aktivnejšo povezavo z evropskimi kulturnimi in drugimi tematskimi potmi ter povezava vsebin s kolesarskimi in drugimi potmi je združenje Pohodništvo&kolesarjenje giz vzpostavila ob sodelovanju STO in PZS sistem pohodniških poti na nacionalni in regionalni ravni za potrebe učinkovitega trženja pohodniškega produkta v Sloveniji in sicer:

- 5 ključnih daljinskih-tansslovenskh poti,
- sistem tematsko pohodnih poti s postopno enotnimi oznakami.

V prihodnje naj bi uporabnikom poti oz. domačim in tujim pohodnikom že celostni grafični izgled označenih poti enostavno pojasnil:

- **rdeča podlaga oznak** - planinske poti v sredogorju in visokogorju,
- **rumena podlaga z dopolnjenimi oznakami oz. logotipi raznih tematskih vsebin –** tematske pohodne poti, ki ponujajo poleg hoje tudi vsebino interpretirano bodisi z informacijskimi oznakami na terenu, bodisi interpretativnim vodenjem, bodisi s tiskanimi vodniki.

V Sloveniji je preko 380 tematskih turistični poti. V glavnem so trasirane znotraj posameznih turističnih destinacij ali občin.

Slika 24: Sistem pohodnih poti v Sloveniji

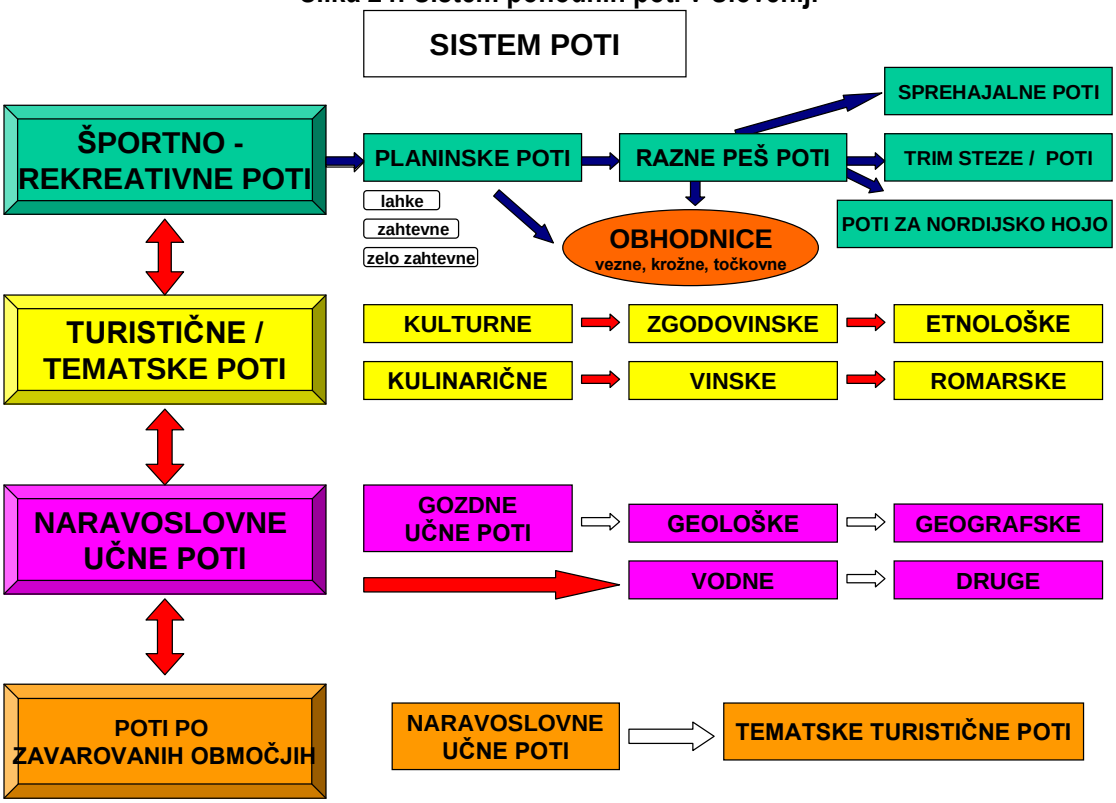

Vir: Strategija razvoja turističnega proizvoda pohodništva v Sloveniji, 2005

Turistične / tematske poti bi glede na njihovo vsebino lahko razdelili na kulturne, zgodovinske, etnološke in romarske pohodne poti, **naravoslovne učne poti** pa na gozdne učne poti, arheološke poti in poti po zavarovanih območjih. Spisek poti po posameznih tematikah je v Prilogi 2.

Z namenom poenostavitve sistema poti v Sloveniji v dva glavna sklopa, ki sta:

- **planinske poti in**
- **tematske pohodne poti,**

predlagamo v tej študiji delitev tematskih pohodnih poti glede na njihovo vsebino - slika 25:

Slika 25: Delitev tematskih pohodnih poti glede na njihovo vsebino

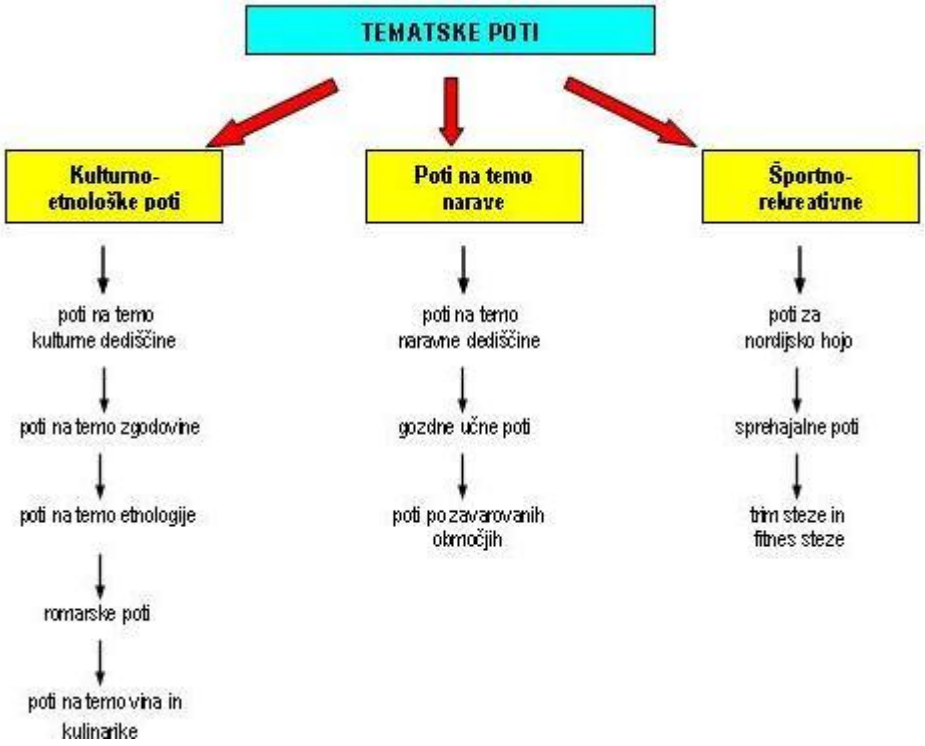

3.2 Pregled posameznih tematskih poti

Z namenom razjasnitve številnih zvrsti obstoječih tematskih poti v Sloveniji so v nadaljevanju predstavljeni glavni sklopi in posamezni primeri poti.

3.2.1 Kulturno-etnološke poti

3.2.1.1 Poti na temo kulturne dediščine

Tako imenovane poti kulturne dediščine lahko razdelimo še na dva podsklopa:

- poti, vezane na življenje slovenskih pisateljev, pesnikov in drugih kulturnikov;
- poti, povezane s kulturno dediščino.

- **Poti, povezane s slovenskimi pisatelji, pesniki in kulturniki**

Poti so speljane po področjih, po katerih je teklo življenje posameznih kulturnih velikanov, in potekajo mimo njihovih rojstnih hiš, spomenikov, cerkva ter starodavnih hiš in naselij. Predstavljajo tudi posamezne predele, kjer so črpali snov za svoja dela. Med temi potmi lahko izberemo in organiziramo popoldanske ali celodnevne izlete in celo večdnevna potepanja po dolinah, gričevjih in pokrajinah.

Slovenske pešpoti, povezane s kulturniškimi imeni, so primerne za srednje dobre hodce, za starejše in družine z otroki. Mednje spadajo na primer Cankarjeva, Kosovelova, Aškerčeva pot, pot Od Litije do Čateža idr. Zaenkrat je ustrezno predstavljenih 26 takih poti.

3.2.1.2 Poti na temo zgodovine in stavbne dediščine

Kulturna dediščina je vse tisto, kar je rezultat ustvarjalnosti človeka in njegovih različnih dejavnosti, družbenega razvoja in dogajanj, značilnih za posamezna obdobja v slovenskem prostoru. Zaradi njihove zgodovinske, kulturne in civilizacijske sporočilne vrednosti je spoštovanje in varovanje kulturne dediščine zaveza naroda in vsakega posameznika.

Skozi presek zgodovine je postal slovenski prostor tako razgiban in zanimiv, da se je ta pestrost neizbrisno ujela na odsevu kulturne dediščine. Sprehod po Sloveniji je zato pisana slikanica, ki se odpira s popotovanjem skozi našo državo. Praktično ni slovenskega mesta, ki ne bi imel nekaj, kar je značilno samo zanj.

Pri stavbni dediščini moramo vsekakor omeniti gradove, od katerih so najbolj poznani Ptujski, Blejski, Škofjeloški in Sevniški grad. Zelo izrazite in slikovite so tudi cerkve in kapelice kot spomeniki sakralne arhitekture. Zelo zanimive in značilne za slovenski prostor so tudi kmečke hiše, meščanski in kmečki dvorci, gospodarska poslopja, mlini, žage in kozolci.

- **Poti vojaške dediščine**

Posebno zanimive so tematske poti, ki nas popeljejo po trasah nekdanjih državnih meja. Sprehod po nekdanji mejni črti je prava poslastica za ljubitelje zgodovine. Posebno aktualne so poti, ki vodijo po trasah meja nekdanjega rimskega imperija in po trasi za nas krivične meje med Jugoslavijo in Italijo. Italija je namreč po prvi svetovni vojni leta 1920 z Rapalsko pogodbo pridobila ozemlje slovenske Primorske. Italijani so postavili mejne kamne in vse do druge svetovne vojne po gorskih vrhovih gradili ceste, vojašnice, bunkerje in druge utrdbe. Ko so ozemlje po drugi svetovni vojni spet izgubili, je mnoge izmed teh objektov preraslo rastlinje, nekateri pa so se ohranili in so danes zanimivi zgodovinski spomeniki.

Soška fronta je zanimivo zgodovinsko pričevanje o zgodovinskih dogodkih na naših tleh in je bila del bojišča, ki je v prvi svetovni vojni potekalo med italijansko in avstro-ogrsko vojsko od Rombona do Tržaškega zaliva v skupni dolžini nad 90 km. Fronta je bila prizorišče največjega vojaškega spopada na gorskem območju v celotni zgodovini človeštva in največji spopad na Slovenskem sploh.

Že pred ustanovitvijo Ustanove »Fundacija Poti miru v Posočju« so posamezna zgodovinska in turistična društva v Posočju začela obnavljati in urejati posamezne dele frontne črte. Fundacija se je vključila v pobude teh društev in začela urejati tematske poti in poleg že obstoječega muzeja v Kobaridu uredila še šest muzejev na prostem. Ti se nahajajo na tistih delih frontne črte, kjer je gostota ostankov tega spopada največja in so področja razmeroma lahko dostopna. Fundacija se je zaradi čim bolj strokovne predstavitve povezala z Zavodom za varstvo kulturne dediščine in različnimi strokovnjaki s področja ohranjanja kulturne dediščine.

Muzeji na prostem še niso dokončno urejeni. Večina muzejev se nahaja v goratem svetu, zato je hoja na teh območjih na lastno odgovornost. Priporočamo planinsko opremo in uporabo ročne svetilke, saj se na vseh območjih nahajajo kaverne. Obiskovalce naprošamo, da spoštujejo naravno in kulturno dediščino in različnih ostankov prve svetovne vojne ne odnašajo s seboj. Le tako jih bodo lahko videli tudi drugi obiskovalci.

Tudi utrdbe kot del vojaške dediščine so zanimiva tema za različne tematske poti o stavbni dediščini.

3.2.1.3 Poti na temo etnološke dediščine

Vsi objekti stavbne dediščine so poleg svojih arhitekturnih značilnosti pomembni tudi zaradi pomenov, zaradi katerih so bili zgrajeni. Njihova notranja oprema je zgodovinski prerez vseh umetniških stilov, ki so se zvrstili skozi posamezna zgodovinska obdobja. Kmečke in meščanske hiše nam poleg pohištva in notranje opreme lahko postrežejo z raznimi predmeti, ki so jih včasih uporabljali, danes pa za marsikaterega od njih niti ne vemo, kaj pomeni. Podobno je z opremo mlinov, kovačnic, usnjarn, planšarij in sirarn. Etnološka dediščina se prepleta tudi s tehnološko in memorialno dediščino, kamor spadajo mlini, žage, rojstne hiše pomembnih osebnosti, čebelnjaki in kozolci.

Objekti etnološke dediščine žal najhitreje spreminjajo svoj videz in celo izginjajo. Njihovo varovanje je še posebej težavno, saj so objekti največkrat na podeželju in jih želijo ljudje, ki v njih bivajo ali jih uporabljajo, spremeniti in prilagoditi potrebam novega časa. Zato se je v svetu izoblikovala ideja o postavitvah posebnih muzejev na prostem – skansenih, kjer se ohranja nekdanja dediščina.

V zadnjih letih se na srečo oživlja nekdanje pašništvo in sirarjenje po planinah. Pohodne poti po pašnih planinah z značilno domačo kulinarično ponudbo so tako pri nas kot v Evropi v porastu. Med prvimi je bila vsekakor bohinjska sirarska pot, ki ima že kar nekaj posnemovalcev v drugih predelih Slovenije.

Kulturno-etnološka dediščina Slovenije je tako velika in raznolika, da jo je možno obdelati in prikazati le v okviru posameznih pokrajinskih enot.

- **Poti, povezane z zgodovino rudarstva in železarstva**

Slovenski gorski svet že tisočletja privablja človeka. Na začetku mu je ta svet ponujal dobrine za preživetje, saj se je po njem gibal kot pastir, lovec, drvar in oglar ter kasneje tudi kot nabiralec rude in zdravilnih zelišč.

V okviru mednarodnega projekta Železna pot – Iron Route, ki združuje partnerje iz Italije, Avstrije in Slovenije, so se tudi pri nas povezali predeli, ki jim je skupna rudarska in železarska preteklost. Eden glavnih ciljev projekta je bilo ovrednotenje starih, z rudarstvom zaznamovanih predelov ter ozaveščanje lokalnih in regionalnih identitet o pomenu te dejavnosti v preteklosti.

Prva pot je bila odprta 29. junija 2007 in poteka v smeri Mrzli studenec–planina Klek–planina Lipanca–planina Javornik–Rudno polje–Mrzli studenec. Planina Klek je ena najpomembnejših visokogorskih planin glede rudarstva.

Poti, povezane z rudarstvom in železarstvom, obstajajo tudi v Karavankah, predvsem na področju Savskih jam, Javorniškega in Jeseniškega rovta, Golice, Belščice in Begunjščice ter Šentanske doline nad Tržičem. Med najbolj poznanimi je Slovenska geološka pot, ki jo je na predlog dr. Stanka Busarja označilo Društvo prijateljev mineralov in fosilov Slovenije ter odprlo 12. maja 1984.

- **Oglarske poti**

Proizvodnja oglja je že v prazgodovini pomenila osnovo za pridobivanje kovin, predvsem bakra, brona in železa. Na območju današnje Slovenije sledovi železa segajo vse do rimske dobe, nato pa kar do 14. stoletja ni nobenih večjih dokazov o železarstvu na naših tleh.

Oglarjenje je sicer največji razmah na Slovenskem doživelo prav v 19. stoletju, ko se je močno razvilo fužinarstvo in so tehniko pridobivanja oglja prinesli k nam italijanski oglarji. Sredi stoletja se je največ oglja pridobivalo na Gorenjskem in v Kočevskem rogu, manj pa na Dolenjskem in zelo majhne količine tudi na Notranjskem. Na upad oglarjenja je močno vplival razvoj modernejših načinov železarstva.

- **Tovorne poti**

Z razvojem železarstva na Koroškem in Kranjskem so se nekatere nekdanje romarske poti spremenile v tovorne poti. Predvsem razvoj poti čez prelaze Ljubelj, Jezerski vrh in Korensko sedlo je bil povezan s trgovanjem železa in železarskih izdelkov. Ti so bili poleg morske soli poglavitno trgovsko blago. Tovorništvo je bilo najpomembnejša oblika prometa vse do izgradnje voznih cest. S tovorništvom so se ukvarjali predvsem kmečki podložniki. Celo kuga in zaradi nje zapora karavanških prelazov v 18. stoletju nista mogli uničiti te trgovine.

Hospici v prejšnjem pomenu, ki so jih vzdrževali samostani, so že kmalu po koncu srednjega veka izginili; zamenjala so jih prava gostišča oziroma gostilne s prenočišči, kakršne so bile ob prometnih poteh v mestih in tudi na podeželju. Cesarica Marija Terezija je leta 1765 predpisala, da morajo imeti »vozarske gostilne« hleve in druga poslopja za nastanitev voznikov.

Tovorne ali vozarske poti so vsekakor ena od destinacij, ki se vse bolj oživlja, zlasti na Notranjskem. Poleg tega, da pohodniki te poti lahko prehodijo peš, se lahko del poti prepeljejo tudi z lojternim vozom s konjsko ali volovsko vprego. Seveda so te poti posebno zanimive za konjenike.

Ob teh poteh se oživljajo stare furmanske gostilne, ki so znane po pristnih domačih jedeh in jedeh na »žlico«. Pestro kulinarično ponudbo dopolnjujejo tudi prenočitvene storitve in možnosti nastanitve živali v hlevih. Tako kot nekoč furmani se lahko danes popotniki v njih odpočijejo in okrepčajo.

3.2.1.4 Romarske poti

Kakšna so bila potovanja v preteklosti, si danes kar težko predstavljamo, a raziskave kažejo, da je bil promet kljub slabim potem tudi nekoč zelo živahen. In kdo so bili tisti, ki so v času, ko še ni bilo pravih cest, temveč le kolovozne poti, največ potovali?

To so bili romarji in nekoliko kasneje tovorniki. Romanja poznajo skorajda vsa verstva na svetu. Slovenski izraz »romanje« najverjetneje izhaja iz besede »Roma«, torej Rim, kamor je gotovo zahajalo največ naših romarjev. Slovenci za romanje poznamo še en zelo lep izraz, to je »božjepotništvo«.

V latinščini je romar »peregrinus«, beseda pa izhaja iz korena »per ager«, kar pomeni »(iti) čez polja«; lahko tudi »per eger«, kar označuje prehod meje. Tertulijan je bil prvi krščanski pisatelj, ki je uporabil besedo »peregrinatio« v smislu potovanja. Latinska beseda »peregrare« namreč pomeni prehoditi, potovati ali iti daleč. Romanje pomeni, da še nismo na cilju, ampak šele na poti k cilju, k dovršitvi naše človečnosti, našega bivanja na zemlji. V tej trdni veri so ljudje romali in romajo še danes.

Izraz hospitium v latinščini izhaja iz besede hospes (gost) in pomeni gostoljubno hišo, prenočišče, zavetišče. Hospici pod svojo streho niso sprejemali le romarjev, temveč tudi druge popotnike, in sicer predvsem tovornike, jezdece, potujoče obrtniške pomočnike in trgovce.

Seveda romarske poti niso potekale samo prek gorskih prelazov, ampak so vodile do posameznih cerkva, ki so bile posvečene raznim svetnikom. **V Sloveniji je tako poznanih vsaj 205 božjih poti**. Najbolj poznane romarske poti so do cerkva, ki so posvečene Devici Mariji, med njimi pa so vsekakor najbolj poznane poti na Brezje, Sveto goro nad Novo Gorico in Ptujsko goro.

Romarskih pešpoti, ki so primerne za vse vrste pohodnikov, je v Sloveniji kar nekaj. Zaenkrat je ustrezno predstavljenih 28 poti.

3.2.2 Poti na temo narave

3.2.2.1 Poti slovenske naravne dediščine

Naravna dediščina je vse tisto bogastvo žive in nežive narave, v kateri je bil rojen tudi človek. Prejel jo je kot dediščino dedov in predal jo bo kot svojo zapuščino vsem tistim rodovom, ki bodo prišli za nami. Nesporno dejstvo je, da bomo živeli samo toliko časa, dokler nam bo življenje s svojim obstojem omogočala narava.

Prav zato mora človek z njo ravnati kar najbolj zavedno, odgovorno in občutljivo. Za ohranjanje naravne in kulturne dediščine sicer skrbijo posebne strokovne službe (zavodi), državne in občinske upravne službe ter ustanove (muzeji), vendar se skrb za to vedno najprej začne pri vsakem posameznem človeku.

Narava je Sloveniji zagotovila celo pahljačo naravnih posebnosti, ki jih skušamo ohranjati v obliki narodnih, regijskih in krajinskih parkov, naravnih rezervatov in naravnih spomenikov. S tem zagotavljamo pogoje za ohranjanje prvobitnosti, avtohtonosti, izjemnosti, enkratnosti, redkosti, starosti, pestrosti, raznovrstnosti, pričevalnosti in prepoznavnosti. Vse to je namreč okvir, ki naravi pripenja znak neprecenljive vrednote in plemenite dediščine.

Voda kot vir vsega življenja je prav Slovenijo posebej oblikovala. Razni izviri, studenci, potoki in reke ter še dokaj pitna voda iz naravnih virov so bogastvo, ki ga ima Slovenija zaenkrat še v izobilju.

Nekatere oblike izkoriščanja vodnih virov so sčasoma dobile tudi status znamenitosti. To so razna akumulacijska jezera, ribniki in ribogojnice. Kot naravne oblike vodnih virov so višinska barja na Pohorju in Pokljuki ter najrazličnejša močvirja, jezera, celo tako z otokom, razna presihajoča jezera, podzemna jezera in jezerca. V trdni obliki so znani predvsem ledeniki, ledene in snežne jame. S pomočjo vode so nastali tudi kapniki (stalaktiti in stalagmiti) in stebri v kraških ter podzemnih jamah. Kjer je v bližini tudi toplotni vir, se pojavljajo termalne vode, ki imajo zdravilen učinek na različne bolezni. Zdravilne so tudi razne slatine in druge mineralne vode. Prav tako je zdravilna tako imenovana atomska voda (Atomske toplice – Terme Olimia). Med slane vode pa spadajo morska voda in znane soline, kjer so nekoč pridobivali sol.

Slovenija pozna prireditev, povezano z vodo, ki ji v svetu ni enake; imenuje se Poklon vodi, ki jo prirejajo vsako leto oktobra v Kobaridu. Ta praznik vode ter počastitev življenja v vodi in ob njej ne združuje zgolj ribičev in ne omogoča zgolj zabave, temveč tudi druženje zaradi športa in zabave. Družina Hvala skupaj z občino Kobarid pripravlja Poklon vodi kot zaključno dejanje sezone ribolovnega turizma in kot spominski dan v počastitev narave, ki vse to ponuja in omogoča. Posebna pozornost je posvečena izvolitvi Varuha voda, ki kot starosta zaščitnikov in ljubiteljev narave in še posebej vode vse leto skrbi, da ob reki Soči filozofija tesne navezanosti med človekom in naravo ne bi usahnila.

3.2.2.2 Naravoslovne in gozdne učne poti

Naravoslovna učna pot je pešpot, speljana po gozdni, travnati ali grmičevnati pokrajini in je namenjena naravoslovnemu izobraževanju, spoznavanju gozdnih rastlin, živali, gozdarstva, tradicionalnih obrti in naravnih pojavov. Glede na cilj opazovanja je naravoslovna učna pot lahko opredeljena kot geološka, gozdna, botanična, parkovna. Vsem tem različnim oblikam pa je skupna vloga, da na neposreden način, *in situ*, predstavijo elemente narave: tla, matično kamnino, vrste rastlin in živali, vodni in padavinski režim, habitatne tipe in naravne procese.

Naravoslovna učna pot nas zbliža predvsem z naravo samo. Spoznate lahko lepote in raznolikost narave in preteklo zgodovino prebivalcev območja, oz. njen namen je predstavitev lepot naravne in kulturne dediščine.

Osnovni namen je izobraževanje različne javnosti o vlogi in pomenu gozda, naravnih procesih, trajnostnemu razvoju…

Gozdne učne poti so namenjene popularizaciji gozda in gozdarstva, rekreaciji, turistični ponudbi, vzgoji in izobraževanju za zavestno racionalno rabo naravnih dobrin. Po do sedaj pridobljenih podatkih lahko gozdne učne poti opredelimo kot označene poti skozi gozd, dolge večinoma do 5 km, opremljene z interpretacijskimi besedili in napravami namenjenimi za izobraževanje o funkcijah gozda ter ekološkemu osveščanju.

Učne poti izkoriščajo vso bogastvo posameznega naravnega okolja in posebnosti, katere prikažejo na načine, ki bi pri obiskovalcu sprožili kritično razmišljanje in raziskovalno žilico. Učne poti na prijazen in privlačen način predstavijo elemente narave s svojo vsebino in strukturo za različne ciljne skupine obiskovalcev (čim več uporabnikov).

3.2.2.3 Poti po zavarovanih območjih

Turizem in rekreacija sta dejavnosti, ki sta v veliki meri odvisni od naravnih znamenitosti, ki se po sodobnih sonaravnih opredelitvah uvrščajo med tako imenovane vire okolja. Zavarovana območja predstavljajo obliko varovanja okolja in narave, ki kljub rekreacijski in turistični dejavnosti v največji možni meri omogoča trajno ohranjanje naravnih značilnosti ter pokrajinske in biotske raznovrstnosti. V primeru neprimernega turističnega razvoja lahko turizem negativno vpliva na pokrajinsko in biotsko raznovrstnost, kar v končni fazi povzroči zmanjšanje obiska in dohodkov lokalnega prebivalstva.

Zato je treba vsako načrtovanje poti na zavarovanih območjih še temeljiteje proučiti in prilagoditi upravljavskim načrtom. Označevanje je določeno s Pravilnikom o označevanju zavarovanih območij naravnih vrednot (Ur. l. RS, št. 56/99 in 31/00 – popr.). Tudi množični obiski na takih poteh praviloma niso zaželeni. Zato so to področja, ki so namenjena le pravim ljubiteljem narave in okolja, to je populaciji, ki jim je pri srcu tako imenovani ekoturizem.

V Sloveniji imamo različne oblike zavarovanih in varovanih območij narave.

Triglavski narodni park je edini narodni park pri nas. Narodni park je veliko območje s številnimi naravnimi vrednotami ter veliko biotsko raznovrstnostjo. V pretežnem delu narodnega parka je prisotna prvobitna narava z ohranjenimi ekosistemi in naravnimi procesi, v manjšem delu parka pa so lahko tudi območja večjega vpliva človeka, ki je z naravo skladno povezan.

Regijski park je obsežno območje regijsko značilnih ekosistemov in krajine z večjimi deli prvobitne narave in območji naravnih vrednot, ki se prepletajo z deli narave, kjer je človekov vpliv večji, vendarle pa z naravo uravnotežen. V Sloveniji imamo zaenkrat 3 regijske parke. Triglavski narodni park ima v okviru parka trenutno štiri parkovne poti.

Krajinski park je območje s poudarjenim kakovostnim in dolgotrajnim prepletom človeka z naravo, ki ima veliko ekološko, biotsko ali krajinsko vrednost. Trenutno je 41 krajinskih parkov.

Poleg naštetih je v Sloveniji še en strogi naravni rezervat, 52 naravnih rezervatov in 623 naravnih spomenikov. Skupaj ima Slovenija z različnimi varstvenimi kategorijami trenutno zavarovanega 11,5 odstotka ozemlja.

Omeniti moramo tudi območje Natura 2000. To je evropsko omrežje posebnih varstvenih območij, ki so jih določile države članice Evropske unije. Njen glavni cilj je ohraniti biotsko raznovrstnost za prihodnje rodove. Na varstvenih območjih želijo ohraniti živalske in rastlinske vrste ter habitate, ki so redki ali pa so v Evropi že ogroženi.

Evropska unija je omrežje Natura 2000 uvedla kot enega od pomembnih delov izvajanja habitatne direktive in direktive o pticah. Slovenija je ob pridružitvi k Evropski uniji določila seznam naravnih območij, ki ustrezajo merilom obeh direktiv.

Direktivi podpirata trajnostni razvoj, ki lahko zadovoljuje potrebe sedanjih rodov, hkrati pa ne škoduje potrebam prihodnjih. Na varstvenih območjih Natura 2000 direktivi ne izključujeta človeške dejavnosti, vendar pa moramo zagotoviti, da te dejavnosti ne bodo ogrozile narave, temveč bodo – kadar bo to mogoče – njeno ohranjanje podpirale.

Vsa ta zavarovana območja so pod zakonsko določenimi pogoji dostopna tudi širši javnosti.

3.2.3 Športno-rekreativne poti

3.2.3.1 Poti za nordijsko hojo

Nordijska hoja je oblika vzdržljivostne vadbe. Izvaja se s pomočjo posebno oblikovanih palic, podobnim tekaškim palicam, ki so razvite posebej za to obliko rekreacije. Primerna je za široko ciljno skupino in je izvedljiva skozi celo leto, kar je zelo pomembno.

Ker je zelo učinkovita in poceni, ima velik sociološki učinek medsebojnega povezovanja ljudi. Primerna je kot dopolnilna vadba za kondicijske priprave vseh športnih zvrsti, in sicer tako za občasne rekreativce kot tudi za športnike, ter pripomore k izboljšanju zdravja in življenjskega sloga.

Primeri:
Center za nordijsko hojo Šmarješke Toplice ima 9 označenih poti v skupni dolžini 35 km z začetkom in koncem pri Hotelu Šmarješke Toplice. Tam je velika informacijska tabla, na kateri so kartografsko predstavljene vse poti z vzdolžnimi profili vred ter dolžino poti in predviden čas hoje. Vse poti so označene z enotnimi oznakami in številkami poti. Na voljo so prospekt, karta poti ter inštruktor nordijske hoje kot vodič.

V Pomurju je za nordijsko hojo primerna skoraj vsaka tematska ali rekreativna pot. Posebej za nordijsko hojo je v naravi označenih 6 poti, medtem ko so druge rekreativne in tematske poti primerne za izvedbo nordijske hoje zaradi položnega terena regije.

Nordijska hoja v Kranjski Gori: Zavod za turizem Kranjska Gora ponuja v sklopu svojih 14 označenih sprehajalnih poti vodeno nordijsko hojo z inštruktorjem nordijske hoje. Sicer je vseh 14 poti primernih za nordijsko hojo.

3.2.3.2 Sprehajalne poti

Destinacije imajo v nižjih predelih označene t. i. sprehajalne poti, ki vodijo do naravnih in kulturnih zanimivosti oz. skozi travnike cvetja in zanimive gozdne sestoje. Značilnost: poti so enostavne.

Primeri: 16 označenih bohinjskih sprehajalnih poti, 14 označenih kranjskogorskih poti, 4 označene blejske poti, sistem označenih poti v okolici Ljubljane, označene poti v Krajinskem parku Goričko …

3.2.3.3 Fitnes steze

V to kategorijo spadajo tako trim steze, ki so še ohranjene v nekaterih destinacijah (Logarska dolina, Hotel Otočec, Trbovlje, Fazanerija Murska Sobota ...), kot tudi novodobne t. i. fitnes steze, ki se v Sloveniji postopoma razvijajo po vzgledu sosednjih avstrijskih in nemških. Te steze potekajo deloma po naravnih stezah, deloma so speljane skozi soteske oz. lažje stene. Te steze so zavarovane, vendar se priporoča spremstvo vodnika. Taka pot je v Gozdu Martuljku, tudi Gričarjeva pot, Ljubelj–stari Ljubelj, pot pod Celjsko kočo. V naslednjih letih se bodo v Sloveniji verjetno še razvile.

3.3 Opredelitev kriterijev za uvrstitev tematskih pohodnih poti v enoten sistem označevanja glede na njihovo tematiko

3.3.1 Ključne nacionalne poti

Vsebina in pomen poti se med seboj prepletata. Pri vsej množici pohodnih poti je pet poti takih, ki smo jih razvrstili kot poti nacionalnega pomena predvsem na osnovi naslednjih kriterijev: dolžina, pomembnost, navezava na evropske projekte pešpoti ter glede na njihov nastanek in pomen v slovenskem prostoru.

Ključne nacionalne poti:

- Slovenska planinska pot,
- obe evropski pešpoti E6 in E7,
- Via Alpina,
- Predalpska pot.

3.3.2 Tematske pohodne poti – stanje

Glede na obstoječe tematsko pohodne poti je v grafu 4 prikazano razmerje posameznih tematskih poti na temo kulturne in etnološke dediščine ter poti, ki na tak ali drugačen način prikazujejo zgodovinsko dediščino in dogodke iz naše preteklosti. V grafu 5 je razdelano razmerje poti, ki so vezane na naravno dediščino in v grafu 6 obstoječe športno rekreativne poti. V grafu 6 niso zajete planinske poti, saj niso predmet te študije.

Podatki so iz trenutnih evidenc in seznamov poti, ki jih vodijo Slovenska turistična organizacija, Zavod za gozdove Slovenije in Turistične zveze Slovenije. Seznam poti ni popoln zato se bo procent posameznih poti z spremembami evidenc spreminjal.

Graf 4: Kulturno-etnološke poti

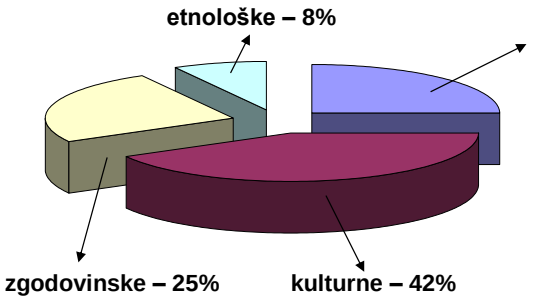

Graf 5: Poti na temo narave

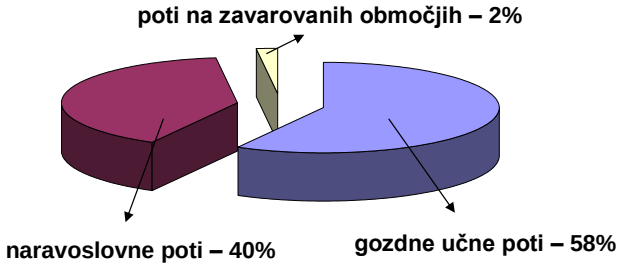

Graf 6: Športno-rekreativne poti

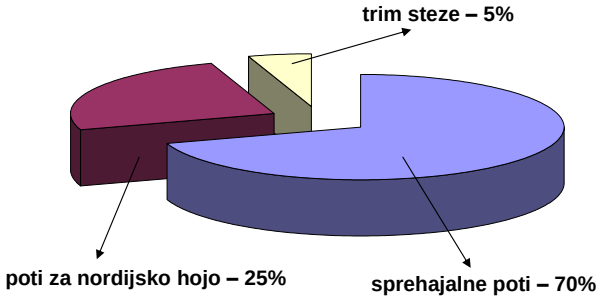

Viri: Evidence poti pri Planinski zvezi Slovenije, Turistični zvezi Slovenije, Zavodu za gozdove Slovenije in Slovenski turistični organizaciji

Pri vključevanju pohodnih poti v enotno evidenco tematskih pohodnih poti je treba določiti:

- poti, ki se lahko takoj vključijo v turistično ponudbo;
- poti, ki jih je treba infrastrukturno obdelati in primerno označiti;
- poti, ki jim je treba dodelati vsebino.

Predvsem je treba ugotoviti, ali je načrtovana pot dobro premišljena in ne le muha enodnevnica. Če je med domačini in lokalnim prebivalstvom interes za tako pot, potem je treba proučiti in dodelati načrt označitve in ureditve trase poti. Vsekakor je treba za obiskovalce, pohodnike in turiste zagotoviti čim več dodatne ponudbe ob poti, sicer pot zelo hitro postane nezanimiva. Pot brez ustrezne vsebine je kot juha brez začimb in soli.

Ciljne skupine obiskovalcev poti:

- šolska mladina in vsi, ki želijo izobraževalne vsebine, ki jim jih ponuja pot;
- družine z otroki – lahke poti, polne mini atrakcij in doživetij;

- domače, torej lokalno prebivalstvo – poti, ki jim ponujajo vsakodnevni mir, sprostitev brez večjih vsebin;
- domači in tuji turisti (posamezniki in skupine) – poti, ki vodijo mimo naravnih in kulturnih zanimivostih;
- rekreativci – poti, ki ljudem ponujajo fizično sprostitev;
- verniki oziroma romarji, ki sledijo poti na osnovi verskih vzgibov;
- osveščeni obiskovalci, ki jim poti predvsem v zavarovanih območjih potrjujejo pravilnost njihove ekološke in varovalne usmeritve.

3.3.3 Kriteriji za pridobitev statusa tematske pohodne poti

Z namenom poenotenja urejenosti, kvalitete in sistemizacije poti predlagamo kriterije po katerih bomo postopno pridobili poti, ki ji bomo uvrstili v evidenco tematskih pohodnih poti, ki jo bomo postopoma nadgrajevali in posodabljali.

Evidenca tematskih pohodnih poti bo v bodoče služila za nadgrajevanje za razne statistične namene, za planiranje, za pregled sanja, za potrebe planiranja vzdrževanja in seveda za potrebe pridobivanja potrebni sredstev za vzdrževanje.

1. Pripraviti načrt poti in dobiti soglasja vseh lastnikov zemljišč, po katerih poteka pot.

2. Pri trasiranju upoštevati osnovne zahteve, kot so čim bolj naraven potek, mimo zanimivih točk, urejena počivališča, enotna označitev, jasno označen začetek in konec poti. Začetek ali konec poti naj bo v bližini TIC-a ali specializiranega objekta za pohodništvo ali gostinskega obrata ali primernega interpretacijskega centra.

3. Določiti vsaj najkrajšo dolžino poti:
   - sprehajalne poti ter trim in fitnes poti, poti za nordijsko hojo – do 1 ure;
   - ostale poti – najmanj 1 ura.

4. Traso poti, če je le možno, speljati zunaj asfaltnih cest – največ je lahko 15 % asfalta.

5. Ob poti zagotoviti čim več točk, kjer pohodnik lahko spozna naravne in kulturne zanimivosti. Ob poti je treba zagotoviti ustrezna počivališča in možnost okrepčila – najmanj eno na 45 minut.

6. Pot je speljana mimo nastanitev, specializiranih za pohodništvo, oz. planinskih koč.

7. Pot označiti po enotno veljavnem sistemu in tako, da bo pot lahko uporabljal tudi turist oz. pohodnik, ki ni vešč gibanja po neznanem terenu – informacijska tabla o poti na začetku, usmerjevalne table in oznake na sami poti. Če gre za pot, ki poteka po planinski poti, se uporabljajo na poti oznake za planinske poti.

8. Za vodenje poti mora biti na voljo licenciran vodnik (turistični vodnik za sprehajalne poti, vodnik za nordijsko hojo za poti za nordijsko hojo, komercialni planinski ali gorski vodnik ali drug vodnik z licenco)

9. Pot ima določenega skrbnika, ki pot in oznake redno in skrbno vzdržuje.

10. Zagotovljen vir finančnih sredstev za vzdrževanje.

11. Pot ima zagotovljeno ustrezno promocijo v okviru zgibank in/ali elektronskih medijev.

12. Pot je vključena v celovite turistične pakete v destinaciji.

13. Če je le mogoče, začetek in konec poti povezati z možnostjo prevoza z javnim prevoznim sredstvom.

Le na podlagi vseh naštetih kriterijev bo možno čim bolj enotno ponujati turistom tudi turistično infrastrukturo, kamor vsekakor spadajo tematske pohodne poti. Te bodo tako poleg druge turistične ponudbe (obisk turističnih prireditev, muzejev, raznih delavnic, smučišč, planinskih koč, gostiln, turističnih kmetij) dobra dodatna ponudba in vez med vsem prej naštetim.

K vse večjemu obisku posameznih območij bo največ pripomogla tudi boljša koordinacija ter večja učinkovitost razvojnih in trženjskih aktivnosti. Zagotovljena bo boljša izkoriščenost naravnih in kulturnozgodovinskih danosti območja, predvsem z oblikovanjem novih turističnih produktov. S povečano in enotno promocijo bo tudi prodornost ter prepoznavnost te ponudbe bolj razpoznavna na ciljnih trgih v Sloveniji in tujini.

4 POSTAVITEV OZNAČB

4.1 Navodila, kako se lotiti vzpostavitve nove poti

Pri načrtovanju in vzpostavitvi poti je treba na podlagi znanih potreb pohodnikov zasledovati več ciljev:

- pot mora biti varna,
- pot mora biti atraktivna,
- pot mora zadovoljiti potrebe posameznih ciljnih skupin pohodnikov,
- pot mora biti označena in vzdrževana.

Vse to z namenom pridobiti več zadovoljnih pohodnikov, ki bodo koristili ponudbo ob poti.

Pri vzpostavitvi poti moramo zasledovati cilje kakovosti, in sicer:

a) v fazi načrtovanja:

- traso poti je treba speljati tako, da pohodnik vsakih 15 min hoje nekaj vidi ali doživi,
- začetek in konec poti mora biti v bližini postaje javnega prometa,
- poti morajo biti speljane zunaj območja motornega prometa;

b) v fazi izgradnje oz. ureditve:

- vsaj 90 % naj je pot urejena v naravi z minimalnimi umetnimi objekti (mostički, asfaltnimi prevlekami ...),
- urejena počivališča, razgledišča, morebitna varovala;

c) v fazi označevanja:

- vse poti v obeh smereh morajo biti označene v skladu s sprejetim označevalnim sistemom,
- označbe morajo vsebovati poleg smeri še: ime cilja in vmesnih točk, čas do cilja oz. vmesnih točk, ime poti;

č) v fazi promocije:

- zagotovljeni morajo biti tiskani in elektronski materiali s karto poti, vzdolžnimi profili, opisom, morebitnimi opozorili, časom hoje in drugimi informacijami.

Načrtovanje poti – vprašanja, na katera si moramo odgovoriti pred začetkom:

Zakaj želimo vzpostaviti neko pot?
Razlog je lahko izobraževanje, ohranjanje, trženje in promocija, upravljanje z obiskom ali preprosto ponujati obiskovalcem prijetno izkušnjo.

Kdo naj bo vključen v vzpostavitev poti?
V pripravo naj bodo vključene pravne osebe, organizacije, lokalne skupnosti, prostovoljci, lastniki ...

Kaj želimo predstaviti?
Vprašajmo se, kaj lahko pokažemo obiskovalcem, kaj je posebnega, enkratnega v našem območju. Nadalje moramo razmisliti, kaj že ponujamo obiskovalcem (parkirišča, primeren dostop, oznake, sanitarije), kakšna interpretacija je že na voljo na širšem območju, kakšne vire (človeške, finančne) imamo na voljo. Na nekaterih območjih moramo zaradi njihove ranljivosti in občutljivosti dostop omejiti.

Za koga vzpostavljamo pot?
Poznati in razumeti moramo sedanje in bodoče potencialne obiskovalce: kdo so, čemu so prišli, koliko jih je in kako pogosto prihajajo, od kod so, kaj jih zanima, kako dolgo bodo ostali, če so med njimi pogosto družine in šolske skupine, invalidi ipd. (za otroke pripravimo kaj posebnega). S prevodi

poskrbimo za tuje goste. Če se obiskovalci pogosto vračajo, spreminjajmo del prvotne interpretacije in jo prilagodimo tem stalnim obiskovalcem.

Katere zgodbe želimo povedati?
Na tej točki začenjamo pripravljati dejansko interpretacijo. Kar želimo sporočiti, moramo oblikovati v teme – ideje, ki naj jih obiskovalci odnesejo s seboj.

Kaj so cilji?
Cilji nam bodo določili, kaj točno želimo z vzpostavitvijo doseči: izobraževalni cilji (kaj želimo, da obiskovalci vedo), emocionalni cilji (kaj naj občutijo), cilji glede obnašanja (kaj naj delajo/naredijo), promocijski cilji (kako želimo predstaviti svojo organizacijo).

Kateri medij naj uporabimo?
Šele v tem koraku izberimo medij. Naj bodo namen, obiskovalci, značilnosti območja, teme in cilji tisti, ki določijo, kateri medij bomo uporabili – in ne obratno. Na voljo so nam tematske poti, vodeni ogledi, publikacije, avdio vodenje, računalniška interakcija, informacijski centri.

Poglejmo si podrobneje prednosti in slabosti tematskih poti kot enega od medijev za interpretacijo.

Prednosti so:
- z njimi lahko dosežemo širok krog obiskovalcev;
- preprosto jih je uporabljati;
- hitrost obiska si ljudje lahko prilagodijo svojim zmožnostim;
- so izredno prilagodljiv medij, saj jih je možno urediti v praktično vsakem tipu območja in za vsako ciljno skupino;
- kombiniramo lahko besedila in slike;
- obiskovalcem lahko pomagajo pri orientaciji;
- vedno so na voljo – tudi pozimi, ob nedeljah in praznikih;
- ne zahtevajo obvezne prisotnosti osebja (v nasprotju z informacijskimi centri in vodenimi ogledi);
- stroški vzdrževanja so nizki.

Omejitve so:
- so neosebne. Obiskovalci ostanejo pasivni – informacije le sprejemajo, ni pa dvosmerne komunikacije. Nimajo možnosti zaprositi za dodatna pojasnila ali komentirati, reagirati, vzpostaviti dialog, sodelovati. To tudi pomeni, da so obiskovalci prikrajšani za stik z domačinom, njegovo govorico, kulturo;
- poti dokaj slabo delujejo, če območje obiskujejo velike skupine, saj si pano naenkrat lahko ogleda le peščica;
- ponekod po Sloveniji utegne kmalu priti do zasičenosti s tem medijem. Nevarno je, da bi prišlo do negativnega vpliva na podobo pokrajine, še posebej na izpostavljenih točkah;
- oprema poti je predmet vandalizma.

Ne pozabimo tudi na možnost, da se odločimo, da značilnosti nekega območja sploh ne bomo interpretirali. Morda zato, ker že tamkajšnje razmere ustvarjajo izredno vzdušje. Morda že samo območje pove dovolj. Morda želimo ponuditi doživetje tistim, ki radi raziskujejo na lastno pest, brez pomoči drugih.

4.1.1 Priporočila za pripravo in izvedbo tematske poti

Prejšnje poglavje nam je pokazalo, da odločitev za tematsko pot praviloma ni najučinkovitejša, če si prej nismo odgovorili na vprašanja: Zakaj? Kdo? Kaj? Za koga? Kaj so cilji? Prav tako ni najbolje, če nismo razmislili o vseh drugih medijih za interpretacijo. Tudi če smo se že kar na začetku odločili za tematsko pot, moramo poiskati odgovore na vsa ta vprašanja in nato razmisliti, ali smo se odločili prav.

Skrbno je treba izbrati način predstavljanja informacij. Razvoj gre marsikje od klasičnih učnih poti v smer doživljajskih poti, ki obiskovalcem – poleg racionalnih razlag in možnosti vizualnega opazovanja – ponujajo tudi druge aktivnosti (lokalne zgodbe in vključevanje podeželanov ter podeželskih scen).

Slika 26: Napotki za vzpostavitev nove poti

Vir: Prirejeno po Študiji izvedljivosti tematskih poti Gorenjske, oktober 2007, Saša Roškar

Potrebna je evalvacija vsakega odgovora, in sicer s preizkusom. Koraki naj bodo jasno in kakovostno zastavljeni ter izpeljani:

PRVI KORAK
Za vzpostavitev tematske pohodne poti potrebujemo načrt. Najprej naredimo inventarizacijo, ki jo delimo na mikro in makro pregled stanja.

Makro pregled stanja naj nam pove:

- obstoječe tematske pohodne poti v regiji, občini …;
- povezanost in prepoznavnost tematskih pohodnih poti.

Mikro pregled stanja:
Območje prehodimo in zabeležimo vse, kar je lahko zanimivega in na kar bi radi opozorili obiskovalce.

Lokacija oz. potek trase tematske pohodne poti naj se izogiba ranljivim območjem, kjer bi številčen obisk ali pa sama izdelava poti ogrožala naravo. Razmislimo, ali bi lahko posebnosti v teh območjih interpretirali od daleč, tako da obiskovalci sploh ne bi vstopili vanje. Pazimo, da ne pride do vidnega onesnaženja pokrajine. Še posebej pazljivi bodimo na vidno zelo izpostavljenih legah, na primer na robu klifa, na razgledišči. Informacije naj bodo na voljo, a naj ne dominirajo. Materiali naj bodo po možnosti lokalni in tako pomagajo soustvarjati občutek kraja.

Če je le mogoče, naj bo pot speljana krožno. Obiskovalci nam bodo hvaležni in hkrati ne bomo spodbujali motornega prometa. Morda je pot smotrno urediti v dveh variantah, krajši in daljši.

Načrtovanje mora biti zelo skrbno tudi z vidika varnosti obiskovalcev, še posebej skupin otrok. Običajno so poti speljane tako, da so prehodne ves čas in vse leto. Če terenske razmere to dopuščajo, naj pot omogoča dostop in uporabo funkcionalno oviranim. To naj bo posebej označeno na začetku poti, v morebitnih publikacijah ali spletni predstavitvi.

DRUGI KORAK

- Izberemo le eno temo.
- Tematska pohodna pot, še posebej pa to velja za naravoslovno, gozdno/učno pot, ki želi predstaviti prav vse, kar je zanimivega, obiskovalce lahko zmede. Izberemo torej eno samo temo, nanjo pa vežemo od 5 do 10 točk na poti, kjer bomo kaj pojasnili.

TRETJI KORAK

Postopek ureditve tematske pohodne poti glede na predpise o urejanju prostora je naslednji:

- če nismo lastnik vseh zemljišč, si pridobimo listino, ki dokazuje, da se lastniki z ureditvijo strinjajo, kot to določa 12. člen Uredbe o vrstah objektov glede na zahtevnost (Ur. l. RS, št. 37 z dne 15. 4. 2008);
- če pot poteka po gozdu, kmetijskih zemljiščih ali drugem varovanem območju, si moramo pridobiti soglasje na podlagi 16. člena zgoraj navedenega pravilnika;
- če načrtujemo utrjevanje poti (npr. asfaltiranje dela poti, konstrukcijsko zahtevnejše mostove in podobno), si bomo morali pridobiti gradbeno dovoljenje;
- preveriti, ali je pot v skladu s prostorskimi akti ter drugimi veljavnimi zakonskimi in podzakonskimi predpisi;
- tematska pohodna pot mora biti urejena s prostorskim aktom.

ČETRTI KORAK

Priprava vsebin.

Besedila in slike – kako pritegnemo in ohranimo pozornost obiskovalcev:

- **Kratko**: Preveč besedila povzroči nezbranost in utrujenost.
- **Enostavno**: Naša naloga je, da zapletene strokovne razlage poenostavimo, a seveda ne banaliziramo.
- **Privlačno, izzivalno**: Na voljo imamo manj kot eno minuto, da pritegnemo obiskovalčevo ali bralčevo pozornost.
- Pri zasnovi poti zbujajmo pozornost, zanimanje, radovednost. Pomagajmo si tudi s provokativnimi vprašanji, kot je npr.: »Ali veste, da za državljana v Sloveniji raste 25 bukev?«
- Uporabimo aktivno obliko in se izogibajmo pasivni, raje glagole kot samostalnike.

- Privlačne so primerjave, nasprotja, metafore, besedne igre. Obiskovalci zelo radi spoznavajo tudi krajevne legende; uporabljajmo humor.
- Najpomembnejši je naslov, takoj za njim so slike. Obiskovalci nato svojo pozornost usmerijo v podnaslove in podnapise k slikam. Dodatno pozornost pritegnejo tudi alineje.
- Slika je lahko vredna toliko kot tisoč besed. Zlasti nepogrešljive so za prikaze procesov in rekonstrukcije stanja v preteklosti. Grafični prikazi naj zavzamejo vsaj tretjino površine, še raje pa več. Če nam finančna sredstva dopuščajo, raje izberimo risbo, ne pa fotografije, ker pove več in bolj jasno.
- Mnogi neradi berejo.
- Kaj si torej obiskovalci zapomnijo? Raziskave so pokazale, da le 10 odstotkov tega, kar slišijo, 30 odstotkov tega, kar preberejo, 50 odstotkov tega, kar vidijo, in 90 odstotkov tega, kar naredijo.
- Poduk za nas? Povabimo obiskovalce, da bodo tudi sami opazovali. V besedila vključimo vabila: »Poiščite …«, »Ali najdete …« ali »Prisluhnite …«. Tako bomo obiskovalce pritegnili, da sami kaj naredijo in si bodo praktično izkušnjo bolje zapomnili.

PETI KORAK

- Vedno preizkusimo, kako bo zasnovana tematska pohodna pot delovala. Lahko naredimo testni vzorec zgibanke z risbami in besedili ter pot preizkusimo s tipično skupino obiskovalcev. Lahko naredimo tudi makete tabel in preizkusimo na podoben način. Še posebej skrbno moramo opazovati, ali se obiskovalci zlahka orientirajo pri dostopu do izhodišča poti in na sami poti. Šele ko bomo videli, kako se odzivajo, se lotimo čistopisa in končne izdelave tabel.
- Če je le mogoče, uredimo tudi spletno stran poti z njenim zemljevidom. Na stran dodamo tudi zgibanko ter priporočila glede dostopa z javnim prometom in možnosti parkiranja.

ŠESTI KORAK

- Postavitev tabel (v skladu z zakonskimi in naravoslovnimi ter etničnimi načeli),
- slavnostna otvoritev,
- morda določimo dan poti.

SEDMI KORAK

- Naslov poti,
- promocija poti (načini).

Poskrbimo za promocijo poti, z njo seznanimo okoliške prebivalce in turistične ponudnike, predstavimo jo v nacionalnih in regionalnih medijih, v okoliških turističnih informacijskih točkah, uporabimo splet.

Če je le mogoče, naj pot spremlja publikacija (vodnik, zloženka) z dodatnimi pojasnili za zahtevnejše obiskovalce – pri pripravi publikacije je zelo pomembno, da imamo zmeraj v mislih, komu je namenjena. Informacije morajo biti podane na zanimiv, predvsem pa informativen način. Ne pozabimo navesti tudi spletne strani, kontaktov ipd. Kadar navajamo telefonske številke, pazimo predvsem, da je na številki zmeraj kdo dosegljiv. Taka publikacija je tudi trajna in je lahko glasnik poti, ki pritegne še druge obiskovalce. Šole bodo z veseljem sprejele že izdelane učne liste. Enako velja za predstavitev na spletu; tudi ta lahko privabi potencialne obiskovalce. Prav splet omogoča, da potencialnim obiskovalcem ponudimo možnost vodenega obiska in navedemo kontaktni telefon. Tudi publikacijo in učne liste lahko preprosto priključimo spletni strani. Z njeno pomočjo lahko potencialne obiskovalce spodbudimo, da bodo za prihod uporabili čim bolj trajnostno obliko prevoza (javni promet, kolo ipd.). Publikacija in spletna stran naj bosta na voljo tudi v tujih jezikih.

Pri promociji poti si lahko pomagamo tudi s komunikacijskimi kanali Slovenske turistične organizacije, tj. opis poti lahko objavimo na informacijskem portalu www.slovenia.info, otvoritev poti najavimo s pomočjo Turistične tiskovne agencije (več informacij najdete na spletni strani www.slovenia.info/tta) ipd.

OSMI KORAK

- Vzdrževanje poti (skrbniška pogodba, koncesija …),
- vodenje po poti.

Med vsemi koraki in tudi drugače moramo poskrbeti za evalvacijo in vrednotenje, da bi vedeli, ali nam je uspelo, in da bi rešitev lahko izboljšali. Vrednotimo že od vsega začetka, ko določamo teme in cilje. Nato med urejanjem poti, tu si lahko pomagamo z maketami panojev. Opazujmo, ali so potek, označevanje smeri gibanja in panoji ustrezni, in nato popravimo morebitne pomanjkljivosti. Vrednotimo seveda tudi, ko je pot dokončana.

Pri vrednotenju tematskih pohodnih poti lahko uporabimo kvantitativne in kvalitativne metode, na primer štetje obiskovalcev (koliko gostov se odloči za obisk poti, koliko jih dejansko ostane na poti do njenega izteka …), vprašalnike (na primer o njihovem zadovoljstvu, o tem, ali so jih naša sporočila dosegla). Zelo koristna metoda je tudi opazovanje. Pri tej posredni metodi diskretno opazujemo, kaj obiskovalci na poti dejansko počno.

Ureditev poti je priložnost za sodelovanje z domačini, krajevnimi učitelji in študenti ter društvi in drugimi lokalnimi nevladnimi organizacijami. Vključimo jih tudi v vrednotenje in vodenje, saj želimo, da je pot sestavni del lastnikov, podeželanov in podeželja, vpeta v zgodbo življenja preteklosti, sedanjosti in prihodnosti, v sožitju človeka in narave.

DEVETI KORAK

Že pri samem načrtovanju tematske poti je treba skrbno določiti pravila obnašanja na poti za obiskovalce, ki morajo vključevati navodila, ki se skladno s težavnostjo in glede na različno vsebino poti smiselno prilagodijo.

Obiskovalce velja opozoriti tudi na primerno opremo.

1. Začnite počasi, da se telo ogreje. Hodite z enakomernim tempom, ki ga poskušate odkriti in vzdrževati tudi znotraj večje skupine.
2. Hoja naj bo varna, udobna in ekonomična. Za varno hojo je treba imeti čas in budno je treba opazovati okolico ter poslušati – padanje kamenja se večkrat napove z bobnenjem.
3. Osnovni tempo, pa tudi počitke in trajanje hoje, naj določa najšibkejši član skupine. Na vsako uro hoje si privoščite nekajminutni počitek.
4. Če greste po poti z otroki, jim morate nameniti posebno pozornost in se jim povsem prilagoditi.
5. Zaradi varnosti se mora pohodnik v planinskih kočah in na vrhovih vpisati v vpisno knjigo.
6. Po poteh hodite z odprtimi očmi. Poti ne dopuščajo raztresenosti ali površnosti. Dobro označena ali opisana tematska pot je le pogoj in možnost, da dosežete želeni cilj, saj morate kot obiskovalec poznati osnove orientiranja.
7. Med turo stalno spremljajte vreme in mu prilagodite njen potek. Če se razvijejo nevihtni oblaki, se morate nemudoma umakniti z grebenov in drugih izpostavljenih mest, saj vanje pogosto udarijo strele. Ne iščite strehe pod visokimi drevesi osamelci.
8. Daljše počitke izbirajte na krajih, ki so varni in udobni. Redne malice in pogosto pitje preprečuje izčrpanost in dehidracijo.
9. Poskrbite, da vse, kar prinesete s seboj na pot, tudi odnesete s sabo.
10. Upoštevajmo gozdni bonton:

- **Ne kuri v gozdu.**
- **Ne obsekavaj drevja, ne teptaj mladih nasadov, ne poškoduj skorje dreves.**
- **Ne vozi in ne parkiraj v gozdu, razen tam, kjer je dovoljeno.**
- **Ne poškoduj kažipotov, mostov, ograj in drugih naprav.**
- **Ne kriči in ne plaši divjadi, ne vznemirjaj mladičev v gnezdih.**
- **Ne uničuj gozdnega cvetja, plodov in gob, tudi če so strupene.**
- **Naravo opazuj in spoznavaj.**
- **Hodi po poti in ne išči bližnjic.**
- **Ne puščaj smeti v gozdu, odnesi jih domov v smetnjak.**

11. Ko začutite znake utrujenosti ali izčrpanosti, se ustavite za daljši počitek. Ob najmanjši slabosti in bolečinah v prsih takoj prenehajte z vzponi ali sestopi. Takoj se povežite z Upravo Republike Slovenije za zaščito in reševanje – t. i. Klic v sili na telefonski številki 112, kjer vam bodo omogočili takojšen stik z dežurnimi zdravniki in zdravniki gorskimi reševalci, ki vam bodo lahko svetovali po telefonu, dokler ne bodo prišli reševalci.
12. Če vam grozi nesreča, hranite moči in si poiščite zavetje, ko je za to še čas.
13. Dolžnost vsakega obiskovalca poti je, da ob nesreči pomaga v okviru svojega znanja, izkušenj in možnosti.
14. **Poškodovanega najprej zavarujete pred nadaljnjimi poškodbami in mu dajte prvo pomoč. O nesreči čim prej obvestite Upravo Republike Slovenije za zaščito in reševanje – t. i. KLIC V SILI na številki 112 ali policijo na številki 113.**

4.1.2 Oblikovanje ideje

Na podlagi študije je ugotovljeno, da ima Slovenija vse danosti za zunajhotelsko ponudbo oziroma aktivne počitnice v ruralnem okolju in da se s svojo »posebnostjo« lahko dodatno vključi v tokove evropskega turizma. Trženje tovrstne ponudbe mora potekati celovito. Izkušnje v tujini so pokazale, da je razpoznavnost smiselno graditi po sistemu »top down« z enotno (krovno) blagovno znamko, ki združuje ponudbo določene regije.

Vsa obstoječa ponudba tematskih poti in bodoča ponudba mora zato ohraniti v svojem okolju lastno razpoznavnost, navzven pa se tržiti pod skupno strategijo, ki bo zgradila razpoznavnost destinacije v evropskem turističnem prostoru na skupni (krovni) blagovni znamki.

Z dodatno turistično ponudbo tematskih poti se odpira možnost za revitalizacijo ruralnega okolja tudi in predvsem v ekonomskem smislu. V turistično ponudbo bodo tako poleg doživetij in gostinske ponudbe vključeni tudi določeni izdelki (spominki, čebelarski izdelki, kulinarični izdelki, vino itd.). S tem bo dana možnost zaslužka predvsem majhnim proizvajalcem in kmetom kot dodatna dopolnilna dejavnost.

Kadarkoli se posameznik ali organizacija odločita za izpeljavo nove turistične tematske poti, je treba idejo obravnavati vsaj s šestih vidikov, ki že v začetni fazi lahko pokažejo, ali je ideja smiselna ali ne. Ti vidiki so:

- dosedanja obstoječa ponudba tematskih poti,
- možnosti ponudbe ob predlagani poti,
- povezava nove poti z že obstoječo ponudbo drugih tematskih poti,
- določitev nosilca in skrbnika poti,
- zagotovitev stalnih finančnih sredstev za vzdrževanje poti,
- dogovor, kdo pripravi turistične pakete.

Namen projekta nove tematske pohodne poti je vsekakor vsebinsko povezovanje zanimivih točk v kraju ali destinaciji v skupno in enotno ponudbo kraja ali destinacije. Pri tem je zelo pomembna podrobno

dodelana vsebina poti, ki je lahko zgodovinska, etnološka, športno-rekreativna, zabavna ali pa izhaja iz različnih potreb v kraju. Bistvo tematske pohodne poti ni v dosledni kontinuiteti poti, ampak v točkah, ki jih trasa poti obišče, zato morajo biti le-te posebej izpostavljene z informacijskimi tablami. Vsaka tematska pot naj bi imela praviloma vsaj pet ali več tematskih točk. Tema poti mora biti dovolj obsežna (strokovna), da ima pot lahko nosilca oz. organizatorja poti in – če je le možno – informacijski center kje v neposredni bližini poti. Predstavitve, organizacija in vsebine tematske poti so lahko pripravljene v posebni literaturi (CD-ji, vodniki, prospekti, spletne strani …).

Pot mora vsekakor imeti ustrezno strokovno predpripravo in naknadno izpopolnjevanje vsebin posameznih tematskih točk. Zato je zelo pomembno, da že na začetku upoštevamo naslednja priporočila pri načrtovanju poti:

- osrednja tema in ime poti morata biti razvidna z inovativnim in prepoznavnim imenom, na katerega se lahko po potrebi navezujejo še drugi poudarki;
- izdelan in objavljen mora biti vsebinski načrt, ki je osnova za interpretacijo vsebine za različne ciljne skupine;
- če se le da, naj bo pot zasnovana krožno;
- pomembno je sodelovanje s strokovnimi institucijami, kot so Zavod za gozdove Slovenije, Zavod RS za varstvo narave, Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije …;
- povezovanje z izobraževalnimi institucijami (vrtci, šole, študijski krožki). Še posebej pomembno se zdi povezovanje z vrtci in šolami, saj se na ta način pritegne k skupnim ciljem tri generacije lokalnega prebivalstva;
- povezovanje z različnimi nevladnimi organizacijami;
- pomemben je interes lokalnega prebivalstva in podpora lokalne skupnosti, predvsem pri urejanju sistemskega financiranja;
- določiti je treba programe in kriterije vzdrževanja ter promocije in trženja v okviru LTO-jev ali drugih destinacij turističnih organizacij oz. agencij;
- doreči je treba ureditev lokalne turistične infrastrukture, kot so informacijske točke, javni prevoz, neprometna signalizacija …

Seveda je pri vsakem načrtovanju poti že vnaprej treba predvideti tudi dotok finančnih sredstev za vzdrževanje poti. Če tega ne predvidimo že v projektu, se lahko zgodi, da še tako vzorno urejena pot kmalu (zaradi takih in drugačnih vzrokov) ni vzdrževana in začne propadati. Zato velja, da je treba že pri postavitvi poti predvideti, da bo vsaj 30 % že vloženih sredstev treba predvideti tudi za vzdrževanje poti.

Slika 27: Struktura stroškov poti

4.1.3 Opis in vris poti

Ko se dokončno odločimo, da je ideja o vzpostavitvi nove poti prava, in imamo odgovore tudi na ostala vprašanje, je treba pripraviti opis in popis poti ter pot vrisati v karto DTK 1 : 25.000.

Zato je zelo pomembno, da preden se lotimo tega dela, vso traso poti natančno pregledamo in se dogovorimo z lokalnim prebivalstvom, predvsem z domačini, kje bo pot potekala. Šele po temeljitem ogledu trase poti in njenem poteku lahko začnemo z opisom in vrisom poti.

Najlaže je, če pot opišemo v enoten obrazec za tematske poti, kjer vnesemo vse potrebne podatke in v rubriki opis poti pot tudi podrobneje opišemo. Predvsem moramo pri opisu izpostaviti vse poglavitne točke na poti. Opis poti mora biti:

- **vsebinski** – kjer opišemo osnovno temo poti in posamezne ključne točke na poti;
- **tehnični** – kjer predvidimo število informacijskih tabel, kažipotnih tabel, število spominskih žigov, če jih pot seveda ima, in še druge tehnične podatke, potrebne za opremljenost poti.

Na podlagi teh opisov pot vrišemo v izsek karte DTK 1 : 25.000, in sicer za področje, kjer taka pot poteka. Na karti posebej označimo temeljne točke poti, predvsem zaradi postavitve usmerjevalnih in informacijskih tabel, ter označimo stojišče informacijskega panoja na začetku poti.

Tematske poti imajo svoj idejni in tehnični oz. izvedbeni projekt, kar jih razlikuje od sprehajalnih in planinskih poti. Posamezni turistični subjekti ali druge organizacije lahko predlagajo nastanek nove tematske poti s priloženim izvedbenim projektom (vsebina, potek, točke, nosilec, informacijski center, način predstavitve).

4.1.4 Pridobivanje soglasij za postavitev poti

Šele ko imamo določeno vsebino, opis in potek poti ter pot vrisano v zemljevid, se lotimo tretjega koraka, ki je po navadi najdolgotrajnejši, a nujno potreben, če želimo vzpostaviti neko legalno pot. To je pridobivanje soglasij:

- lastnika ali lastnikov, po katerih lastnini bo potekala predvidena pot,
- Zavoda za gozdove Slovenije (Zakon o gozdovih, Ur. l. RS, št. 30-1299/93),
- lovske družine, če ima v predvidenem območju svoje gojitvene ali lovske revirje oz. lovske naprave,
- naravovarstvenikov (Zavod RS za varstvo narave, Agencija RS za okolje …),
- etnologov (Zavod za varstvo kulturne dediščine, zavodi za kulturo v okviru občin ...),

Tematske pohodne poti je priporočljivo predvideti že v prostorskih načrtih občine, saj je prav namen urejanja prostora zagotavljanje skladnega gospodarskega, okoljskega in družbenega razvoja.

Da bi tudi prihodnjim generacijam zagotavljali enake oz. ne slabše razmere za bivanje, delo in razvoj, je za uresničevanje tega cilja pomembna predvsem premišljena in varčna raba naravnih virov, varovanje okolja ter varstvo kulturne in naravne dediščine, kar pa vse lahko dosegamo z osveščanjem prebivalstva s pomočjo dobro zamišljenih in predstavljenih tematskih poti.

Januarja 2003 je začel veljati Zakon o urejanju prostora (Ur. l. RS, št. 110/2002 in 08/2003), ki uvaja bistvene spremembe na področju prostorskih dokumentov in postopkov priprave ter sprejemanja prostorskih aktov. Občinski prostorski akti, ki jih določa novi zakon, so strategija prostorskega razvoja občine z urbanističnimi in krajinskimi zasnovami (strateški prostorski akt), prostorski red občine ter občinski lokacijski načrti (izvedbeni prostorski akti).

Šele po pridobitvi vseh potrebnih dovoljenj lahko začnemo z gradnjo in označevanjem nove poti.

4.1.5 Ureditev novih turističnih tematskih poti

Ureditev novih turističnih tematskih poti se mora izvajati tako, da se ne:

- spremenijo vodne, gozdne ali krajinske in reliefne značilnosti območja;
- povzročijo erozijski procesi;
- prizadenejo območja, pomembna za ohranitev prostoživečih živali in prostorastočih rastlin;
- prizadenejo naravne vrednote ter varovana in zavarovana območja v skladu s predpisi s področja ohranjanja narave.

Za ureditev novih tematskih pohodnih poti se uporabljajo predpisi, ki urejajo graditev objektov, pri čemer se šteje, da so njihove trase v skladu s prostorskimi akti, s katerimi se ureja območje, na katerem naj bi se takšne poti gradile. Če je le mogoče, urejamo novo pot po že obstoječih poteh, stezah, vlakah …

Šteje se, da z lastniki zemljišč usklajena ničelnica poti pomeni, da lastniki zemljišč, preko katerih naj bi potekala pot, s potekom trase take poti soglašajo, pri čemer soglašanje lastnikov zemljišč, preko katerih naj bi potekala pot, pomeni, da ima skrbnik s takšnimi lastniki sklenjeno pisno pogodbo o ustanovitvi služnosti za potrebe hoje po njej s strani uporabnikov in v korist skrbnikov za potrebe njenega vzdrževanja in označevanja s postavljanjem usmerjevalnih tabel (v nadaljnjem besedilu: služnost redne rabe poti), sposobno za vpis v zemljiško knjigo.

PRIPOROČILO
Če uporabljamo obstoječe komunikacije (ceste, poti), je treba pridobiti samo soglasja za postavitev informacijskih panojev in drogov za usmerjevalne table oz. za označevanje teh komunikacij.

4.2 Označevanje tematskih pohodnih poti

4.2.1 Namen in način označevanja

Poglavitni namen označevanja poti je varno pripeljati popotnika do želenega cilja. Skrbno in vestno ter lepo označene poti so najboljši garant, da bo popotnik, ki ni vešč orientacije na terenu, dosegel svoj cilj. Najpomembneje pri označevanju poti je predvsem dobra označitev začetka poti in križišč ter odcepov poti.

Usmerjevalne table v pasu gozda praviloma nameščamo na lesene drogove (na področjih, kjer je primernejša uporaba drugega materiala, se lahko uporabi tudi drug material). Kadar so drogovi leseni, je pomembno, da izberemo dober les; obvezno ga moramo obeliti (olupiti). Primerni so tudi viharniki in posušen les (sušice). Del droga, ki bo v zemlji, obtešemo v konico ter osmodimo ali premažemo z bitumensko smolo. Na spodnji strani nanj privijemo dodatno desko primerne debeline in velikosti, ki preprečuje, da bi nam drog s tablami zasukali. Kadar na isti drog pritrjujemo več tabel, moramo paziti, da jih privijemo na pravo stran. Jamo izkopljemo nekako do globine 50 cm. Drog založimo najprej s kamenjem in nato zasujemo z zemljo, ki jo dobro steptamo. Okoli droga naložimo kamenje v obliki stožca.

V današnjem času se vse bolj uporabljajo leseni količki dimenzij 9 x 9 cm (lahko tudi druge dimenzije, vendar ne več kot 12 x 12 cm) ***in višine 180, 210 oz. 200 cm***. V primeru uporabe lesenega količka mora bit vrh zaobljen (r = 1cm).

Količki morajo biti iz hrastovega, robinijevega, kostanjevega ali macesnovega lesa, saj je to les, ki ima dolgo dobo trajnosti. Za postavitev moramo najprej vbetonirati kovinski nosilec ustreznih dimenzij (te nosilce je možno kupiti v trgovinah z gradbenim materialom). Na tak kovinski nosilec nato postavimo lesen količek in ga privijemo z enim, še bolje pa z dvema vijakoma. Kovinski nosilec nam prepreči, da bi les pri neposrednem stiku z zemljo strohnel oz. zgnil. Na take količke nato namestimo ustrezne table. Privijemo jih z lesnimi vijaki ustreznih dimenzij.

Montaža tabel na lesene količke je prav gotovo estetsko najsprejemljivejša, a je trajnost lesa bistveno manjša kot kovine, zato imamo z vzdrževanjem bistveno večje stroške kot sicer.

Slika 28: Montaža tabel na lesen oz. kovinski stebriček

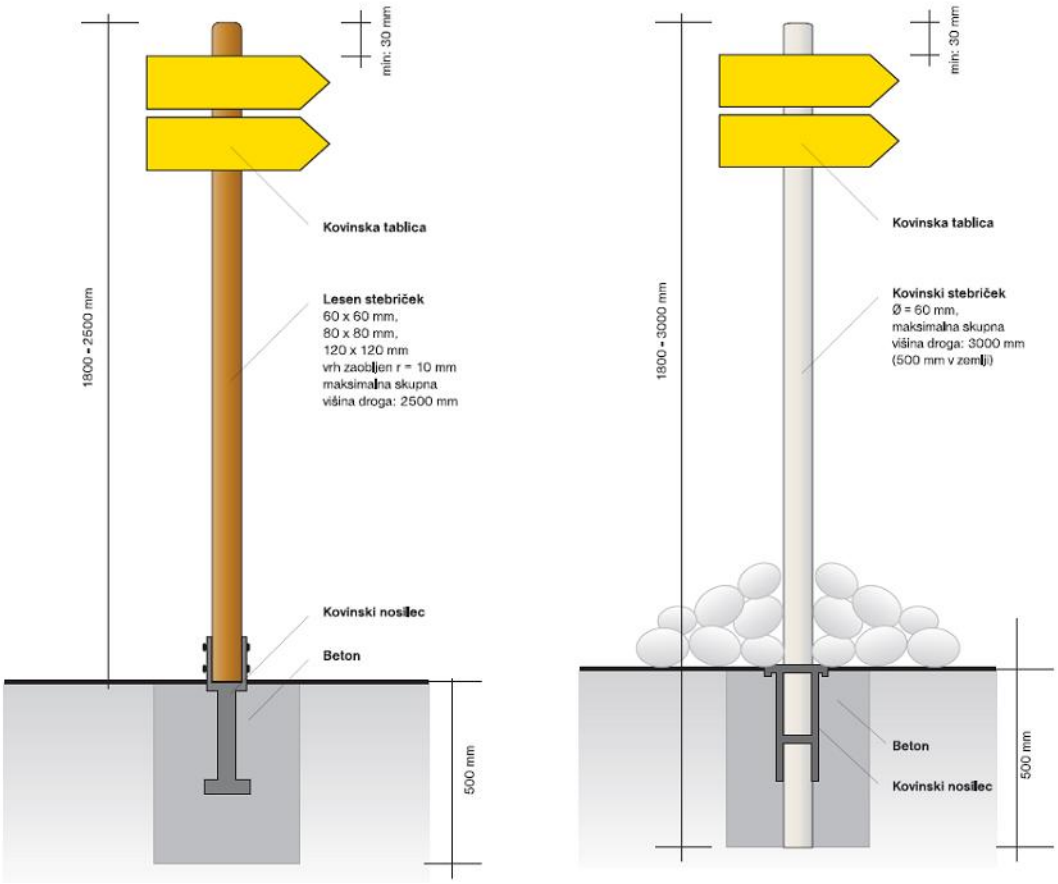

Prav zaradi obstojnosti in trajnejše rešitve označb na poteh se vse bolj uporabljajo za namestitev usmerjevalnih tabel kovinski drogovi. Za te drogove izkopljemo luknjo približno 50 cm globoko in vanjo s pomočjo kamenja in hobi betona vbetoniramo železni drog. Če drog stoji na predelih, ki niso obdelani, jih ponavadi založimo še z zloženim kamenjem v obliki piramide. S tem dosežemo še dodatno utrditev droga. Če drog stoji v naselju ali na obdelanih površinah, ga po navadi ob vznožju zatravimo. Table pritrdimo na drogove z objemkami, to je posebnimi nosilci za pričvrstitev tabel. Te moramo dobro pritrditi, sicer jih lahko veter ali nepridipravi obrnejo. Med drog in objemko namestimo gumijasti trak, da lahko objemko čim bolj stisnemo in s tem preprečimo premikanje.

Bistveno bolj moramo biti pazljivi pri postavljanju večjih informacijskih panojev. Za te moramo že v samem projektu predvideti dobro osnovno konstrukcijo, ki mora biti odporna na razne bolj ali manj močne sunke vetra. Samo konstrukcijo oz. nosilec za pano moramo dobro vbetonirati v podlago, saj nam ga sicer lahko sunek vetra preobrne. Če je pano res velikih dimenzij, ga moramo še dodatno utrditi in priviti. Pri tem moramo vedeti, da za vsako postavitev drogov ali informacijskih panelov rabimo soglasje lastnika zemljišča in ustreznih institucij. Če ima občina sprejet odlok o postavitvah enotnih drogov, moramo upoštevati tudi določilo tega odloka.

Pri označevanju lahko smiselno uporabimo tudi položni znak (dimenzije 70 x 54,5 cm ali 50 x 39 cm). Kot nagiba se določi tako, da znak ne zakriva naravne vrednote.

Slika 29: Montaža podložne table na lesen oz. kovinski stebriček

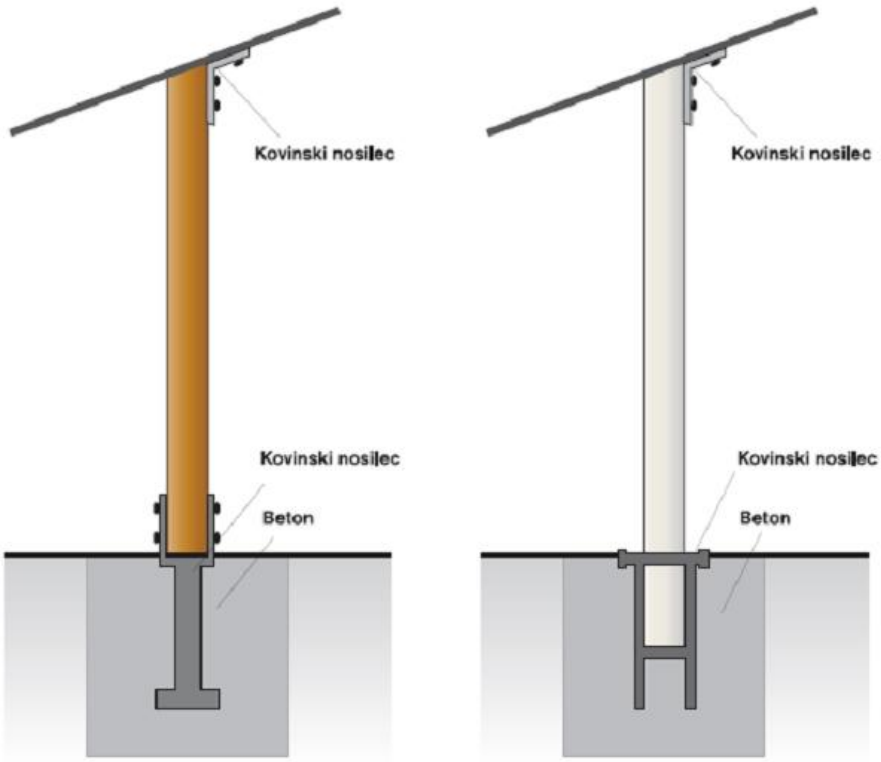

Le v skrajnem primeru lahko usmerjevalne table pritrdimo na drevesa, in še to le na debla, ki niso komercialni les. Table pritrdimo z lesnimi vijaki z matično glavo (M6, M8) za ključ št. 10 ali št. 13 ali s posebnimi drevesnimi nosilci za table. Deblo mora biti primerno debelo, da tabla dobro stoji. Pod tablo in vijake namestimo gumijaste podložke. Po določenem času moramo vijake nekoliko odviti, sicer nam rastoče drevo tablo ukrivi.

Slika 30: Tabel nikoli ne pritrjujemo z žeblji

4.3 Vzdrževanje poti in označb – predlog ureditve vzdrževanja označb poti ter financiranje postavitev

Zavezanost k odgovornosti za vzdrževanje in delovanje tematskih poti je nujna. Določiti jo je mogoče na več načinov.

Načrtno in prizadevno delo na tematskih poteh se lahko konča že takoj po postavitvi, pot pa zahteva stalno ukvarjanje z njo. Zagotovljeno mora biti vzdrževanje, ki zahteva finančna sredstva in organizacijska dela. Tematska pot mora tudi služiti svojemu namenu, če hočemo, da so njen obstoj ter vlaganja vanjo upravičeni. Za vse to morajo biti zadolžene pravne in fizične osebe. Dodobra moramo znati vključiti tudi naboj prostovoljnosti.

Odgovornost za tematske poti je mogoče formalno urediti na več načinov, in sicer z:
- zakonskim ali podzakonskim predpisom po vzoru Zakona o planinskih poteh;
- lastno zavezanostjo pravne osebe, ki postavlja ali je postavila tako pot (v obliki izjave, v kateri so navedene obveznosti, podpiše pa jo odgovorna oseba);
- dogovorom oz. pogodbo dveh ali več pravnih oseb, ki so sodelovale ali sodelujejo pri postavitvi poti in bodo skupaj skrbele zanjo.

4.3.1 Vzpostavitev evidence poti

Pohodništvo in kolesarjenje GIZ vzpostavi pregled tematskih poti v Sloveniji na osnovi izbranih kriterijev ter poslanih predlogov lokalnih in regionalnih institucij, ki so:
- zadovoljivi vsebinski pogoji,
- urejene pravice hoje po zemljiščih,
- enotna, skupno dogovorjena in na terenu postavljena signalizacija,
- priporoča se, da gre največ 15 % poti po asfaltu,
- dogovorjeno vzdrževanje in financiranje.

Evidenca bo vsebovala naslednje informacije:
- ime poti,
- lokacijo poti z vrisom v digitalno karto 1 : 25.000,
- tehnične podatke – dolžina, višinska razlika, čas hoje, koordinate začetka in konca poti, vzdolžni profil,
- opis signalizacije in logotip,
- naziv vzdrževalca.

Razvrstitev turističnih tematskih poti:
- lokalne poti – znotraj največ dveh sosednjih lokalnih skupnosti,
- regionalne poti – povezuje več lokalnih skupnosti znotraj že uveljavljenih regij (Gorenjska, Štajerska, Osrednja Slovenija …).

4.3.2 Vzdrževanje tematskih pohodnih poti

Glede na poškodbe, ki nastanejo na poteh zaradi naravnih sil in dodatnih človekovih posegov, predvsem hoje, je treba trase poti primerno vzdrževati. Vsaka pot, ki ni očiščena vejevja in primerno

vzdrževana, postane za pohodnike moteča in se je začenjajo izogibati. Zato je skrbnik poti dolžan poleg vzdrževanja označb pot tudi drugače vzdrževati. Vzdrževanje poti lahko razdelimo v naslednje sklope:

- **Čiščenje in redno vzdrževanje poti**

Pod redno vzdrževanje poti štejemo vse dejavnosti, ki jih skrbnik poti mora opraviti, da je pot čim laže prehodna. Sem štejemo porezovanje vejic in vej ter odstranjevanje suhljadi na poti. Redno porezovanje vej in vejic (robidovih mladik), ki visijo na pot, ima dvojni pomen. Veje popotnika ne bodo ovirale pri hoji, zato se ne bo umikal zunaj poti. S porezovanjem vej in rušja tako varujemo pot in vegetacijo ob njej. Porezane veje se bodo obrasle veliko prej kot uničena vegetacija ob poti.

Za odstranjevanje večjih debel, ki padejo na pot ob vetrolomih ali snegolomih, moramo pridobiti soglasje lastnika. Ta lahko debla odstrani sam ali pa moramo poiskati ustreznega strokovnjaka gozdarske stroke.

- **Izboljšava poti s prestavitvijo ali zmanjšanjem naklona poti**

Kadarkoli neka pot, ki poteka preko strmih pobočij, zaradi prevelikega naklona in neprimerne talne podlage (ilovica) postane nevarna za zdrs, jo je treba speljati v primernih serpentinah manjšega naklona oz. jo moramo nadelati s postavitvijo lesenih stopnic, ki jih vdelamo v podlago. Tako preprečimo nadaljnje uničenje poti in obenem pohodnika zavarujemo pred možnostjo poškodb zaradi zdrsa.

- **Utrjevanje poti**

Tudi sicer moramo določene poti zaradi usekov v strmino zavarovati z opornimi zidovi ali braniki. Pot, ki zaradi vplivov hoje postane neprijetna za hojo, je prav tako treba utrditi. Zato poskušamo poti do višine gozdne meje nadelati predvsem z useki in opornimi zidovi, z vklesanimi stopnicami in policami, lesenimi ograjami, stopnicami, lestvami, brvmi in mostički. Naštete varovalne naprave so iz lesa in kamna, ki ga najdemo ob poti, zato se lepo skladajo z okoljem in le malo spreminjajo videz okolice.

Na mestih, kjer je možna nevarnost padca, postavimo lesene ograje. Postavljamo jih vedno tedaj, kadar gre pot nad strmimi pobočji, kjer je že najmanjši zdrs lahko usoden. Lesene prečnike pribijemo na debla ob poti. Če ob poti ni primernih dreves, lahko zabijemo tudi lesene kole. Zabiti naj bodo globoko, ker se sicer prehitro razmajejo, kajti zavedati se moramo, da je slabo in nezanesljivo postavljena ograja lahko nevarnejša, kot če je sploh ni. Kadar zaradi sipkosti ali plazovitosti terena ne moremo postaviti zanesljive ograje, je bolje, če je le možno, nadelati dovolj široko stezo. Drugače lesene ograje ponujajo primerno varnost pohodniku in se lepo spojijo z okolico.

- **Ureditev odvodnjavanja**

Pot, ki vodoravno ali poševno preči pobočje, naj ima toliko naklona, da v dežju voda lahko odteka. Poti, ki potekajo prek podlage iz glinenih skrilavcev ali ilovice, so za vodo slabo prepustne. Zato se ob večjih nalivih voda zliva tudi vzdolž poti. To preprečimo z jarki za odvodnjavanje. Te jarke nato ojačamo oziroma utrdimo z lesenimi bruni. Tako speljemo tok vode zunaj poti. Če je pot zelo strma, je treba narediti več takih jarkov na primernih razdaljah. Tako voda, ki se ob večjih nalivih vseeno zliva po poti, izgublja svojo razdiralno moč.

- **Zamenjava dotrajanih oznak**

Skrbnik poti je dolžan preverjati stanje poti in vse pomanjkljivosti na poti v najkrajšem možnem času odstraniti. Predvsem je treba zamenjati poškodovane oznake, saj brez njih pot izgubi del svojega poslanstva in informativnosti.

Skrbnik je dolžan vzdrževati pot na način, ki najmanj obremenjuje zemljišče ob poti, in pri tem v največji možni meri skrbeti za interese lastnikov zemljišč, preko katerih poteka pot, ter skrbeti za ohranjanje

narave. Skrbnik je pri vzdrževanju poti dolžan sodelovati tudi z upravljavcem območja, po katerem poteka pot.

- **Seznam smernih tabel, smerokazov in žigov**

Smerne table in smerokaze opišemo z vsemi podatki, ki jih vsebujejo, da obnovo table lahko opravimo doma. Za vsakega navedemo tudi kraj, kjer je taka tabla pritrjena, in način pritrditve. Na kraju samem napravimo le zamenjavo. Kraj lahko označimo tudi na skici poti.

4.3.3 Vzdrževanje poti glede na lokacijo trase

- **Vzdrževanje lokalnih poti**

Lokalna turistična organizacija ali občina oblikujeta seznam turističnih tematskih poti in znotraj občine dogovorita način vzdrževanja in vzdrževalca. Opcije so, da prevzame vzdrževanje vseh poti v občini ena organizacija ali več organizacij po dogovoru z:

- občinsko komunalo,
- lokalno turistično organizacijo,
- društvi: turističnim, planinskim, športnim, kulturnim …

Glede vzdrževanja je možna kombinacija, kot npr.:

- vse sprehajalne poti v občini vzdržuje komunala ali lokalna turistična organizacija,
- vse tematske poti si glede na vsebino razdelijo društva: turistično, planinsko, kulturno …

- **Vzdrževanje regionalnih poti**

Lokalne skupnosti ali lokalne turistične organizacije regije, po kateri poteka pot, se dogovorijo o načinu vzdrževanja in skupaj pooblastijo eno lokalno turistično organizacijo ali občino, da prevzame vzdrževanje celotne poti. Na destinacijah, kjer so ustanovljene regionalne turistične organizacije, le-te prevzamejo dela na vzdrževanju poti.

4.3.4 Financiranje vzdrževanja

- **Lokalne poti**

Lokalne skupnosti, občine oz. njihove komunalne službe prevzamejo strošek vzdrževanja poti. Na osnovi načrta razdelijo sredstva dogovorjenim vzdrževalcem poti.

Utemeljitev novega vira financiranja v okviru Zakona o pospeševanju turizma: turistična taksa, ki jo plačujejo turisti in je namenjena med drugim tudi urejanju turistične infrastrukture. Turistična taksa se zbira na podračunih lokalnih skupnosti, ki potem sredstva nakazujejo ali lokalnim destinacijskim organizacijam ali društvom za upravljanje. Turistična taksa je tako že na lokalni ravni lahko namenjena tudi urejanju in vzdrževanju lokalnih turističnih tematskih poti. V Zakonu o pospeševanju turizma naj se predvidi tudi novi vir, ki bo namenjen vzdrževanju regionalnih in nacionalnih poti.

- **Regionalne poti**

V Zakonu o razvoju turistične dejavnosti se predvidi novi vir za vzdrževanje nacionalnih in regionalnih turističnih tematskih poti, ki ga nosilec evidenc poti letno dogovorno distribuira dogovorjenim vzdrževalcem regionalnih poti.

Za vzdrževanje nacionalnih poti velja dogovor med PZS-jem ter Pohodništvom in kolesarjenjem GIZ o vzdrževanju petih nacionalnih poti – Slovenska planinska pot, E6, E7, Via Alpina in Predalpska pot.

- Slovenska planinska pot, E6, E7 - vzdržuje PZS,
- Via Alpina – vzdržuje Pohodništvo&kolesarjenje giz,
- Predalpska pot – vzdržujejo PD na posameznih odsekih poti v dogovoru z Pohodništvo&kolesarjenje giz.

5 CELOSTNA GRAFIČNA PODOBA

5.1 Označevanje tematskih pohodnih poti

5.1.1 Označevalni sistem

Osnovna barva je rumena, ki je razpoznavna kot označevalna barva tudi že v štirih evropskih državah. Sistem oznak sestavljajo:

- **Rumeno-bela markacija**: rumeni krog z belo piko v velikosti Knafelčeve markacije na planinskih poteh (zunanji premer kroga je 8–10 cm, premer bele pike je 4–5 cm, širina rumenega kolobarja pa je 2–2,5 cm).

- **Usmerjevalna tabla** na kovinskih ali lesenih drogovih na začetku ter na večini križišč in odcepov poti.

- **Informacijska tabla na začetku in/oz. koncu poti.** Dimenzije 1,5 x 2 metra (*lahko tudi večje ali manjše dimenzije po principu zlatega reza).*

- **Informacijska tabla znamenitosti ali pojasnjevalna tabla ob poti.**

- **Smerna puščica** – dodamo jo po lastni presoji, če je ta res potrebna.

5.1.2 Usmerjevalna tabla – enotna

Usmerjevalna tabla je v obliki smerokaza rumene barve z napisi v črni barvi, postavljena je na ustreznem kovinskem ali lesenem stebričku ali na stavbi, zidu ali kakšni drugi konstrukciji. Smerokaz je velikosti 500 x 145 mm ali 500 x 200 mm. Na nasprotni strani puščice je beli kvadratek širine 90 mm, ki je namenjen lokalnemu logotipu poti oz. logotipu poti za nordijsko hojo. Dimenzija je neka dimenzija v Pravilniku o označevanju zavarovanih območij naravnih vrednot.

Na usmerjevalni tabli je napisano:

- v osrednjem delu:
    - smer in cilj poti (po potrebi tudi vmesni cilji – razne tematske zanimivosti),
    - čas hoje do cilja oz. vmesnega cilja,
    - nadmorska višina table,
    - spodaj levo ime sponzorja,
    - spodaj desno ime vzdrževalca poti;

- v belem kvadratku na koncu nasproti puščice:
    - logotip obstoječe ali nove tematske poti,
    - ime poti.

-

Slika 31: Enotna usmerjevalna tabla

5.1.3 Vmesna oznaka

Markacija z rumenim krogom in belo sredino v velikosti Knafelčeve rdeče markacije za planinske poti.

Zunanji premer kroga je 8–10 cm, premer bele pike je 4–5 cm, širina rumenega kolobarja pa je 2–2,5 cm.

Pantone

Slika 32: Vmesna oznaka

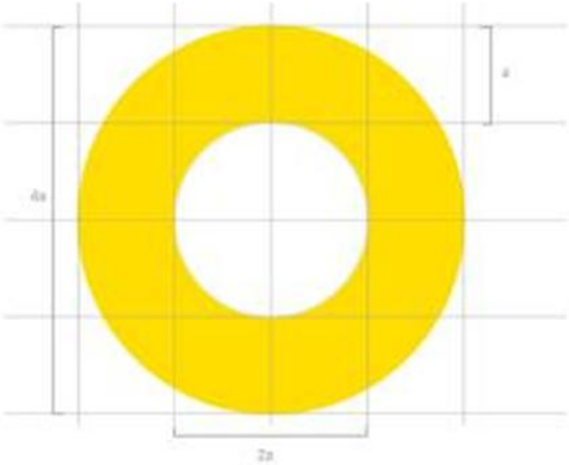

5.1.4 Osnovna informacijska tabla na začetku in koncu poti

Poleg interpretacije običajno poskrbimo še za nekatere druge vidike. Omogočimo, da se bodo obiskovalci zlahka orientirali, počutili domače: kako pridem do zanimivosti, ali je na voljo javni prevoz, kje naj parkiram (tudi: kje lahko parkira avtobus, ki pripelje šolarje), koliko časa mi vzame posamezna aktivnost, koliko kilometrov bo treba prehoditi, kako je z varnostjo, ali je pot zahtevna in ali potrebujem posebno opremo, obutev, ali je ob nekaterih razmerah v naravi dostop otežen ali celo nemogoč (visoka voda, led, krušenje kamenja), kje se lahko dogovorim za vodenje. Treba je dopisati, da je hoja po poti na lastno odgovornost.

Velikost informacijske table je 1,5 x 2 metra oz. večja po principu zlatega reza. Zgornja pasica table v širini 200 mm je rjave barve, spodnja pasica je v enaki širini kot zgornja in je zelene barve logotipa I feel Slovenia. Sredina je namenjena topografski ali ortofoto karti in legendi na beli podlagi.

Informacijske table v osnovi kažejo mrežo poti v bližnji okolici z njihovimi imeni in oznakami na topografski karti. Kažejo tudi oznako stojnega mesta. Na karti so označene vse naravne in kulturne zanimivosti ob poteh in druge tematske posebnosti. Tematske pohodne poti so označene z rumeno barvo, poti nordijske hoje z rumenimi pikicami, kolesarske poti so modre barve, planinske poti pa rdeče barve. Če potekajo po enaki trasi, je več črt po eni trasi. V legendi so vse označene točke opisane. Predstavljeni so tudi vzdolžni profili poti. Na tabli je napisana tudi GPS-koordinata table. Označena so parkirišča in pomembne telefonske številke: najbližji turistični informacijski center, klic v sili 112 in interventna številka 113. Spodnji del table je namenjene sponzorskim logotipom.

Zgornja pasica table: ime destinacije, ki je prikazana na karti, oz. mreže poti z logotipom, GPS-koordinato stojne točke in shematsko karto Slovenije z vrisano točko destinacije, kjer je tabla.

Sredina: topografska karta z vrisano in številčno označeno mrežo poti, označenimi naravnimi, kulturnimi in drugimi tematskimi zanimivostmi. Na karti je s piko označeno stojišče table. Označeni so parkirni prostori ter točke javnih prevozov (avtobus, vlak).

Navedeni skrbniki poti.

Pasica za legendo: vsi opisi, vzdolžni profili poti. V legendi se uporabijo piktogrami rjave barve, povzeti po Pravilniku o označevanju zavarovanih območij naravnih vrednot.

Spodnja pasica: logotipi sponzorjev oz. napisi sofinancerjev poti.

Teksti na tablah so v slovenskem in angleškem jeziku ter dodatnem jeziku glede na lokacijo.

Slika 33: Osnovna informacijska tabla na začetku in koncu poti

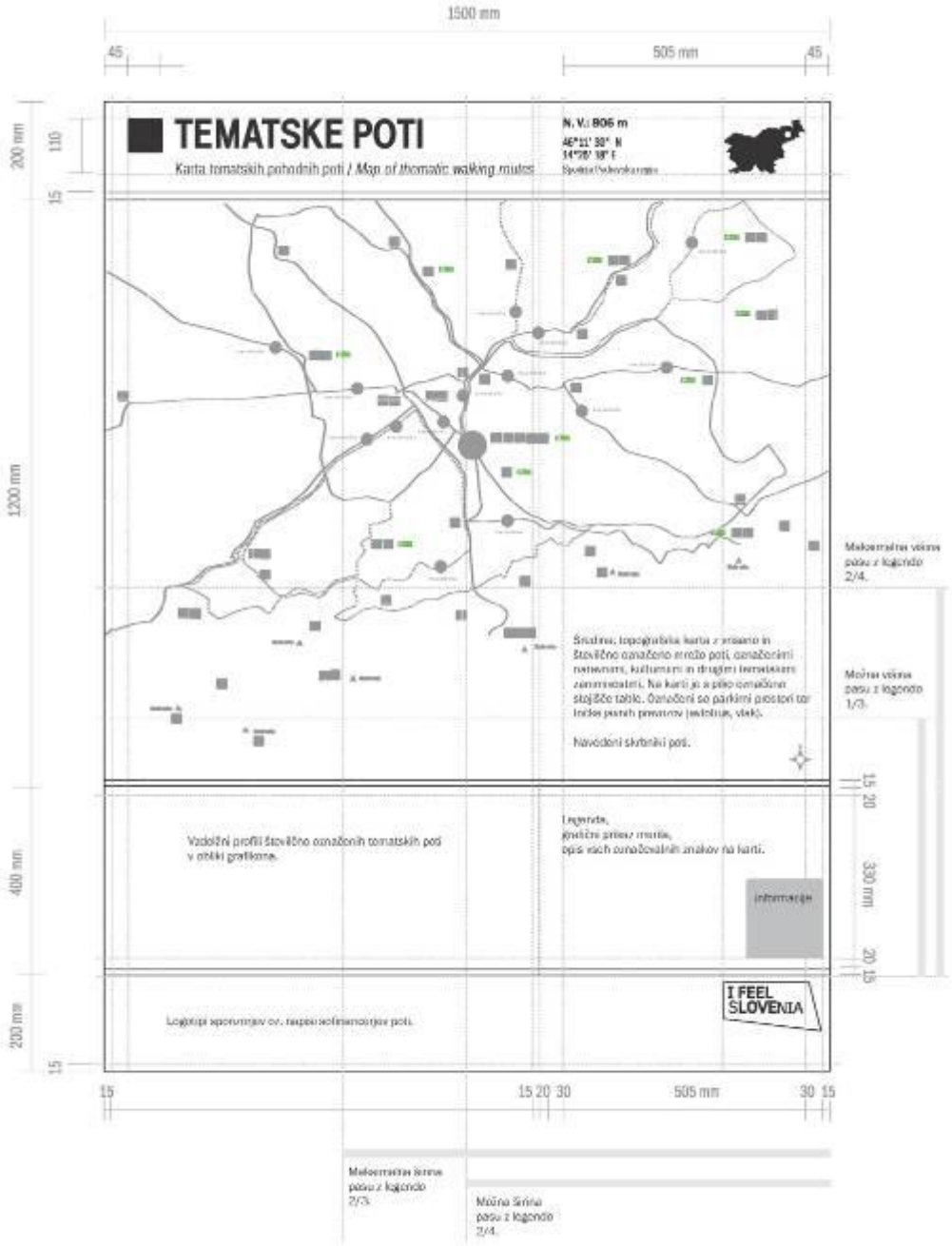

Slika 34: Osnovna informacijska tabla na začetku in koncu poti

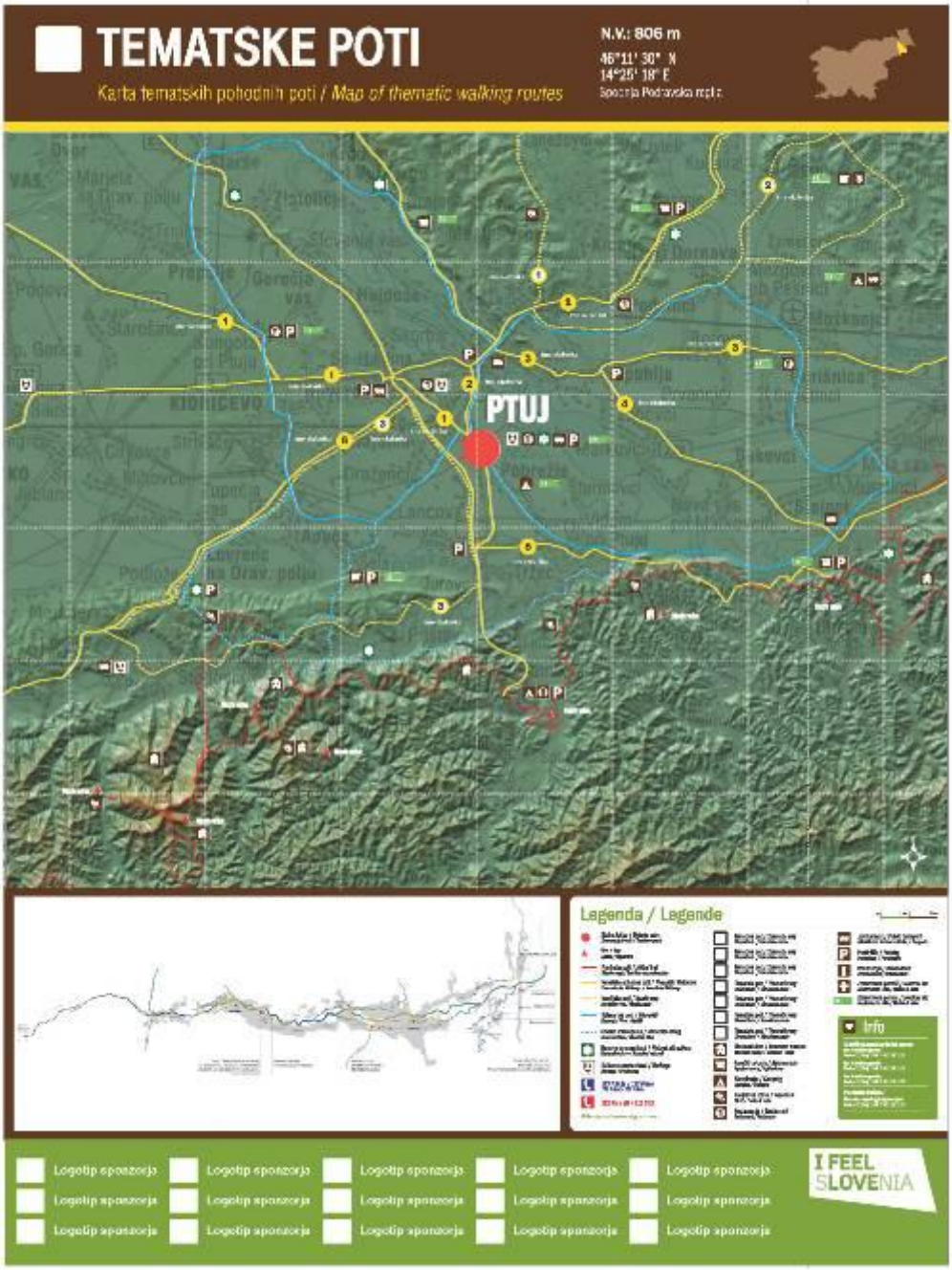

5.1.5 Informacijska tabla znamenitosti ali pojasnjevalna tabla

Velikost table je enaka velikosti informacijske table na začetku poti. Enake so tudi pasice. V sredini je na beli podlagi opisana zanimivost ali tematika poti ali legenda.

Priprava besedil pogosto dela težave, saj zahteva posebne veščine. Besedila naj bodo prilagojena povprečnim bralnim sposobnostim naših obiskovalcev. Pišimo kratko, na en pano največ 200 besed. Odstavki naj ne presežejo 50 besed. Upoštevajmo, kako obiskovalci običajno berejo. Na voljo imamo le nekaj sekund, ko se naš gost odloča, ali si bo pano ogledal ali ne. Najprej bo pogledal naslov in glavno ilustracijo, nato podnaslove in alineje, zato je naslov izredno pomemben, z njim ga moramo ujeti, zmamiti, da bo bral dalje. Zelo učinkovite so lahko besedne igre. Besedilo členimo: uporabljajmo podnaslove, alineje. Pišimo živahno, v kratkih stavkih, izogibajmo se pasivnim glagolom. Obiskovalce sprašujmo ali jih povabimo, da si stvari zamislijo v svoji domišljiji (Za kaj so nekoč uporabljali tole zelišče? Si lahko zamislite, kakšen je bil razgled od tu pred sto leti?). Na pomoč prikličimo metafore, analogije in primerjave (višino klifa lahko primerjamo z n-nadstropno stolpnico). Morda lahko poiščemo citat iz literature. Uporabljajmo humor. Upoštevajmo, da so mnogi, marsikje celo večina obiskovalcev ljudje, ki so se prišli zabavat, uživat, preživet prijeten dan v naravi, se sprehajat, in da niso tu na študijskem obisku. Izogibajmo se strokovnemu izrazoslovju. Tehnični termini so odvrnili že marsikaterega obiskovalca, da je izgubil veselje z branjem. Ne pozabimo, da ne navajamo dejstev in podatkov, temveč pripovedujemo zgodbo. Ne trudimo se povedati vsega, kar sami vemo. Predlagamo tudi, da se poskrbi za prevod napisov.

Pomembna je zadostna velikost črk. Za naslove je to vsaj 12 mm oziroma 60–72 pik, za podnaslove vsaj 8 mm (48–60 pik), preostalo besedilo in napisi k slikam vsaj 5 mm (24 pik).

Slike lahko običajno na majhni površini povedo mnogo več od besed, zato naj prevladujejo. Priporočljivo je, da je na pojasnjevalnem panoju dve tretjini ilustracij in le ena tretjina besedila. Risbe so večinoma primernejše od fotografij. Na njih naj bodo stvari, ki jih obiskovalci ne vidijo že sami. Priljubljene so rekonstrukcije pogledov iz preteklosti in tridimenzionalni prikazi pokrajine. Zemljevidi naj posredujejo le tiste informacije, ki so nujne, in naj bodo dovolj veliki. Slike naj imajo podnapise. Uredimo vse potrebno glede avtorskih pravic. Panoji so lahko prosto stoječi ali pritrjeni na stene stavb. Pri geološki interpretaciji jih morda pritrdimo kar na kamnino. Lahko so navpični ali v obliki poševnega pulta. Pri določanju višine ne pozabimo na otroke. Na voljo so številni materiali, z različno obstojnostjo in različnimi sposobnostmi reprodukcije. Tu je treba omeniti tudi Pravilnik o označevanju zavarovanih območij naravnih vrednot (Ur. l. RS, št. 117/2002) in Pravilnik o spremembah in dopolnitvah Pravilnika o označevanju zavarovanih območij naravnih vrednot (Ur. l. RS, št. 53/2005), ki določata znake za označevanje in način označevanja, zahtevata pa tudi izdelavo načrta postavitve znakov. Zahteve se nanašajo na zavarovana območja, torej tudi na naravne parke. Nedvomno je smiselno velikostne proporce iz pravilnika (module) upoštevati pri velikosti pojasnjevalnih tabel.

Slika 35: Informacijska tabla znamenitosti in pojasnjevalna tabla

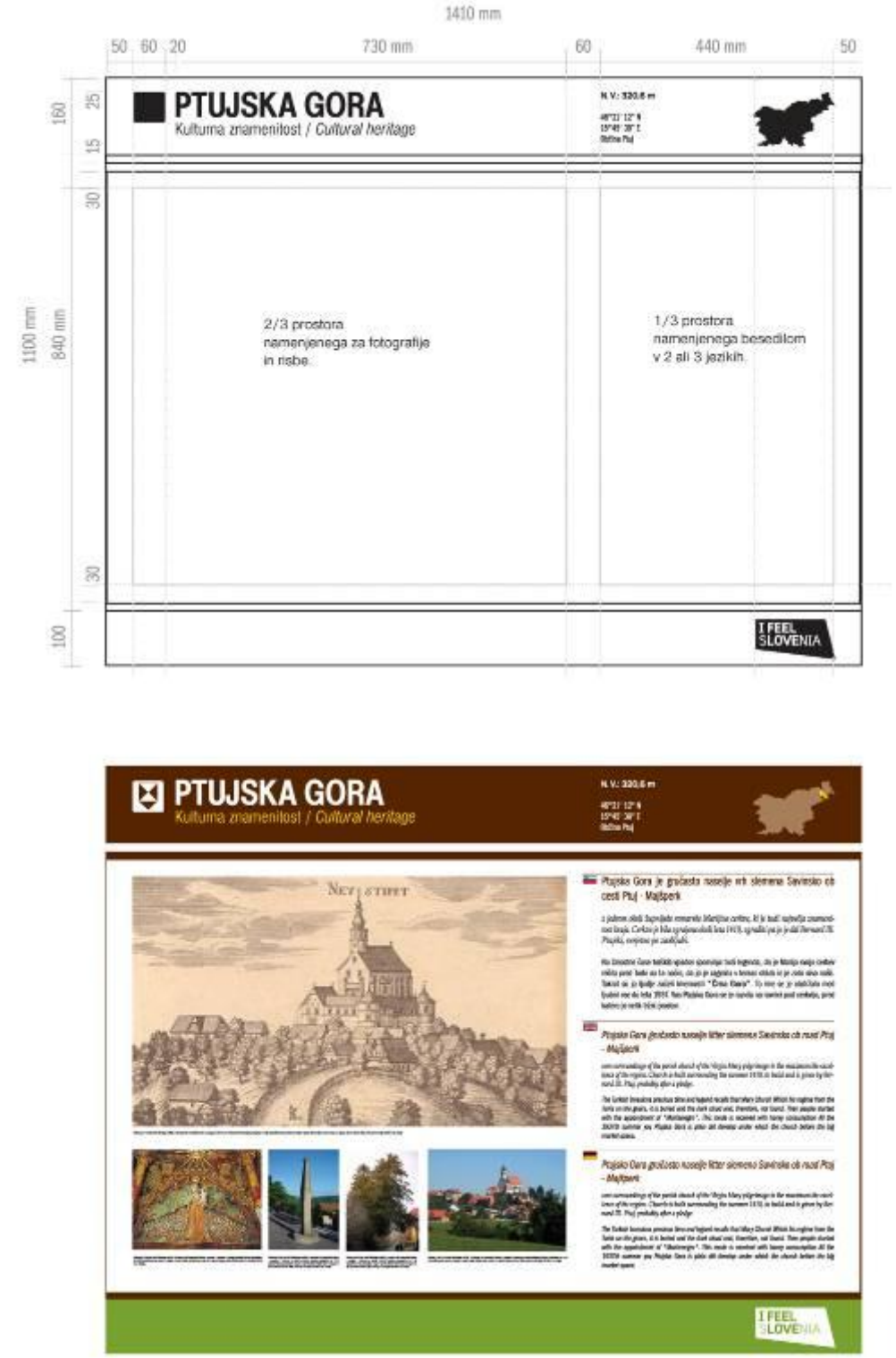

5.2 Postavljanje oznak

5.2.1 Tematska pot od začetka do konca – nova

Uporabijo se oznake za tematske pohodne poti:
- informacijska tabla na začetku in ob pomembnejših zanimivostih;
- usmerjevalne table na kovinskih/lesenih drogovih na začetku ter na križiščih na levi strani v smeri nadaljevanja poti;
- vmesne oznake – po potrebi.

Če so poti že označene z lokalnimi oznakami, so vmes te lokalne oznake (na smerokazih usmerjevalnih tabel mora biti logotip lokalne označitve, kot je zgoraj opisano).

5.2.2 Tematska pot – že obstoječa označena

- Informacijska tabla na začetku in ob pomembnejših zanimivostih;
- usmerjevalna tabla tematske pohodne poti na začetku – v smerokazu je lokalni logotip poti;
- vmesne oznake in usmerjevalne oznake naprej ostanejo enake – lokalne.

Postopoma se vse oznake zamenjajo z oznakami tematskih pohodnih poti.

5.2.3 Tematska pohodna pot se križa s planinsko potjo in je delno identična z njo

- Informacijska tabla na začetku tematske poti in ob pomembnejših točkah;
- usmerjevalna tabla tematske pohodne poti pred križiščem s planinsko potjo; na tabli je zraven lokalnega logotipa označena tudi Knafelčeva markacija;
- če so po stiku tematske in planinske poti naprej identične, se za vmesne oznake uporablja Knafelčeva markacija in občasno markacija za tematske pohodne poti;
- ko tematska pohodna pot zapusti planinsko pot, se namesti tabla za tematsko pohodno pot in uporabljajo se rumene markacije.

POZOR
5. ČLEN Zakona o planinskih poteh določa: V informacijskem gradivu o planinskih poteh, planinskih vodnikih ter na turističnih informativnih tablah in zemljevidih, kjer so označene planinske poti, mora biti zapisno opozorilo, da uporabniki uporabljajo planinske poti na lastno odgovornost. Opozorilo mora biti zapisno v slovenskem jeziku ter v najmanj treh drugih uradnih jezikih Evropske unije.
Opozorilo v slovenskem jeziku in štirih tujih jezikih:
- PLANINSKE POTI UPORABLJATE NA LASTNO ODGOVORNOST
- USE OF HIKING PATHS AT YOUR OWN RISK
- DEI BENUTZUNG DER BERGWEGE ERFOLGT AUF EIGENE VERANWORTUNG
- GLI ESCURSIONISTI PERCORRONO QUESTI SENTIERI SOTTO PROPRIA RESPONSABILITA
- VOUS EMPRUNTEZ LES SENTIERS SOUS VOTRE PROPRE RESPONSABILITE

Slika 36: Usmerjevalna tabla pred križiščem tematske pohodne poti s planinsko potjo

5.2.4 Tematska pohodna pot je identična s planinsko potjo

- Informacijska tabla na začetku tematske poti, ob pomembnejših točkah in na koncu;
- uporablja se usmerjevalna tabla planinske poti.

5.2.5 Več tematskih poti v isti smeri

Če poteka v isti smeri več tematskih poti, se v prostor za logotipe na eni usmerjevalni tabli namestijo največ trije logotipi posameznih tematskih poti, ki potekajo v isti smeri. Če je poti več (kar pa bo redko), se spodaj namesti še ena usmerjevalna tabla z ostalimi logotipi.

Slika 37: Usmerjevalne table v primeru, da poteka več tematskih pohodnih poti v isti smeri

5.2.6 Odcep do naravne oz. kulturne zanimivosti s tematske poti

Če se s tematske poti odcepi pot do naravne oz. kulturne zanimivosti, se to označi z rumeno usmerjevalno tablo in se v prostoru za logotip namesti piktogram za naravno in kulturno zanimivost.

Slika 38: Usmerjevalna tabla na odcepu do naravne in kulturne zanimivosti

5.2.7 Označevanje križišč in odcepov poti – splošno

Na pomembnejših križiščih in odcepih poti bo treba namestiti usmerjevalne table, ki bi vsebovale le smer poti in ime skrbnika poti.

Postavitev drogov in nameščanje tabel bo treba uskladiti predvsem z lastniki zemljišč. Upoštevati bo treba tudi občinske odloke, ki ponekod že predpisujejo enotno postavitev ustreznih drogov ali količkov. Enako velja tudi za poenoteno označevanje v okviru naravnega parka (TNP) in drugih zavarovanih območij.

Postavljanje drogov bo moralo biti usklajeno z vsemi uporabniki prostora in z upoštevanjem zakonodaje, ki ureja področje prostora, predvsem pa bo treba upoštevati določila Zakona o ohranjanju narave (Ur. l. RS, št. 96/2004) in Zakona o varstvu okolja (Ur. l. RS, št. 41/2004).

6 KOMUNICIRANJE

Komuniciranje postaja v današnjem času vse pomembnejše in tudi vse kompleksnejše. Gre za problem čim bolj uspešnega in učinkovitega prenosa informacij od enega subjekta do drugega. Moramo biti zelo previdni pri izbiri pravega načina komuniciranja, da zadovoljimo subjekte, ki jim želimo prenesti informacijo. Pravi skupini subjektov moramo ponuditi prave informacije.

Cilji komuniciranja so:
- obvestiti,
- prepričati,
- opomniti.

OBVESTITI	PREPRIČATI	OPOMNITI
- Obvestiti trg pohodništva o novem produktu; - obvestiti trg pohodništva o novih cenah; - predlagati nove načine pohodništva; - zmanjšati negotovost pohodnikov.	- Graditi naklonjenost do pohodništva ter produktov; - prepričati pohodnike, naj se takoj udeležijo pohodništva ter »kupijo« tvoj produkt; - spreminjati zaznavanje lastnosti produktov pri pohodnikih.	- Opomniti pohodnika o produktih; - opomniti pohodnika, kje lahko »kupi« produkt; - ohranjati turistični produkt v kupčevem spominu; - ohranjanje zavedanja kupca o produktu; - opomniti pohodnika o obnašanju v naravnem okolju.

Nemogoče je komunicirati z vsem svetom, zato je nujno prepoznati svojo ciljno področje, ciljne skupine in njihove značilnosti. Cilj komuniciranja turističnih produktov na temo pohodništva ni v prvi vrsti več informacij, temveč usklajeno in konstantno komuniciranje z natančno opredeljenimi vsebinami in subjekti.

V pohodništvu ločimo dve pomembni veji komuniciranja:

6.1 Tržno komuniciranje s turisti/pohodniki

Dobro načrtovano in organizirano komuniciranje zviša vrednosti turistične storitve, saj ustvari zavedanje o ponudbi in izboljša njeno podobo.

Glavni cilji tržnega komuniciranja so obveščanje porabnikov o ponudbi in njenih storitvah, prepričevanje porabnikov/turistov, da nakup reklamirane storitve daje več kot nakup druge podobne storitve, in miselno povezovanje z določenimi ponudbami turističnih produktov.

Dobro načrtovano in organizirano tržno komuniciranje lahko zviša vrednost turistične storitve, saj ustvari zavedanje o turistični ponudbi in izboljša njeno podobo. Pri načrtovanju tržnokomunikacijske akcije je najprej treba:
- opredeliti ciljne skupine, ki jih določimo skupaj s procesom segmentacije;
- opredeliti cilje komuniciranja, ki povedo, kaj naj bi s tržnim komuniciranjem dosegli;
- oblikovati sporočilo;
- izbrati komunikacijske kanale;

- določiti višino finančnih sredstev, namenjenih za tržno komuniciranje.

Treba je meriti učinkovitost tržnokomunikacijskih dejavnosti, ker s tem ugotovimo slabe in dobre strani tržnokomunikacijskih akcij in tudi njihov učinek.

V okviru aktivnosti tržnega komuniciranja se hkrati izvajata dve ravni trženja:
1. Krovno tržno komuniciranje (»PULL« oz. »image« promocijske aktivnosti za promocijo pohodništva), ki se izvaja na ravni produkta. Namen je, da se ustvarja preferenca za obisk tega produkta. Na podlagi teh »PULL« aktivnosti se ustvarja zavedanje, prepoznavnost in interes za pohodništvo, na osnovi tega se nato v drugi fazi iščejo konkretne informacije npr. na internetu.
2. Trženjsko-prodajne aktivnosti (»PUSH«), ki so naravnane zelo pospeševalno prodajno – za prodajo konkretne ponudbe.

Posamezne aktivnosti na ravni »PULL« in »PUSH« tržnega komuniciranja (= promocije):
»PULL« tržnega komuniciranja je 1. faza promocije – s katerimi sredstvi in orodji predstaviti turistični produkt pohodništva in pritegniti zainteresirane ciljne skupine, da se odločijo za obisk ravno tega produkta.

»PUSH« tržnega komuniciranja je 2. faza – kako zadovoljiti vse potrebe turista, ki se je odločil za obisk produkta, in kako doseči maksimalni učinek ponujenega.

»PULL« (= splošna »image« promocija):
- Vsako leto se pripravi izvedbeni načrt trženja na ravni produkta.
- Na ustrezen način vključiti ponudbo destinacij v izvedbeni načrt tržnega komuniciranja na ravni produkta pohodništvo.
- Pri krovnih promocijskih aktivnostih delovati hkrati zelo ciljno in koncentrirano ter v podporo opredeljenemu pozicioniranju produkta »pohodna pot«.
- Okrepiti odnose s ciljnimi javnostmi na ravni krovne slovenske promocije.
- Povečati število medijskega nastopanja v obliki različnih člankov, filmov itd., ki dosegajo ciljno populacijo gostov.
- Spodbujanje vseh akterjev na področju turizma na območju destinacije, da oblikujejo nove vsebine, produkte, dogajanje, prireditve, in jih nato vpeti v skupno turistično ponudbo produkta pohodništvo.
- Navezati stike s sosednjimi mestnimi destinacijami, organizatorji potovanj in ponudniki ter pripraviti skupne konkretne programe (znotraj Slovenije kot tudi s sosednjimi državami).

»PUSH« (= konkretna prodajna promocija):
- Uskladiti načrt tržnega komuniciranja in pospeševanja prodaje produkta z načrtom posameznih akterjev in doseči sinergijske učinke.
- Pri pospeševanju prodaje razviti aktivno osebno komuniciranje s posredniki v prodajnem sistemu (turistične agencije, organizatorji potovanj, prevozniki) in organiziranimi kupci (društva, klubi, združenja …), hkrati tudi skozi PR-aktivnosti.
- Pripraviti nove promocijske aktivnosti z aktivnim oglaševanjem ob cesti, kjer potekajo glavne tranzitne smeri, in vnaprej obveščati obiskovalce o možnostih ponudbe na območju (letaki, informacijski panoji …).
- Oblikovanje ažurnih spletnih strani v funkciji konkretnega informiranja in trženja (v pravem smislu internetnega trženja).
- Spodbujati kakovosten sistem informiranja obiskovalcev in stacionarnih turistov o turističnih produktih.

Pregled posameznih orodij v okviru promocijskega spleta:
Oglaševanje je najpomembnejša komunikacijska dejavnost. Glavni cilj je povečanje prodaje in s tem ustvarjanje dobička. Gre torej za dejavnost, ki s posredovanjem sporočil (preko tiska, televizije, radia, časopisov, revij, prospektov, katalogov …) poskuša vplivati na porabnike, da bi izbrali, kupili in uporabljali prav reklamirane storitve.

Predlagane aktivnosti:
- priprava izvedbenih načrtov oglaševanja za posamezne trge in produkte;
- oblikovanje in skrb za konsistentno aplikacijo celostne grafične podobe blagovne znamke s kreativnimi in verbalnimi rešitvami;
- priprava imidž (in hkrati konkretnih prodajno naravnanih) in produktnih oglasov za tiskane in elektronske medije;
- priprava drugih orodij.

Odnosi z javnostmi so celota ukrepov storitvenega podjetja, s katerim želimo ustvariti ugodno podobo o svojem delovanje v družbenem in gospodarskem okolju. Najpomembnejša orodja so publikacije, dogodki, vesti, govori.

Predlagane aktivnosti:
- ustvarjanje, organizacija dogodkov, aktivno informiranje in aktivni odnosi z javnostmi v njihovo podporo;
- vsaj ena novinarska konferenca letno (za tuje medije v okviru raznih specializiranih ali splošnih borz);
- študijska potovanja za tuje medije (individualna in skupinska);
- aktiven pristop do objave redakcijskih člankov;
- aktivno delovanje za prisotnost v splošnih (ciljnih) in specializiranih medijih – za targetiranje strokovne javnosti;
- promocijska darila v podporo PR-aktivnostim in za komuniciranje blagovne znamke;
- aktivno razvijanje odnosov z mnenjskimi voditelji (torej ne zgolj z novinarji, temveč tudi z mnenjskimi voditelji po posameznih trgih in področjih);
- na področju PR-aktivnosti je treba iskati močne sinergije z drugimi področji (kultura, znanost, gospodarstvo, šport);
- aktivno delo in komuniciranje s prebivalci za izboljšanje njihovega sprejemanja turizma kot perspektivne dejavnosti (da živijo od turizma in s turizmom).

Pospeševanje prodaje ali promocija prodaje je aktivnost, s katero vplivamo na nakup kupca pri odločanju za nakup izdelka.

Predlagane aktivnosti:
- oblikovanje mreže ključnih agencij;
- organizacija izobraževalnih seminarjev za agencije (za mrežo ključnih agencij se organizirajo izobraževalna potovanja, treningi, na voljo so promocijski materiali in promocijska darila itd.);
- v izbranih agencijah se postavijo posebni panoji za prodajo produkta, organizacija posebnih predstavitev, ugodnosti …;
- organizacija delavnic na ključnih trgih (v omejenem številu oziroma zelo ciljno neposredno preko posameznih organizacij, sicer udeležba v okviru nacionalne promocijske institucije);
- osebne predstavitve (hišne predstavitve) posameznim organizatorjem potovanj;
- iskanje povezav in navezav s sosednjimi turističnimi destinacijami;
- redno sodelovanje in aktivni odnosi s specializiranimi agenti, združenji;

- sodelovanje pri ustreznih akcijah pospeševanja prodaje, ki bodo organizirane s strani Slovenske turistične organizacije, za posamezna proizvodna področja;
- študijski obiski organizatorjev potovanj (preko lastnih kanalov in preko mreže Slovenske turistične organizacije).

Osebna prodaja je neposredno komuniciranje med prodajalcem ter potencialnim kupcem. Njen namen je prepričati kupca, da kupi izdelek, ki ga podjetje ponuja.

Predlagane aktivnosti:
- aktivna osebna prodaja organizatorjem potovanj doma in v tujini;
- informativni panoji na frekvenčnih točkah;
- personalizacija sporočil – prilagoditev posamezniku (individualno sestavljanje paketov, individualno sestavljanje brošure na internetu itd.);
- motiviranje in izobraževanje celotne destinacije (turističnih ponudnikov in prebivalcev) za interno prodajo storitev.

Neposredno trženje je interaktivni proces, ki uporablja enega ali več medijev, da izzove odzive potencialnih kupcev na porabniških in medregijskih trgih.

Predlagane aktivnosti:
- pomembna vloga interneta kot sodobnega orodja za neposredno trženje (aktivno, agresivno, sodobno internetno trženje) – postavljen v središče celotnega komuniciranja;
- internetno trženje;
- neposredno trženje po pošti (občasen mailing agentom);
- neposredno trženje v tiskanih medijih (kuponi);
- vzpostavitev dvosmerne personalizirane komunikacije preko interneta (razvijanje baze naročnikov na stalne novice, pošiljanje personalizirane ponudbe, programa aktivnosti itd.);
- razvijanje baze podatkov.

6.2 Komuniciranje med vsemi subjekti na temo pohodništva

Pohodništvo opredeljuje široko paleto pojavov ter akterjev, njihovih medsebojnih odnosov, povezanih s povpraševanjem in ponudbo storitev na trgu pohodništva. Predpogoj za razvoj pohodništva je torej obstoj turističnega povpraševanja na eni strani ter pohodniške privlačnosti in ustreznega menedžmenta na drugi strani.

Poleg storitev in blaga, ki jih na pohodniškem trgu ponujajo s turizmom povezane dejavnosti, trži pohodništvo tudi prostor oziroma okolje v širšem pomenu besede (naravne vrednote, kulturna dediščina, kakovost življenja prebivalstva, organiziranost države in lokalne skupnosti ter njen odnos do okolja in gostov oz. turistov).

Okolje v širšem smislu besede kot osnova turistične privlačnosti je podlaga in pogoj za razvoj pohodniške ponudbe. Obstoj oziroma delovanje povratno vpliva na osnovne pohodniške privlačnosti ter jih spremeni v turistično in pohodniško ponudbo, s čimer se ponudba neke geografske regije zaokroži in oblikuje v turistično destinacijo kot cilj potovanja pohodnikov.

Slika 39: Komunikacijska shema povezovanja v pohodništvo povezanih akterjev

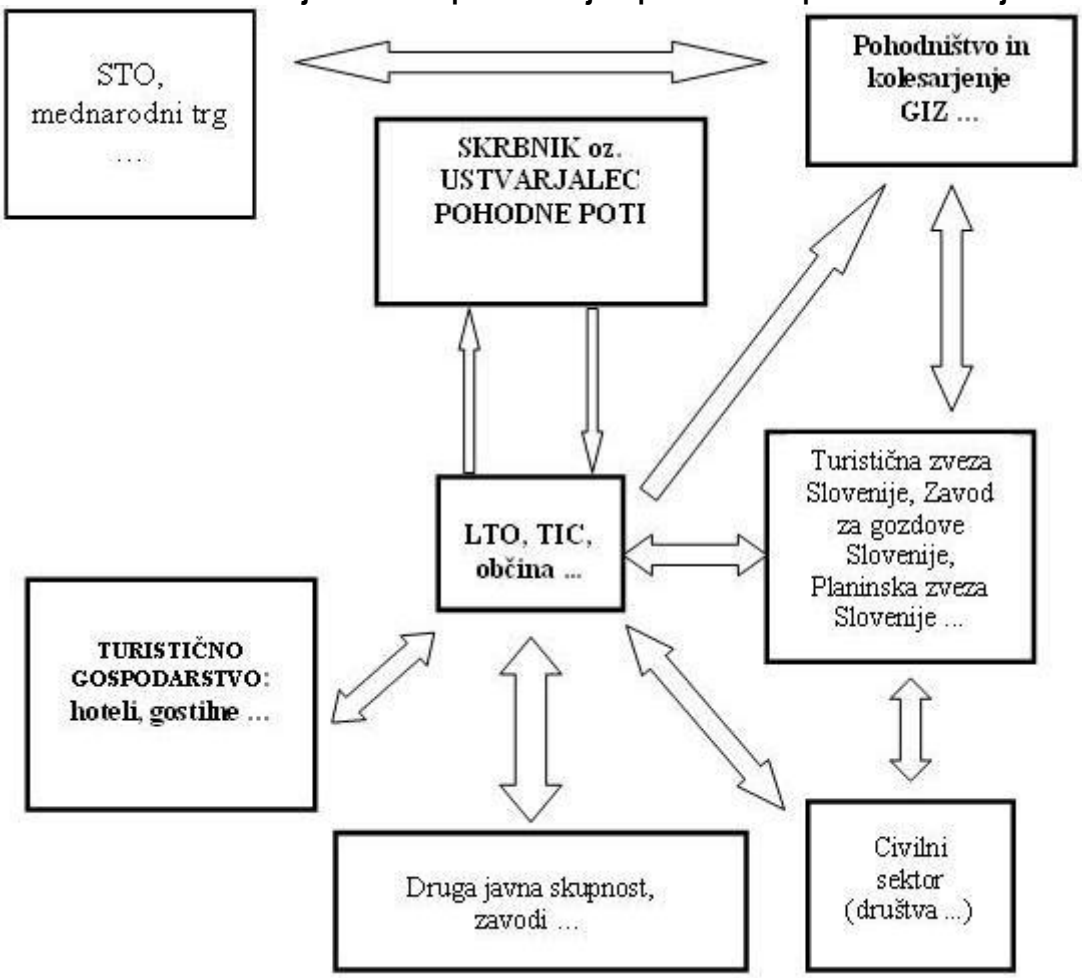

- Skrbnik oziroma ustvarjalec poti ima največjo povezavo z LTO-jem, občino in TIC-em. Povezava oziroma komuniciranje je obojestransko.
- LTO, TIC in občina imajo povezavo s Pohodništvom in kolesarjenjem GIZ, ki po eni strani uvrsti pot v skupno evidenco, po drugi strani pa v promocijske aktivnosti na tujih in domačih trgih. Komuniciranje je obojestransko.
- GIZ hkrati komunicira s Slovensko turistično organizacijo (STO je ustanovil GIZ) z namenom promocije. Pretok informacij je obojestranski.
- GIZ se horizontalno povezuje z Zavodom za gozdove Slovenije, Turistično zvezo Slovenije, Planinsko zvezo Slovenije … Omenjene institucije se preko svojih društev v krajih poti neposredno povezujejo z LTO-jem, občino in TIC-em.
- Turistično gospodarstvo se povezuje s skrbnikom poti, LTO-jem, občino in TIC-em.

Zelo pomembno je **komuniciranje**, ki mora domačo javnost pripraviti za dejavnosti v zvezi s turističnim razvojem. **Turistično območje mora najprej postati prepoznavno ter biti sprejeto med občani in občankami v domači regiji ter vzporedno večati prepoznavnost na državni in mednarodni ravni.**

Potrebna komunikacija in odnosi z različnimi javnostmi (z javnim sektorjem, privatnim, podjetniškim, društvenim in z občani) naj se vzpostavijo skozi naslednje aktivne odnose:

- stalno komunikacijo med različnimi organizatorji turistične dejavnosti;

- odnosi s krajevnim okoljem (domačini, lokalnimi trgovinami, ponudniki prenočitvenih obratov in drugimi turističnimi ponudniki) in
- krajevnimi institucijami, skupnostmi, društvi, zavodi, gospodarskimi subjekti.

Za uspešen pretok informacij ter medsebojno komuniciranje je nujno potrebno sodelovanje različnih sektorjev, katerih vloga je tudi v izvedbenem smislu naslednjih nalog:

- **Pohodništvo in kolesarjenje GIZ** – združenje specializiranih nastanitev za pohodnike in kolesarje ob strateškem partnerstvu skrbi za:
  - razvoj turističnega produkta pohodništvo (komercialno vodništvo, označenost poti, spodbujanje k organiziranemu trženju pohodništva in kolesarjenja na lokalni, regionalni in nacionalni ravni);
  - promocijo turističnih produktov pohodništva in kolesarjenja;
  - oblikovanje in trženje celovitih paketov pohodništva in kolesarjenja;
  - povezovanje s Slovensko turistično organizacijo, Planinsko zvezo Slovenije, Zavodom za gozdove Slovenije, Turistično zvezo Slovenije in drugimi institucijami, ki vplivajo na razvoj pohodništva;
  - povezovanje s turističnim gospodarstvom: namestitvami in agencijami oz. tour operatorji;
  - je nacionalni sekretariat projekta oz. poti Via Alpina.

- **Javna skupnost**, ki ponuja olajšanje upravnih procesov pridobivanja listin in spodbuja investicije v razvoj turizma. Njena vloga pri oblikovanju turistične politike na lokalni ravni zajema naslednje dejavnosti:

  A. LTO, občina, TIC-i, ki skrbijo za:
  - občine – za prostorsko načrtovanje;
  - razvoj in urejanje komunalne in osnovne turistične infrastrukture (poti, označbe, dvorane, parki, urejeno okolje …);
  - za povezovanje vseh ponudnikov in turistične infrastrukture na ravni destinacije;
  - komunikacija z GIZ-om in drugimi institucijami, vključno s Slovensko turistično organizacijo;
  - zagotavljanje celovite turistične promocije in ustvarjanje splošnega vtisa lokalnega območja;
  - oblikovanje strateških usmeritev in letnih programov dela na področju turizma glede na vlogo in pomen turističnega razvoja na občinski ravni (občinska strategija razvoja turizma).

  B. Upravne enote, Zavod za varstvo narave, Zavod za varstvo kulturne dediščine, ki skrbijo za:
  - dajanje soglasij k posegom v prostor.

- **Turistično gospodarstvo** pripomore k pospešenemu razvoju turizma z investiranjem v lokalnem turističnem območju. Vloga podjetniškega turističnega sektorja (prenočitveni obrati ...) je:
  - oblikovanje podjetniških razvojnih strategij (posebej v večjih turističnih podjetjih);
  - uvajanje sodobnih menedžerskih metod in tehnik ter povečanje poslovne odličnosti;
  - usmerjanje razvoja v novi investicijski podjetniški ciklus na temelju novih razvojnih priložnosti;
  - razvijanje kakovostne ponudbe v razmerju s cenami in povečanje konkurenčne sposobnosti na trgu;
  - pošiljanje podatkov o zadovoljstvu in nastanitvah turističnim organizacijam;
  - skupno nastopanje s turističnimi organizacijami na trgu.

- **Civilni sektor** (npr. turistična društva) spodbujajo in aktivno sodelujejo pri vzpostavitvi izgleda in čistoče svojega okolja in širše. Društva in druga interesna združenja imajo predvsem vlogo, da:
  - spodbujajo domače prebivalstvo za sodelovanje pri turističnih akcijah (urejanje okolja, olepševanje krajev, prireditve);
  - usmerjajo domače prebivalstvo pri ohranjanju kulturne dediščine in naravnih vrednot;

- sodelujejo pri spodbujanju turistične kulture mladih v osnovnih in srednjih šolah;
- izvajajo turističnoinformacijsko dejavnost v krajih, kjer ni drugih institucionalnih oblik turističnega delovanja (turistična društva);
- organizirajo ali sodelujejo pri oblikovanju in izvedbi turističnih prireditev.

Krovni trženjski koncept turistične ponudbe pohodnih poti moramo graditi na doživetjih, naravnih in kulturnih vrednotah, sprostitvi in oddihu ter športnih in aktivnih počitnicah.

Za izboljšanje zavedanja in udejstvovanja ter medsebojne komunikacije domačinov v turizmu v vseh zgoraj naštetih sektorjih bo treba:

- sproti obveščati in tudi izobraževati domače prebivalce (npr. delavnice, okrogle mize) o produktih, ponudbi, doseženih novostih v turizmu, načrtih preko sredstev javnega obveščanja in z občasnimi delovnimi srečanji z zainteresiranimi občani;
- urediti javne površine (urediti bivanjski prostor občanov, ki bo hkrati prijaznejši tudi za turiste – predvsem zelenice s klopcami, urejeni smetnjaki, izboljšati izgled avtobusne in železniške postaje, ulic, trgov ipd.);
- izboljšati turistično in turističnoinformacijsko infrastrukturo (zunanji izgledi hotelov, informacijskega centra);
- izboljšati in povečati promocijo območja v lokalnih, nacionalnih in tujih medijih …

Vseh zgoraj naštetih ciljev ni mogoče doseči brez dialoga in sodelovanja med ključnimi deležniki v prostoru.

7 SPREMLJANJE UČINKOVITOSTI

7.1 Evidenca tematskih pohodnih poti

Pohodništvo in kolesarjenje GIZ bo s pomočjo drugih institucij (Turistične zveze Slovenije z njenimi društvi, Planinske zveze Slovenije z njenimi društvi, Zavoda za gozdove Slovenije in MOP-a) nastavil evidenco tematskih pohodnih poti Slovenije. V evidenci bodo zajete rubrike:

- ime tematske poti ter osnovni podatki: dolžina, višinska razlika, čas hoje v urah, začetna, končna točka, leto ureditve poti;
- vrsta tematske poti glede na tabelo v študiji;
- signalizacija, vrsta in način, logotip poti;
- skrbnik poti;
- način financiranja vzdrževanja.

Namen evidence je, da se postopoma pridobi pregled nad vsemi tematskimi potmi, vrstami tematskih poti, njihovo skupno dolžino, skrbniki ter njihovo označenostjo. Sčasoma bo evidenca osnovno orodje za statistično spremljavo podatkov tematskih pohodnih poti.

7.2 Formalizacija tematike tematskih pohodnih poti

Študija bo osnova za pripravo izhodišč Zakona o tematskih pohodnih poteh oz. izhodišč za vgradnjo tematike v obstoječe zakone in potem izhodišča za podzakonski akt Pravilnik o tematskih pohodnih poteh.

Zakon oz. pravilnik se bo sprejel v okviru resorjev bodisi Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano RS (Zakon o gozdovih Slovenije), Ministrstva za okolje in prostor RS (Zakon o naravi) ali pa Ministrstva za gospodarstvo RS (Zakon o pospeševanju razvoja turizma).

7.3 Komisija za spremljanje učinkovitosti

Po izvedbi študije se bo komisija, ki je študijo pripravljala, preimenovala v komisijo za spremljavo učinkovitosti razvoja projekta Tematske pohodne poti v Sloveniji pri združenju Pohodništvo in kolesarjenje GIZ. V komisiji bodo sodelovali predstavniki Zavoda za gozdove Slovenije, Turistične zveze Slovenije, Planinske zveze Slovenije, MG-ja, MOP-a ter Pohodništva in kolesarjenja GIZ.

8 VIRI

1. Arsenijević Mojca, Model učne poti na primeru parka Rauf, diplomsko delo, Nova Gorica , 2006
2. CGP Rollwinson, 2007.
3. Evidence poti pri Planinski zvezi Slovenije, Turistični zvezi Slovenije, Zavodu za gozdove Slovenije in Slovenski turistični organizaciji
4. Habjanič, D.: Osnove trženja, 1998.
5. Korpar, Franc, fotografija, zasebni arhiv.
6. Kotler, P.: Principles of marketing, 1996.
7. Lesnik, A.: Razvoj gozdnih učnih poti in njihov pomen za turizem, 2006.
8. Ligeti, Laszlo, fotografije, osebni arhiv.
9. Map of European long-distance footpaths, Karta Evropske popotniške zveze, EWV, 2009.
10. Ogorelec, Breda, Interpretacija narave – od doživljenja do doživetja
11. Ogorelec, Breda, Naravoslovne / učne poti, nov. 2004
12. Ogorelec, Breda Naravoslovne (učne) poti – priporočila načrtovalcem, nov. 2003
13. Petrič, Franci: Slovenske božje poti, Družina, 2008.
14. Potočnik, V.: Temelji trženja: s primeri iz prakse, 2002.
15. Raj za pohodnike, pohodniška karta, 2008.
16. Raztresen, Marjan: Romarske poti v hribe, Mladinska knjiga, 2008.
17. Raztresen, Marjan: Kulturne poti, Mladinska knjiga, 2006.
18. Roškar, Saša: Študija izvedljivosti tematskih poti Gorenjske, oktober 2007.
19. Signalisation Wanderwege, Bundesamt für Strassen, ASTRA Bern, 2007.
20. Strategija razvoja turističnega proizvoda pohodništva v Sloveniji, 2005.
21. Stvarnopravni zakonik RS, Ur. l. RS, št. 87, 17. 10. 2002.
22. Vidovič, Uroš, fotografije, osebni arhiv.
23. Ureditev tematskih in pohodnih poti ter poti za nordijsko hojo v okviru projekta »Oaza zdravja – doživljajski turistični center« (projektna dokumentacija), Sklop 8: Ureditev poti za nordijsko hojo, Center za zdravje in razvoj Murska Sobota, 2008.
24. Zalokar, Klemen, Gozdna učna pot Predtraški gozd v Radovljici, 2008
25. Zavod za podjetništvo in turizem: Strategija razvoja in trženja turizma turistične destinacije Brežice, 2008.

Elektronski viri:

1. http://www.pzs.si
2. http://www.zgs.gov.si
3. http://www.turistična-zveza.si
4. http://www.slovenia.info
5. http://eupoti.com
6. http://www.gov.si/aplikacije/mop/interpretacija_narave/priporocila/stivanski_projekt.pdf
7. http://www.zgs.gov.si/
8. http://www.turisticna-zveza.si/
9. http://www.gov.si/aplikacije/mop/interpretacija_narave/arhiv/programi.htm
10. http://www.turisticna-zveza.si/referati/LESNIK.doc
11. http://www.interpretacija.si/
12. http://www.mop.gov.si/si/delovna_podrocja/direktorat_za_okolje/sektor_za_ohranjanje_narave/
13. www.trenta-soca.si
14. www.podjetniskicenter-sg.si
15. www.zgs.gov.si
16. http://rast-sp.com/novicepohodi.html
17. www.pdpolet.com

18. www.senderosdelapalma.com
19. www.tz-malilosinj.hr
20. www.e-fotografija.com
21. www.terme-krka.si/si/smarjeske/animacija/nordijska/
22. *www.offenburg.de/html/nordic-walking_zentrum_ortenau.html?t=a987920f62ecdf48b8720321b577bdb5*
23. http://www.arso.gov.si/narava/zavarovana%20obmo%C4%8Dja/

9 SEZNAM GRAFOV IN SLIK V DOKUMENTU

Grafi

Graf 1: Poglavitni razlog za izlet/potovanje/dopust ... 45
Graf 2: Zainteresiranost anketirancev za najem vodnika za turo ... 46
Graf 3: Zadovoljstvo z obstoječo signalizacijo poti ... 46
Graf 4: Kulturno-etnološke poti ... 57
Graf 5: Poti na temo narave ... 57
Graf 6: Športno-rekreativne poti ... 57

Slike

Slika 1: Pot poteka po zasebnem zemljišču ... 15
Slika 2: Primer označevanja tematskih pohodnih poti v Zahodni skupini ... 26
Slika 3: Smerne table za tematske pohodne poti v Zahodni skupini ... 26
Slika 4: Primer označevanja pohodnih poti v Vzhodni skupini ... 27
Slika 5: Karta označevanja pohodnih poti v Evropi ... 28
Slika 6: Oznake pohodnih poti v Avstriji ... 30
Slika 7: Oznake pohodnih poti v Avstriji ... 31
Slika 8: Signalizacija v Švici ... 32
Slika 9: Usmerjevalne table v Švici ... 33
Slika 10: Označevanje pohodnih poti na Kanarskih otokih ... 35
Slika 11: Oznaka z dvema vzporednima črtama ... 35
Slika 12: Informacijska tabla ... 36
Slika 13: Sprehajalne steze in pešpoti na otoku Lošinju ... 37
Slika 14: Oznake na pohodnih poteh na Lošinju ... 38
Slika 15: Označitev planinskih poti ... 39
Slika 16: Označitev poti v Kranjski Gori ... 40
Slika 17: Oznake na drevesu na Rozkini gozdni učni poti ... 41
Slika 18: Karta Poti za srce ... 41
Slika 19: Informacijska tabla na Poti za srce ... 42
Slika 20: Karta poti nordijske hoje v Prekmurju ... 43
Slika 21: Grafična predloga osnovne informacijske table ... 43
Slika 22: Prostostoječa puščica ... 44
Slika 23: Karta poti v okolici Offenburga ... 44
Slika 24: Sistem pohodnih poti v Sloveniji ... 48
Slika 25: Delitev tematskih pohodnih poti glede na njihovo vsebino ... 49
Slika 26: Napotki za vzpostavitev nove poti ... 62
Slika 27: Struktura stroškov poti ... 68
Slika 28: Montaža tabel na lesen oz. kovinski stebriček ... 71
Slika 29: Montaža podložne table na lesen oz. kovinski stebriček ... 72
Slika 30: Tabel nikoli ne pritrjujemo z žeblji ... 72
Slika 31: Enotna usmerjevalna tabla ... 78
Slika 32: Vmesna oznaka ... 78
Slika 33: Osnovna informacijska tabla na začetku in koncu poti ... 80
Slika 34: Osnovna informacijska tabla na začetku in koncu poti ... 81
Slika 35: Informacijska tabla znamenitosti in pojasnjevalna tabla ... 83
Slika 36: Usmerjevalna tabla pred križiščem tematske pohodne poti s planinsko potjo ... 85
Slika 37: Usmerjevalne table v primeru, da poteka več tematskih pohodnih poti v isti smeri ... 86

Slika 38: Usmerjevalna tabla na odcepu do naravne in kulturne zanimivosti..... 86
Slika 39: Komunikacijska shema povezovanja v pohodništvo povezanih akterjev 92

PRILOGE

PRILOGA 1: Pregled obstoječih tematskih pohodnih poti v Sloveniji

PRILOGA 2: Spisek poti po posameznih tematikah

PRILOGA 3: Obrazec št. 1. Kriteriji za pridobitev statusa tematske pohodne poti

PRILOGA 4: Obrazec št. 2. Obrazec za opis poti oziroma ureditve projekta za postavitev nove tematske pohodne poti

PRILOGA 5: Obrazec št. 3. Izjava o upravljanju tematskih pohodnih poti

PRILOGA 6: Celostna grafična podoba signalizacije na tematskih pohodnih poteh

PRILOGA 1: Pregled obstoječih tematskih pohodnih poti v Sloveniji

- **Resslova pot po Krakovskem gozdu**

Ob poti se spoznavajo zakonitosti življenja in pomen vode za obstoj nižinskega gozda doba in belega gabra. Pot je krožna, s parkirnim mestom in nam pokaže, kako popeljati obiskovalce v del naravne vrednote, ki je zelo občutljiv. Izdana je zloženka, prav tako je urejeno vodenje ter skrbništvo poti.

- **Gozdna pot Loka**

Poudarek je na spoznavanju gozdnega ekosistema, točke so opremljene z informacijsko-pojasnjevalnimi tablami, del poti vodi po že obstoječi planinski poti. Možnost dostopa z železniškim prevozom. Urejen je tako vodniški kot skrbniški in promocijski del poti.

- **Turistično-zgodovinsko-gozdna učna pot Svibno**

Dodaja celosten pogled kulturne krajine, prežete z zgodovino …, z možnostjo obiska različne dolžine poti in tudi spanja – bivakiranja ob poti. Izdan je obsežen vodnik, ki so ga izdali sami lastniki ob poti. Tematska pot je zastavljena tako, da želi promovirati in vključevati v vodništvo na poti lokalne vodnike. Želi vključiti predvsem podeželane v stik z obiskovalci.

- **Koščeva pot**

Na pot se je možno podati vodeno ali posamično, poudarek je na opazovanju ptic z dobro urejeno interaktivno multimedijsko informacijsko sobo, opazovalnico za ptice … Gre za poseben inovativen pristop do obiskovalca naravnih vrednot.

- **Šentvid nad Čatežem**

Energijske poljane, bogate z naravno energijo, so točke, ki so ustrezno označene. Pot ima svojo zloženko in svojo spletno stran ter specializirane vodnike za pot. Hojo po poljanah dopolnjujejo zgodbe škrata Čateža in zanimivosti iz prazgodovinskih najdb.

- **Oglarska pot Dole pri Litiji**

Vezana je na pravo posebnost, ki je živa v okolju – oglarjenje. Pristni stik z oglarji, kuhanje oglja, oglarska noč … Enkrat letno je organiziran pohod. Podeželani skupaj s turističnimi organizacijami tvorijo produkt trženja. Tematska pot je jedro območja, imenovanega Oglarska dežela.

- **Učno-sprehajalna pot Rača**

Spoznavanje vodne energije, označena pot.

Učno-sprehajalna pot ob Rači vas vabi, da na območju zahodno od Moravč, med Krašcami, Dvorjami in Sv. Andrejem spoznate stavbno, sakralno in drugo kulturno dediščino ter neokrnjene naravne lepote pokrajine, ki ji je dala pečat človekova iznajdljivost. Pot se začne pri gasilnem domu v Krašcah, kjer je postavljena informativna tabla z opisom poti. Za lažjo orientacijo je označena tudi z usmerjevalnimi tablami in markacijami z mlinskim kolesom. V nekoč zelo čisti rečici so našli svoj življenjski prostor raki in ji dali ime Rača. Danes jih je le še za vzorec, a ime je ostalo. Rača je ohranila naravni tok z značilno obvodno vegetacijo in pestrimi obvodnimi biotopi, ki so življenjski prostori številnim vrstam ptic in vodnih živali. Zato je njeno območje pomembna hidrološka, botanična, zoološka in geomorfološka naravna vrednota. Svet, po katerem teče Rača, je značilno kraški. Tu je kraška pokrajina s kraškimi izviri, vrtačami, kraškimi jamami in vdori. Podzemni tokovi se sem in tja skrivnostno pokažejo v kateri od kraških jam ali na površju kot kraški izviri. Domačini so izvire ali primerna mesta ob Rači preuredili v perišča, ki še kljubujejo naravi in spominjajo na čas pred pralnimi stroji. Rača je bila za bližnjo in daljno okolico pomemben vir energije. Ob učno-sprehajalni poti lahko opazimo ostanke štirih mlinov, njihove jezove in mlinščice. Ob poti se stalno nekaj dogaja, poskrbljeno je za dobro promocijo poti.

- **Čebelarska gozdna učna pot v deželi pod Kamplovim hribom**

Čebelarstvo je vezano tako na kulturno kot naravno dediščino s ponudbo okolja in celotno predstavitvijo življenja čebel in dela s čebelami ter kakovostno ponudbo čebeljih izdelkov in pridelkov. Pot ima izdelano svojo promocijsko sliko in se vključuje v sistem poti pod Kamplovim hribom, in sicer pod znamko Srce Slovenije.

- **Naravoslovna pot Štivanski log**

Na svojstven in zanimiv način prikazan splet življenja v naravi, kjer se prepletajo učni, čustveni in vedenjski cilji. Naravoslovna pot Štivanski log leži na Postojnskem, v Matenji vasi ob drevesnici Štivan. Učna pot prikazuje značilnosti življenjskih prostorov v kmetijski krajini ob spodnjem toku reke Pivke z naslednjimi biotopi: obvodno drevnino, obmejki, gozdnimi logi, močvirskimi travniki in močvirjem ter jelševo loko. Ob obisku spoznamo pester rastlinski in živalski svet habitatnih tipov, zajetih v naravoslovni učni poti. Pot je krožna in dolga 1200 m, vsebuje 4 glavne vsebinske točke, 15 označenih drevesnih vrst ob poti, 11 raznovrstno opremljenih točk za spodbujanje umskih in čutnih aktivnosti obiskovalcev. Table, ki označujejo drevesne vrste, imajo slovenska imena dreves ter stavek, ki s pesniškim prizvokom opiše eno značilnost vrste. Primer: Bukev – »Vsakih nekaj let bogato obrodi, takrat je veliko polhov, ki se hranijo z žirom.« Markacije so v obliki dveh rumenih odtisov račjih stopal. Odtisnjene so na lubju dreves ali posebej na smerokazih. Na začetku poti je postavljena velika tabla z opisom učne poti, njeno skico in točkovnim prikazom lokacije stojišč in tabel z drevesnimi vrstami. Pot ima tri stojišča, razgledne točke, s katerih vidimo več drevesnih vrst, habitatnih tipov, naravno znamenitost pokrajine ter prikaz oglarstva. Klopce za počitek in oddih v naravi so postavljene na več mestih vzdolž učne poti. Na eni od lokacij so postavljene tudi masivne lesene klopi in mize ter igrala za otroke. Na naravoslovni poti sta zajeta dva tipa gozdov: umetno zasajen smrekov gozd in mešani lipov gozd. Posebnost učne poti Štivanski log so interaktivne točke, namenjene spodbujanju raziskovalnega duha pri obiskovalcih.

Pot se zaključi z življenjskim prepletom, kjer se v krogu zvrstijo predstavniki rastlin, živali in nežive narave. Obiskovalci morajo prepoznati, kaj je na posamezni sliki, pod pokrovno deščico pa najdejo pravilni odgovor ter nadaljnja vprašanja o življenjski povezanosti organizmov in nežive narave. Te povezave nakazuje tudi preplet, ki je smiselno speljan od stebrička do stebrička (žica).

- **Kamnoseška učna pot v Košanski dolini**

Prikaže utrip vrednosti kamna. V severovzhodnem delu Košanske doline na Pivškem pod južnimi pobočji Osojnice (820 m) leži vas Kal. Domačini so se odločili, da o zgodovini svojih prednikov spregovorijo na nekoliko drugačen način in jo razložijo na Kamnoseški učni poti. Pot zajema dva kamnoloma, apnenico, kamnoseško delavnico, cerkev sv. Jerneja, Jerčinovo in Šobčevo domačijo, okolje kapelice in znamenja ter štirno. Hrvatov in Avscov preht, kot kamnoloma poimenujejo domačini, in nekdanja apnenica ležijo v vznožju Osojnice. Pot je opremljena s tablami in zloženko ter spletno stranjo. Interpretacijo poti podajajo še kapelica, znamenje, ognjišče v Šobčevi domačiji, štirna (veliki vodni zbiralnik), stavba s skrilnato kritino …

- **Učna pot za slepe, slabovidne in videče v Celju**

Z izgradnjo Učne poti za slepe, slabovidne in videče so v 3,5 ha velikem parku Šole za hortikulturo in vizualne umetnosti Celje začeli leta 2007.

Slepim in slabovidnim želijo bolje predstaviti parkovne rastline in naravo nasploh, videčim pa drugačna doživetja parka in boljše razumevanje slepote, saj jim ponujajo sprehod z zavezanimi očmi.

Učna pot je sestavni del šolskega parka, ki ima 15 glavnih področij, opremljenih s tablami v braillovi in običajni pisavi. Nekatere rastline so opremljene tudi s tablicami za videče in slepe. Celota je predstavljena na stiliziranem zemljevidu in taktilni karti. V parku so urejene nekatere prilagoditve za nevideče, npr. visoke grede s trajnicami, lokvanjem, zelišči in dišavnicami, debla za tipanje skorje, dendrofon in gongi … Obiskovalci lahko spoznavajo okrasne in sadne rastline, vrtnine in krajinsko oblikovane celote (skalnjak, ribnik, rožni vrt, rastlinjak, čebelnjak …) z vsemi čutili: vidom, sluhom, tipom, okusom, vonjem in občutkom.

- **Gozdna učna pot Rožni studenec**

Najstarejša gozdna učna pot na Kočevskem ima za markacijo sovo uharico in vodi po poteh okrog Rožnega studenca pri Kočevju. V pomoč ji je 20 pojasnjevalnih tabel za spoznavanje življenja in varovanja gozdov ter 19 informativnih stebrov s predstavitvami drevesnih vrst. Z mostovi je ogled poplavljenih logov in kraških izvirov zanimivejši in varnejši, gozdna učilnica – jurček pa s senco in klopmi poskrbi za lažje učenje v naravi, za prijetnejšo malico in zasluženi počitek.

SAVINJSKA REGIJA

- **Hmeljska pot**

Pot, dolga 13 km, vodi izpred dvorca Novo Celje, kjer je bil eden prvih nasadov hmelja v Spodnji Savinjski dolini, skozi hmeljišča do ribnika Vrbje in nato ob reki Savinji do Rimske nekropole in spet skozi hmeljišča do Inštituta za hmeljarstvo in pivovarstvo Slovenije ter nazaj do Novega Celja.

Novo Celje (eden prvih nasadov hmelja v Spodnji Savinjski dolini), ribnik Vrbje in Natura 2000, Rimska nekropola (ena najstarejših rimskih izkopanin), Inštitut za hmeljarstvo in pivovarstvo Slovenije.
www.zkst-zalec.si

- **Ekološka učna pot Vrbje**

Pot se začne na parkirišču pred vstopom v zavarovano območje narave, ves čas nas spremljajo mejice in travniki, poplavni gozd, ob reki Savinji se vrnemo proti ribniku Vrbje, kjer sta opazovalnica ptic ter informacijski center. Po makadamu nadaljujemo pot okoli ribnika Vrbje, prečkamo hmeljišče ter se ob potoku Struga vrnemo na parkirišče oz. izhodiščno točko.

Obiskovalci lahko vidijo ostanke poplavnega gozda, mejice s travniki, novi ribnik. Območje je izredno zanimivo za rastlinstvo in živalstvo. V ribniku poteka toplovodno ribogojstvo, hkrati je prebivališče redkim in ogroženim živalskim vrstam (ptice, dvoživke, kačji pastirji).
www.zkst-zalec.si

- **Gozdna učna pot na Boč**

Pot začnemo v jedru Zgornjih Poljčan, na trgu, kjer nas s strehe ene izmed trških hiš pozdravi gnezdo bele štorklje. Ta prelepa in ogrožena ptica simbolizira dobre želje, plodnost in varovanje vsega živega. Ko zapustimo asfaltno cesto, ki vodi navkreber proti Boču, se mimo table, ki označuje območje Krajinskega parka Boč, podamo na pot v prijetni senci gozdov, po suhi strugi hudourniškega jarka. Naravna sestava okoliškega gozda nam daje priložnost za spoznavanje drevesnih vrst. Gorski javor, veliki jesen, divja češnja, pravi oreh, lipa in gorski brest so vrste, ki jih spoznavamo ob poti.

Ob postanku si ogledamo še apnenico. Žganje apna je bilo v preteklosti na Bočkem pogorju precej razširjeno. Pot nam seka asfaltna cesta, ki je tujek v gozdu, vendar je nujna, saj po njej spravljajo les, posekan na Boču. Vseskozi ob poti spoznavamo živalski svet, ki živi v gozdu. Misel nam nehote uide k še eni človekovi dejavnosti, tj. lovu. Zaradi poseganja v prehrambene splete (z iztrebitvijo nekaterih

bistvenih živalskih vrst) danes lovstvo uravnava populacije divjadi in tako ohranja trajnost gozdnih ekosistemov.

Kroženje snovi v gozdu je eden izmed nikoli zaključenih procesov. Gozdna tla imajo s svojimi živimi in neživimi elementi pomembno vlogo, saj omogočajo ta proces. Opazujmo spodnje sloje gozda in naravno pomlajevanje. Obnova gozda je eno najpomembnejših in najzahtevnejših opravil v sodobnih tehnikah gojenja gozdov. Varovalni gozdovi zahtevajo posebno pozorno gospodarjenje. Pregrobi posegi v tovrstnih gozdovih uničujoče vplivajo na širša območja. Že desetletja v Sloveniji gospodarimo z gozdovi sonaravno, trajnostno in večnamensko. Na ta način izkoriščamo gozdne dobrine brez škode za prihodnje rodove, in sicer tako v ekološkem kot tudi v gospodarskem smislu.

Finžgarjev križ je pomnik usod, ki jih piše življenje ljudi z Boča. Postavljen je bil kot pokora lovca, ki je ustrelil lovskega tovariša. Nasad iglavcev nas opomni, da je treba včasih poseči v gozd tudi z umetno obnovo, ko je naravno pomlajevanje v gozdu iz različnih vzrokov onemogočeno. Najpomembneje je, da pri tem upoštevamo primernost drevesnih vrst.
www.boc.si/ucna_pot_III.html

- **Gozdna in geološka učna pot Pekel**

Učna pot je speljana skozi mešane gozdove in mimo travnikov, ki poraščajo kraški svet okoli jame Pekel. Pot je krožna, saj se začne in konča pred vhodom v jamo Pekel. Dolžina poti znaša 2,3 km, višinska razlika je 131 m, z zložno hojo pa jo prehodimo in si jo ogledamo v 1,5 do 2 urah. Na poti je 13 vsebinskih točk, ki so opremljene z informacijskimi tablami.

Na učni poti so predstavljene številne vsebine, še posebna pozornost pa je namenjena odnosom v gozdu in naravi (pomen in vloge gozda, živali in ptice v gozdu, življenje dreves in drevesne vrste, obnova in nega gozdov, ujme v gozdu, lubadar …), ekologiji (umiranje gozdov, steljarjenje, gozdna tla, zaraščanje in krčitve gozdov) ter krasu in kraškim pojavom (vrtače, požiralniki, žlebiči …), saj učna pot leži na območju krajinskega parka Ponikovski kras. Ob sprehodu po poti lahko skupaj z gozdarjem odkrijemo kakšno izmed številnih skrivnosti, ki jih v gozdu nikoli ne zmanjka …

Med posebne zanimivosti ob poti spadajo tudi apnenica, ostanki fosilov, kraško polje s požiralniki, lovska opazovalnica, ob pitnici izvirske vode »Ločanke« pa si lahko pogasimo žejo ter si oddahnemo v hladni senci hrastov in borov na počivališču na vrhu poti na Požerišču.

Učno pot upravlja in vzdržuje Zavod za gozdove Slovenije skupaj s Celjskim gozdarskim društvom, vodnik »Skozi gozd in jamo Pekel« pa je na voljo v brunarici pred vhodom v jamo Pekel.

Zavod za gozdove Slovenije, Območna enota Celje, Krajevna enota Žalec, Savinjska c. 59, 3310 Žalec, tel.: 03/57-18-588, 041/657-609 (g. Petrič), 041/657-600 (g. Vočko), e-pošta: zgs.zalec@siol.net.

- **Pot 23.000 korakov, etnološko-naravoslovna krožna pot okoli Svetin**

Etnološko-naravoslovna krožna pot okoli Svetine nas vodi po gozdnih poteh, cestah in travnikih. Na poti se seznanjamo z zgodovino Svetine in njenih zaselkov ter z etnološkimi posebnostmi, preko katerih lahko začutimo utrip življenja v preteklosti in danes. Iz Svetine se odpravimo do pokopališča, kjer je grob svetovne popotnice Alme M. Karlin. Mimo Glažute nadaljujemo pot do cerkve sv. Florjana v Svetlem Dolu. Skozi vas Javornik se podamo do Alminega doma, ki se nahaja na hribu Ramanca (781 m). Pot nadaljujemo do izhodišča v Svetini.

Vas Svetina leži na nadmorski višini 683 metrov. Stare domačije dajejo vasici nadih preteklosti. V vasi stoji mogočna cerkev z osmerokotnim gotskim zvonikom, krita s skrilastimi strešniki. Najverjetneje jo je

dal v 15. stoletju postaviti Andrej Hohenwarter. V neposredni bližini stoji cerkev sv. Križa, ki je po izročilu celo starejša.

Grob Alme M. Karlin, svetovne popotnice, pisateljice, pesnice in zbirateljice.

Kozolec toplar, Vrbovškova domačija je bila po izročilu starih kmečkih lesarskih mojstrov zgrajena v 60. letih, Glažuta, ki jo je leta 1753 postavil grof Gaisruck, lastnik novoceljske gospoščine. Glažutarska kapela sv. Florijana v Svetlem Dolu.

Turistično društvo Štore, Cesta XIV. divizije 15, 3220 Štore, www.td-store.si.

- **Po Aškerčevih poteh**

Aškerčeva pot se prične v vasi Globoko, rojstnem kraju pesnika Antona Aškerca. Iz vasi se odpravimo čez Savinjo v Rimske Toplice in naprej pod mogočnim Kopitnikom v naselje Marija Širje. Sestopimo do železniške postaje Zidani Most.

V Globokem na mestu nekdanje rojstne hiše Antona Aškerca danes rasteta dve mogočni lipi, ki ju je ob 130-letnici rojstva posadila domačinka Jožica Penič.

Rimske Toplice, kjer se nahaja zdravilišče s toplo vodo. Vaško naselje ob farni cerkvi sv. Marjete.

Senožete so naselje, ki zavzema sredino severnega pobočja Stražnika. Med ostalimi kmetijami je tu na nekdanjem Hrušovarjevem Aškerčev dom. Na tej domačiji sta se rodila pesnikov ded in njegov oče Anton. Hiša je danes preurejena v muzej.

Marija Širje s cerkvico, zgrajeno v romanskem slogu iz 13. stoletja.

Zgibanka Po Aškerčevih poteh, izdala Osnovna šola Antona Aškerca Rimske Toplice.

- **Učna pot Vetrnik**

Pot je dolga le 1400 m in ponuja naključnim, predvsem pa vodenim obiskovalcem možnost, da se v prelepem okolju hribovskih travnikov seznanijo s pomenom, še bolj pa s problematiko varovanja in ohranjanja teh naravovarstvenih biserov našega podeželja.

Za mnoge obiskovalce tega območja je mozaičnost, kakovost oz. ohranjenost kulturne krajine največja atrakcija.
www.kozjanski-park.si

- **Geološka učna pot Rudnica /Virštanj**

Pot vsebuje 21 opazovalnih točk. Z geološko potjo želimo prikazati nekaj geoloških zanimivosti in del geološke zgodovine te pokrajine. Vsaka točka je v vodniku podrobno opisana in opremljena s fotografijo, ki še dodatno pojasnjuje vsebino. Geološka pot je speljana po južnem pobočju Rudnice in severnem pobočju Virštanja.

Pot poteka v severnem delu Kozjanskega parka, okoli naselja Olimje. Trasa geološke poti poteka po razmeroma majhnem območju Kozjanskega parka, vendar je pestrost geološke zgradbe povsem primerna za predstavitev celotnega geološkega razvoja in geološke zgradbe Kozjanskega. Tu so tudi druge naravne vrednote (dolina Olimskega potoka, lipa v Olimju) in kulturna dediščina (cerkev Marijino Vnebovzetje v Olimju, samostan Olimje, cerkev sv. Andreja v Olimju, cerkev Devica Marija na Pesku, Počivavškov kozolec v Slakah in arheološko najdišče na Rudnici).

Pešpot z lepimi razglednimi točkami, s katerih se vidi večji del Kozjanskega parka, je primerna za vsakega obiskovalca s povprečnimi fizičnimi sposobnostmi. Poteka po gozdnih stezah, kolovozih in delno po lokalnih cestah z redkim prometom.

Na poti srečajo obiskovalci 235 milijonov let stare kamnine, spoznajo sledove rudarjenja in lahko opazujejo rudne minerale, v peskih lahko opazujejo različne vzorce, ki jih je ustvarilo preperevanje z železom bogate usedline.
www.kozjanski-park.si

- **Pešpot Podsreda**

Pešpot poteka krožno okoli trga Podsreda, celotna dolžina poti z vsemi odcepi je 32 km. Vsaka usmerjevalna in informacijska tabla je označena z zaporedno številko. Ker je pot precej dolga, se lahko sprehodite po posameznih zankah, ki so označene na karti v vodniku in na zloženki.

Osnovna trasa: 19.900 m; Trg Podsreda–grad Podsreda–rastišče bodeče lobodike–senik–Kolarjeva domačija–izvir Trebčice–Olimska gora–dolina Sušice–Gradišče–Kukovičičev mlin–Rožce–trg Podsreda.

Odcepi: trg Podsreda–Levstikov mlin, 200 m, grajski ribnik–Florjanova kapela–Kosova domačija, 2700 m, odcep v Loke–Loke, 2500 m, senik–Javerškova domačija z apnenico in Nežino hišo–Kolarjeva domačija, 2000 m, Kolarjeva domačija–gostišče Trebče, 150 m, Stojišče pri informacijski tabli izvira Trebčice–izvir, 100 m, Dolina Sušice–Trebče, 1800 m, zapuščena kmetija Kodrin–Stare Svete gore, 850 m, most čez Bistrico–Stare Svete gore–dolina Sušice, 2200 m.

Izjemnost, mikavnost in raznolikost narave in kulturne dediščine je redkokje prepletena na tako enkraten in neponovljiv način, kot je to v Podsredi in njeni okolici. Možnosti za nepozabno doživljanje narave in številnih raznovrstnih kulturnih spomenikov so neizmerne.
www.kozjanski-park.si

- **Emina romarska pot**

Emina romarska pot poteka iz Sv. Eme pri Podčetrtku čez Kozjansko do Šentruperta na Dolenjskem.

Kulturni spomeniki, večinoma cerkve, ki so povezane z dediščino Eme Pilštanjske.
www.kozjanski-park.si

GORENJSKA

- **Tržič – Dolžanova soteska**

Znamenitost na poti: Dolžanova soteska. Začetek in konec poti je v Tržiču. Potreben čas za ogled je 4 ure, dolžina poti je 7 km. O sami poti obstaja prospekt. Skrbnik poti je TD Tržič.

- **Zg. Jezersko – krožna pot**

Znamenitost na poti: Planšarsko jezero, muzej, tipična arhitektura. Začetek in konec poti: Zg. Jezersko. Potreben čas za ogled je 3 ure, dolžina poti je 4 km. O sami poti obstaja prospekt. Vodenje ponujajo v Hotelu Planika.
www.jezersko.si

- **Kranjska gora – Krnica**

Znamenitost na poti: Pišnica, Krnica, Špik. Začetek in konec poti: Kranjska gora – Krnica. Dolžina poti je 7 km. Skrbnik poti je LTO Kranjska Gora.

- **Bled: Straža – Mlino**

Sprehajalna pot do vrha Straže – pogled na jezero, grad. Na vrh je tudi start zimske proge in poletnega sankališča. Pot se zaključi na drugi strani v vasi Mlino. Začetek in konec poti: Bled Prešernova – Bled Mlino. Potreben čas za ogled je 1,5 ure, dolžina poti je 2 km. Vodenje ponuja Turizem Bled, Trg svobode 12. O sami poti najdete več v Turističnem katalogu Bleda in na spletni strani www.bled.si.

- **Bohinj okrog jezera**

Znamenitost na poti: Fužinarski zaliv, slap Ukanc. Začetek in konec poti: Stara Fužina – Ribčev Laz. Potreben čas za ogled je 3 ure, dolžina poti je 12 km. Vodenje ponuja Turizem Bohinj. O sami poti najdete več v Vodniku po tematskih poteh in na spletni strani www.bohinj.si. Skrbnik poti je TD Bohinj.

- **Bohinj – prva svetovna vojna**

Znamenitost na poti: slap Savica, Ukanc, Komna. Začetek in konec poti: Ukanc – Komna. Potreben čas za ogled je 4 ure, dolžina poti je 5 km. Vodenje ponuja Turizem Bohinj. O sami poti najdete več v Vodniku po tematskih poteh in na spletni strani www.bohinj.si.

- **Bohinj – Rudnica Alpsko cvetje**

Znamenitost na poti: Alpsko cvetje, Bohinjska planina. Začetek in konec poti: Savica – Srednja vas. Potreben čas za ogled je 3 ure, dolžina poti je 4 km. Vodenje ponuja Turizem Bohinj, Triglavska cesta 30. O sami poti najdete več v prospektu Bohinjske poti in na spletni strani www.bohinj.si.

- **Pot Rupnikova linija, Škofja Loka**

Znamenitost na poti: 11 bunkerjev – ohranjenih in delno obnovljenih, zgrajenih leta 1938. Začetek in konec poti: Prtovč – Prtovč. Potreben čas za ogled je 5 ur, dolžina poti je 7 km. Vodenje ponuja LTO Blegoš, Škofja Loka. O sami poti najdete več v prospektu in na spletni strani.

POSAVJE

- **Resslova pot po Krakovskem gozdu**

Ob poti se spoznavajo zakonitosti življenja in pomen vode za obstoj nižinskega gozda doba in belega gabra. Pot je krožna, s parkirnim mestom in nam pokaže, kako popeljati obiskovalce v del naravne vrednote, ki je zelo občutljiv.

- **Gozdna pot Loka**

Poudarek je na spoznavanju gozdnega ekosistema, točke so opremljene z informacijskimi tablami, del poti vodi po že obstoječi planinski poti.

- **Turistično-zgodovinsko-gozdna učna pot Svibno**

Dodaja celosten pogled kulturne krajine, prežete z zgodovino …, z možnostjo obiska različne dolžine poti in tudi spanja – bivakiranja ob poti.

- **Koščeva pot**

Na pot se je možno podati vodeno ali posamično, poudarek je na opazovanju ptic z dobro urejeno interaktivno multimedijsko informacijsko sobo, opazovalnico za ptice …

- **Šentvid nad Čatežem**

Energijske poljane, bogate z naravno energijo, so točke, ki so ustrezno označene. Hojo po poljanah dopolnjujejo zgodbe škrata Čateža in zanimivosti iz prazgodovinskih najdb.

ZASAVJE IN OSREDNJA SLOVENIJA

- **Oglarska pot**

Vezana je na pravo posebnost, ki je živa v okolju – oglarjenje. Pristni stik z oglarji, kuhanje oglja, oglarska noč … Enkrat letno je organiziran pohod.

- **Učno-sprehajalna pot Rača**

Spoznavanje vodne energije, označena pot.

- **Čebelarska gozdna učna pot v deželi pod Kamplovim hribom**

Čebelarstvo je vezano tako na kulturno kot naravno dediščino s ponudbo okolja in celotno predstavitvijo življenja čebel in dela s čebelami ter kakovostno ponudbo čebeljih izdelkov in pridelkov.

PRIMORSKA IN NOTRANJSKA

- **Naravoslovna pot Štivanski log**

Na svojstven in zanimiv način prikazan splet življenja v naravi, kjer se prepletajo učni, čustveni in vedenjski cilji.

- **Kamnoseška učna pot v Košanski dolini**

Prikaže utrip vrednosti kamna.

POMURJE, PODRAVJE IN KOROŠKA

Nabor poti po posameznih regijah v okviru projekta Hiking & Biking:

Regija			
Pomurje	**Sp. Podravje**	**Zg. Podravje**	**Koroška**
Apolonijina pot	Danilova pot (Videm–Podlehnik–Sv. Avguštin–Dravci–Videm)	Agatina pot	Bernekerjeva pot
Atilova pot	Ekološka pohodna pot (Dobrina–Potni Vrh–Kočice–Dobrina)	Čolnikova učna pot	Dravograd–Košenjak (čez Goriški Vrh)
Bernardina pot ob Ledavskem jezeru	E7 (Janški vrh–Doklece–Ptujska Gora)	Franckova pot	Dravograd–Košenjak (čez Ojstrico)
Geografska učna pot	Mitrejska pot	Gozdna učna pot Bojtna	E6 (Radelj–Kopa–Sleme)
Gozdna učna pot ob Bukovniškem jezeru	Mustrova pot	Gozdna učna pot Ruta	E6 – Ciglarjeva pot
Gozdna učna pot Tromejnik	Naraplje–Jelovice–Donačka gora (del Haloške planinske poti)	Gozdna učna pot Uršankovo	Etnološka učna pot Sova uharica
Graščakova pot	Pot Jožeta Žetalskega (Žetale–Medgore–Donačka gora)	Grajska pot	Fužinarska pot
Gremo v gorice	Ptuj–Šturmovci–Videm	Hladilnica sadja–Sv.	Gozdna učna pot

		Nepomuk	Dravograd–Grad
Helenina pot	Ptujska kulturna pot (Ptuj–Štuki–Drstelja–Ptuj)	Holcarska pot	Gozdna učna pot
Juriš na piramido	E7 (Ptujska Gora–Stogovci–Jelovice)	Jakobova pot	Gozdna učna pot Klančnik
Konjeniška pot	Ptujskogorska pešpot (Ptujska Gora–Janški Vrh–Ptujska Gora)	Jareninska pot	Gozdna učna pot Tičnica
Martjanska pot	Stoperce–Čermožiše–Rudijev dom	Jesenska pot	Klub 24 – največji koroški hribovski izziv
Miškova pot	Stoperška pot (Stoperce–Ložno–Jelovice–Dolina Winetou)	Kebeljska transverzala	Košenjak–Pernice (ob meji)
Mrtvice reke Mure		Klopotčeva učna in sprehajalna pot	Malgajeva pot
Olivinova pot		Koglerjeve lipe (620 m)	Meškova pot
Osvajamo tromejo		Lovrenc–Klopni Vrh	Na Bricnik
Panonska pot		Lovrenc–Lovrenška jezera	Na Janževski Vrh
Po Miškovi poti		Močvirkina pot	Na Kapunar
Po sledeh naftarjev		Naravoslovna učna pot Kebelj	Nadaljevanje luštne poti
Pomurska planinska pot		Perniška pot	Po mlinarski poti – Jaminca
Pot kulturne dediščine		Pesniška pot	Po poti domačih obrti
Pot med vrelci življenja		Pešpot Hlebovo–Klopni Vrh	Po stopinjah leških rudarjev
Pot sprostitve in užitka		Pešpot Pečke	Pohodna pot Plešivec
Pot vinotočev		Pešpot Ruše–Areh	Pot k srebrni vodi
Pout po dolaj pa bregaj		Planinska pot na Pohorje	Pot na Kronsko goro
Radenska nordijska pot		Planinska pot Zgornja Bistrica–Tinje–Trije Kralji	Pot na Rahtelov vrh
Sladka pot		Pohodna pot Hoče–Slivnica 1	Pot na Šteharski vrh
Turistična gozdna učna pot FUKS GRABA		Pohodna pot Hoče–Slivnica 2	Pot na Uršljo goro
Turistično-rekreacijska pešpot Razkriški kot		Pohodna pot Rudolfa Kotnika	Pot Rimljanov
Vrbova pot		Pohodna pot Slivnica–Mariborska koča (Vančkova pot)	Pot v deželo škratov
Zelena pot 1		Ponirkova pot	Pot za srce
Zelena pot 2		Pot forma viva	Puščavnikova pot
		Pot mlinov in žag	Razgledna pot po Kapli
		Pot naravne in kulturne dediščine	Rekreacijska pot Šentanel
		Ruška planinska pot	Slovenska planinska pot (odsek Ribnica–Raduha)
		Ruška vinska pot	Šisernikova pot
		Slovenska planinska pešpot	Vodna učna pot Dobrava
		Smolnik	Vodna učna pot Uhreščica
		Sprehajalna pot Pod Goroj	Vorančeva pot
		Sprehajalna pot za zdravje	Vrhovi nad Mežico (lokalna mreža pohodnih poti)
		Srčna pot	Zelena pot Teber
		Šentiljska pot	
		Šturmov jarek–Sv.Duh na Ostrem Vrhu	
		Učna pot skozi Bistriški	

		vintgar	
		Zdravilna pot	

PRILOGA 2: Spisek poti po posameznih tematikah

a) POTI, POVEZANE S SLOVENSKIMI PISATELJI, PESNIKI IN KULTURNIKI

1. Aljaževa pot
2. Aškerčeva pot
3. Badjurova krožna pot
4. Baragova pohodna pot
5. Cankarjeva pot
6. Groharjeva pot
7. Jurčičeva pot
8. Kosmačeva učna pot
9. Kosovelova pot
10. Levstikova pot
11. Meškova pot
12. Miklošičeva pot
13. Miškova pot
14. Pot kulturne dediščine
15. Rilkejeva pot
16. Slomškova pot
17. Staničeva pot
18. Trdinova pot
19. Trstenjakova pot
20. Valvasorjev sprehod
21. Velikolaška kulturna pot
22. Vertovčeva pot
23. Vorančeva pot po Dolenjskem
24. Vorančeva pot po Koroškem
25. Župančičeva pot
26. Kosmačeva učna pot

b) POTI NA TEMO ZGODOVINE IN STAVBNE DEDIŠČINE

c) POTI NA TEMO ETNOLOŠKE DEDIŠČINE

1. Soška pot po dolini Trente
2. Po poteh dediščine Dolenjske in Bele krajine
3. Arheološka pot pri Sv. Petru nad Mokronogom
4. Fabianijeva pot od Štanjela do Kobdilja
5. Gremo v Trž'č, kjer se 'zdelujeta kosa in meš'č
6. Kjer je ljubezen našla zavetje
7. Kjer Peter Klepec nabira moči
8. Kjer se čipke s srebrom prepletajo
9. Kjer so nastajale bloške smuči
10. Kjer so živeli pastirci
11. Pohod po hmeljski poti
12. Pohod po Vertovčevih poteh
13. Lambergova pot, Begunje
14. Grajska pot, Celje
15. Grajska pot na Fridrichstein

16. Naravoslovna učna pot Pusti grad
17. Sirarska pot
18. Čebelarska pot po Lukovici
19. Čebelarska pot v Polhovem Gradcu

20. Lokalne tematske poti na Smaragdni poti
21. Lokalne tematske poti na Jantarjevi poti
22. Lokalne tematske poti na Krošnjarski poti
23. Lokalne tematske poti na Sončevi poti
24. Lokalne tematske poti na Vetrovi poti
25. Lokalne tematske poti na Zlatorogovi poti

č) POTI, POVEZANE Z ZGODOVINO RUDARSTVA IN ŽELEZARSTVA

1. Železarska pot na Uršljo goro
2. Pot železarske dediščine Koroške
3. Železna pot po Pokljuki
4. Železova pot na Jelovici
5. Pot talilnih (vetrnih) peči na Jelovici
6. Pot nabiralcev rud v Savskih jamah

d) OGLARSKE POTI

1. Oglarska pot svetega Mohorja
2. Oglarska pot po Starem vrhu
3. Oglarska pot Dole pri Litiji v Oglarski deželi

e) TOVORNE POTI

f) POTI VOJAŠKE DEDIŠČINE

1. Poti miru v Posočju
2. Brestovica, južni branik soške fronte
3. Lokvica: sprehod med obrambnimi položaji pod Cerjem
4. Pot miru v Kobaridu
5. Izlet po nekdanji vojaški železnici v Temnici
6. Pot prve svetovne vojne čez Komno v Lepeno
7. Po trasi vojaške železnice iz Bistrice v Ukanc
8. Pot rudarjev na Begunjščici
9. Izlet po podzemnih bivališčih vojakov v prvi svetovni vojni
10. Kobariška zgodovinska pot

g) ROMARSKE POTI

1. Pot na Kredarico
2. Križna gora nad Ložem
3. Kurešček
4. Limbarska gora
5. Marijino Celje
6. Mengore

7. Nova Štifta
8. Primskovo na Dolenjskem
9. Stara Gora pri Sv. Juriju
10. Stari trg pri Slovenj Gradcu
11. Sveta gora nad Solkanom
12. Svete gore
13. Svete Višarje
14. Sveti Anton v Idriji
15. Sveti Areh na Pohorju
16. Sveti Avguštin
17. Sveti Hieronim na Nanosu
18. Sveti Križ nad Belimi Vodami
19. Trška gora
20. Uršlja gora
21. Velika Slevica
22. Zaplaz
23. Zasavska Sveta gora
24. Žalostna gora
25. Žeželj nad Vinico
26. Emina romarska pot
27. Orgelska pot v Velikih Laščah
28. Petrova pot, Begunje na Gorenjskem

h) POTI SLOVENSKE NARAVNE DEDIŠČINE

i) NARAVOSLOVNE IN GOZDNE UČNE POTI

Učne poti na Dolenjskem in v Beli krajini
1. Naravoslovna gozdna učna pot Rožek
2. Polharska pot na Pogorelcu
3. Auerspergova botanična pot
4. Resslova gozdna pot
5. Kraška učna pot od Lebice do Krupe
6. Gozdna učna pot Planina–Mirna gora
7. Učna pot Zdenc–Vidovec
8. Gozdarska pešpot Straža–Frata

Učne poti na Gorenjskem
1. Pot po naravnem rezervatu Zelenci
2. Naravoslovna učna pot Vrata
3. Naravoslovna in rudarska učna pot
4. Pokljuška pot
5. Gozdna učna pot v predtrškem gozdu, Radovljica
7. Naravoslovna učna pot Pusti grad, Radovljica
8. Tematska pot »Konš´ca« – na planincah luštno biti
9. Razgledna učna pot Dovžanova soteska
10. Gozdna učna pot Dovžanova soteska
11. Dupljanska orientacijska pot
12. Učna pot kanjon reke Kokre
13. Mala gozdna učna pot, Preddvor

14. Gozdna učna pot Visoko

Učne poti na Koroškem
1. Gozdna in zgodovinska pot Stari grad, Radlje ob Dravi

Učne poti na Kočevskem
1. Gozdna učna pot Rožni studenec
2. Roška pešpot
3. Naravoslovna pot Jelenov studenec
4. Naravoslovna pot Rudniško jezero
5. Pot Stari Log–Pugled
6. Borovška naravoslovna pot
7. Kostelska trška pešpot
8. Kostelska grajska pešpot
9. Kostelska planinska pešpot

Učne poti na Notranjskem
1. Naravoslovna pot Štivanski log
2. Gozdna učna pot Kališe
3. Čebelarska učna pot na Cerkniškem jezeru
4. Naravoslovna učna pot Rakov Škocjan
5. Naravoslovna učna pot Menišija

Učne poti na Primorskem
1. Učna pot Resslov gaj
2. Soška pot
3. Kozlov rob – po zgodovinsko-naravoslovni učni poti na grad
4. Gozdarsko-naravoslovna pot Kuk
5. Mala gozdna učna pot Gršišče–Zdenci v Grgarju
6. Gozdna učna pot Panovec
7. Pliskina pot – kraška učna pot
8. Učna pot Tabor
9. Mestna učna pot naravne in kulturne dediščine Sežana
10. Naravoslovna učna pot ob Hublju
11. Krasoslovna naravoslovna učna pot Divaški kras
12. Učna pot Škocjan
13. Gozdna učna pot Sviščaki
14. Mašunska gozdna učna pot

Učne poti na Štajerskem
1. Pot po Logarski dolini
2. Naravoslovna pot Tičjak
3. Naravoslovno-kulturna učna pot Samostanski hrib
4. Gozdna učna pot Konovo–Debrca
5. Gozdno–turistična pot Plešivec

6. Gozdna učna pot Navrški vrh, Ravne na Koroškem
7. Gozdna učna pot Dravograd – grad
8. Naravoslovna učna pot zelena pot Teber
9. Gozdna in zgodovinska učna pot Stari grad, Radlje ob Dravi

10. Gozdna pot Pistrov grad v Vuzenici
11. Gozdna učna pot na Rahtelov vrh
12. Gozdna in geološka učna pot Pekel
13. Gozdna učna pot na Boč
14. Rozkina gozdna učna pot
15. Gozdna učna pot Uršankovo
16. Gozdna učna pot Kapelvald
17. Gozdna učna pot Tojzlov vrh na Kozjaku
18. Zmajčkova gozdna učna pot
19. Gozdna učna pot Mestni Vrh pri Ptuju
20. Gozdna učna pot k debeli bukvi
21. Učna pot Breza
22. Gozdna učna pot Blaguš
23. Čolnikova učna pot
24. Naravoslovna učna pot Šturmovec
25. Geološka učna pot Rudnica/Virštanj
26. Učna pot Vetrnik

Učne poti v Pomurju
1. Turistična gozdna učna pot Fuks graba
2. Gozdna učna pot Tromejnik
3. Učna gozdna pot Mrtvice reke Mure
4. Gozdna učna pot Bistrica
5. Učna pot bobri

Učne poti v osrednji Sloveniji
1. Muzejska gozdna učna pot Bistra
2. Gozdna učna pot po šmarnogorski Grmadi
3. Jesenkova pot
4. Gozdna učna pot Godič pri Kamniku
5. Gozdna učna pot Šumberk
6. Gozdna naravoslovna učna pot Mali Vrh
7. Naravoslovna pot pri Žouknu
8. Učna gozdna pot Turjak–Rašica
9. Koščeva učna pot (Ljubljansko barje)
10. Gozdna učna pot Pekel pri Borovnici

Učne poti v Zasavju in Posavju
1. Turistično-zgodovinsko-gozdna pot Svibno pri Radečah
2. Oglarska pot
3. Pišeška gozdna pot
4. Vodna učna pot Gabernica
5. Gozdna pot Loka
6. Ekološka pot po Zasavju

j) POTI PO ZAVAROVANIH OBMOČJIH

1. Pot Triglavske Bistrice
2. Soška pot
3. Pokljuška pot

4. Kolesarska pot Radovna
5. Pot po Logarski dolini
6. Krožna pot Rakov Škocjan – krajša in daljša

PRILOGA 3: Obrazec št. 1. Kriteriji za pridobitev statusa tematske pohodne poti

+ logotip tematske poti

TEMATSKE POHODNE POTI – KRITERIJI ZA PRIDOBITEV STATUSA

Kriterij	Da	Opomba
Izrisan načrt poti		
Pridobljena soglasja lastnikov zemljišč, po katerih poteka pot		
Pot ima vključeno: naravne, kulturne zanimivosti, urejena počivališča – klopi in miza, gostinski obrat na začetku, vmes ali na koncu poti		
Pot je označena z enotno signalizacijo po pravilniku		
Pot ima informacijsko tablo na začetku		
Pot je označena z lastno signalizacijo		
Dolžina poti: sprehajalne, trim in fitnes, nordijska hoja – do 1 ure		
Dolžina poti: ostale poti – najmanj 1 ura		
Trasa poti je speljana zunaj asfaltnih poti – priporočljivo največ 15 % po asfaltu		
Počivališča in okrepčila ob poti najmanj na 45 minut		
Pot je speljana mimo specializiranih nastanitev za pohodništvo		
Po poti vodi licencirani vodnik		
Skrbnik poti je – navedite kdo		
Zagotovljen je letni finančni vir za vzdrževanje poti		
Pot je vključena v celovite turistične pakete v destinaciji		
Pot je predstavljena v prospektu, na karti, internetu		
Začetek in/ali konec poti je dosegljiv z javnim prevoznim sredstvom		

Formular izpolnil:…… Kraj, datum:……

PRILOGA 4: Obrazec št. 2. Obrazec za opis poti oziroma ureditve projekta za postavitev nove tematske pohodne poti

1.	IME POTI, LETO IN MESEC POSTAVITVE:
2	NAMEN POTI:
3	SKRBNIK POTI:
4	UTEMELJITEV POSTAVITVE POTI:
5	VRSTE DEL IN PRIPADAJOČI STROŠKI:
6	SKUPNI STROŠKI:
7	FINANČNI DELEŽ SKRBNIKA:
8	DRUGI FINANČNI VIRI IN NJIHOVI DELEŽI:
9	VREDNOTENJE KORAKOV POSTAVITVE POTI **(Priporočila Študije o označevanju in vzdrževanju tematskih pohodnih poti):**
10	DATUM:
11	IME IN PRIIMEK TER PODPIS VODJE PROJEKTA:

Navodilo:

- V vrstico 2 vpišite, ali bo pot služila pretežno turističnemu namenu ali pretežno izobraževalnemu namenu, torej namen, ki je v ospredju.
- V vrstico 4 na kratko vpišite, zakaj in komu je pot potrebna.

PRILOGA 5: Obrazec št. 3. Izjava o upravljanju tematskih pohodnih poti

IZJAVA O UPRAVLJANJU TEMATSKIH POHODNIH POTI

Skrbnik navedenih poti je:

Zap. štev.	Ime poti

Za skrbnika navedenih poti je naveden/a ……, ki je pridobil/a in hrani soglasja pristojnih lastnikov na poti.

V skrbništvo poti skrbnika spada:

- Načrtovanje postavitve in vzdrževanja poti v skladu s priporočili Študije o označevanju in vzdrževanju tematskih pohodnih poti.
- Predlog pristojni občini za določitev možnosti postavitve poti v prostorske akte občine.
- Upoštevanje Uredbe o vrstah objektov glede na zahtevnost (Ur. l. RS, št. 37/2008 z dne 15. 4. 2008).
- Pridobitev soglasja lastnikov poti za delovanje in vzdrževanje poti.
- Vključevanje lastnikov kot izvajalcev del pri vzdrževanju poti.
- Redno letno in po potrebi občasno investicijsko vzdrževanje poti v okviru letnega programa dela skrbnika.
- Izdelava ureditvenega projekta v primeru postavitve nove poti, investicijskega vzdrževanja in izdaje vodnika.
- Pridobivanje sredstev za vzdrževanje iz virov zunaj virov skrbnika.
- Določitev nosilne kapacitete poti (največjega možnega števila obiskovalcev za enkratni obisk poti).
- Vodenje obiskovalcev po poteh in evidenca obiska.
- Usposabljanje za vodenje po poteh.
- Zaračunavanje vodenja.
- Zagotovitev potrebnih ukrepov in opozoril za varnost obiskovalcev poti.
- Redno letno pošiljanje poročil na Pohodništvo in kolesarjenje GIZ (vodenje evidence).
- Opombe:

Pohodništvo in kolesarjenje GIZ
Podpis direktorja:

PRILOGA 6: Celostna grafična podoba signalizacije na tematskih pohodnih poteh

OZNAČEVANJE TEMATSKIH
POHODNIH POTI
celostna grafična podoba

Laura Pompe Sterle, avtorica grafičnih del

02 Kazalo

03	Barvni sistem
04	Tipografija
05	Informativna tabla na začetku in koncu poti - opis
05.1	Informativna tabla na začetku in koncu poti - tehnični prikaz
05.2	Informativna tabla na začetku in koncu poti - grafični prikaz
05.3	Informativna tabla na začetku in koncu poti - legenda
06	Informativna tabla znamenitosti ali pojasnjevalna tabla - opis
06.1	Informativna tabla znamenitosti ali pojasnjevalna tabla - prikaz
07	Usmerjevalna tabla tematskih pohodnih poti - opis
07.1	Usmerjevalna tabla tematskih pohodnih poti - tehnični izris
07.2	Usmerjevalna tabla tematskih pohodnih poti - grafični izris
07.4	Usmerjevalna tabla tematskih pohodnih poti - prikaz postavitev
08	Piktogrami
09	Vmesno označevanje
10	Konstrukcija tabel
11	Montaža tabel

03 Barvni sistem

Primarne barve

Barve se uporabljajo pri elementih celostne grafične podobe, ki so namenjene promociji in razširjenemu informiranju turistov na območjih tematskih pohodnih poti (publikacije, zemljevidi, spletna stran, vodniki itd.)

RJAVA
Rjava barva izhaja iz obstoječe cestne signalizacije tabel za prikaz turističnih destinacij.

ZELENA
Zelena barva je osnovna barva znamka Slovenije - I FEEL SLOVENIA ali Slovenijo čutim, ki promovira državo Slovenijo.

ČRNA in BELA
Barvi se uporabljata za tipografijo znotraj publikacij. Njuna uporabnost je odvisna od podlage, na kateri se tekst nahaja.

Sekundarne barve

Barve se uporabljajo pri označevanju tematskih pohodnih in kolesarskih poti z njihovimi značilnostmi.

Primarne barve

RJAVA
Pantone: 4625 C
CMYK: 0/56/100/83
RAL: 8011

ZELENA
Pantone: 377 U
CMYK: 45/0/100/25

ČRNA
Pantone: black
CMYK: 0/0/0/100
RAL: 9011

BELA
Pantone: white
CMYK: 0/0/0/0
RAL: 9010

Sekundarne barve

RDEČA
Pantone: 032 C
CMYK: 0/100/100/0
RAL: 2002

RUMENA
Pantone: 109 C
CMYK: 0/10/100/0
RAL: 1018

MODRA
Pantone: 2925 C
CMYK: 100/20/0/0
RAL: 5012

ZELENA NARAVNIH ZNAMENITOSTI
Pantone: 3292 C
CMYK: 100/0/50/45
RAL: 6028

04 Tipografija

Uporablja se družina tipografije HELVETICA. Tipografija s široko paleto oblik lahko ohranja konsistenco v celostni grafični podobi. Helvetica condensed se uporablja za napise na veeh tablah. Zaradi svoje oblike je možno ohraniti tudi dolge tekste v dovolj vidni velikosti, prav tako jih ni treba deliti v dve vrsti.

Pri prevodih se upošteva, da sta slovenski in angleški jezik v isti vrsti ločena s poševnico. Tuji jeziki so v poševni pisavi.

V publikacijah in na informativnih tablah znamenitosti ali pojasnjevalnih tablah se za naslove, citate ali posebne tekste uporablja pisava PALATINO, ki se jo lahko po potrebi zoži za največ 20%.

Helvetica - regular
ABCČDEFGHIJKLMNOQPRSŠTUVWZŽXY
abcčdefghijklmnoqprsštuvwzžxy
1234567890 !"#$%&/()=?*

Helvetica - regular bold
ABCČDEFGHIJKLMNOQPRSŠTUVWZŽXY
abcčdefghijklmnoqprsštuvwzžxy
1234567890 !"#$%&/()=?*

Helvetica - condensed
ABCČDEFGHIJKLMNOQPRSŠTUVWZŽXY
abcčdefghijklmnoqprsštuvwzžxy
1234567890 !"#$%&/()=?*

Helvetica - condensed bold
ABCČDEFGHIJKLMNOQPRSŠTUVWZŽXY
abcčdefghijklmnoqprsštuvwzžxy
1234567890 !"#$%&/()=?*

Helvetica - medium condensed
ABCČDEFGHIJKLMNOQPRSŠTUVWZŽXY
abcčdefghijklmnoqprsštuvwzžxy
1234567890 !"#$%&/()=?*

Helvetica - medium
ABCČDEFGHIJKLMNOQPRSŠTUVWZŽXY
abcčdefghijklmnoqprsštuvwzžxy
1234567890 !"#$%&/()=?*

Palatino - normal
ABCČDEFGHIJKLMNOQPRSŠTUVWZŽXY
abcčdefghijklmnoqprsštuvwzžxy
1234567890 !"#$%&/()=?*

Palatino - bold
ABCČDEFGHIJKLMNOQPRSŠTUVWZŽXY
abcčdefghijklmnoqprsštuvwzžxy
1234567890 !"#$%&/()=?*

05

Osnovna informacijska tabla na začetku in koncu poti

Informacijske table v osnovi kažejo mrežo poti v bližnji okolici z njihovimi imeni in oznakami na topografski karti. Kažejo tudi oznako stojnega mesta. Na karti so označene vse naravne in kulturne zanimivosti ob poteh in druge tematske posebnosti.

Velikost informacijske table:
- 1500 x 2000 mm oz. večja po principu zlatega reza.

Tematske pohodne poti: rumena barva (neprekinjena črta)
Nordijske hoje: rumena barva (prekinjena črta)
Kolesarske poti: modre barve (neprekinjena črta)
Gorsko kolesarjenja: modra barva (prekinjena črta)
Planinske poti: rdeče barve (tri težavnostne stopnje)

Teksti na tablah so v slovenskem in angleškem jeziku ter dodatnem jeziku glede na lokacijo.

Zgornja pasica table:

- v višini 200 mm je rjave barve,
- ime destinacije, ki je prikazana na karti oz. mreže poti z logotipom, GPS - koordinato stojne točke in shematsko karto Slovenije z vrisano točko destinacije, kjer je tabla.

Osrednji del table:

Sredina je namenjena topografski ali ortofoto karti. Topografska karta z vrisano in številčno označeno mrežo poti, označenimi naravnimi, kulturnimi in drugimi tematskimi zanimivostmi.
Na karti je s piko označeno stojišče table. Označeni so parkirni prostori ter točke javnih prevozov (avtobus, vlak). Če poti potekajo po enaki trasi, je več črt po eni trasi. Navedeni so skrbniki poti.

Pasica za legendo:

- vzdolžni profili poti in fotografije na levi strani legende,
- v legendi so vsi potrebni opisi in piktogrami rjave barve oz. barve, ki so predpisane v obstoječih pravilnikih
- grafični prikaz merila,
- pomembne telefonske številke: najbližji turistični informacijski centri, klic v sili 112 in interventna številka 113.

Spodnja pasica table:

- v višini 200 mm in je zelene barve znamke I feel Slovenia z logotipom,
- levo od znaka I feel Slovenia je prostor za logotipe sponzorjev oz. napise sofinancerjev poti.

05 Osnovna informacijska tabla na začetku in koncu poti - tehnični prikaz

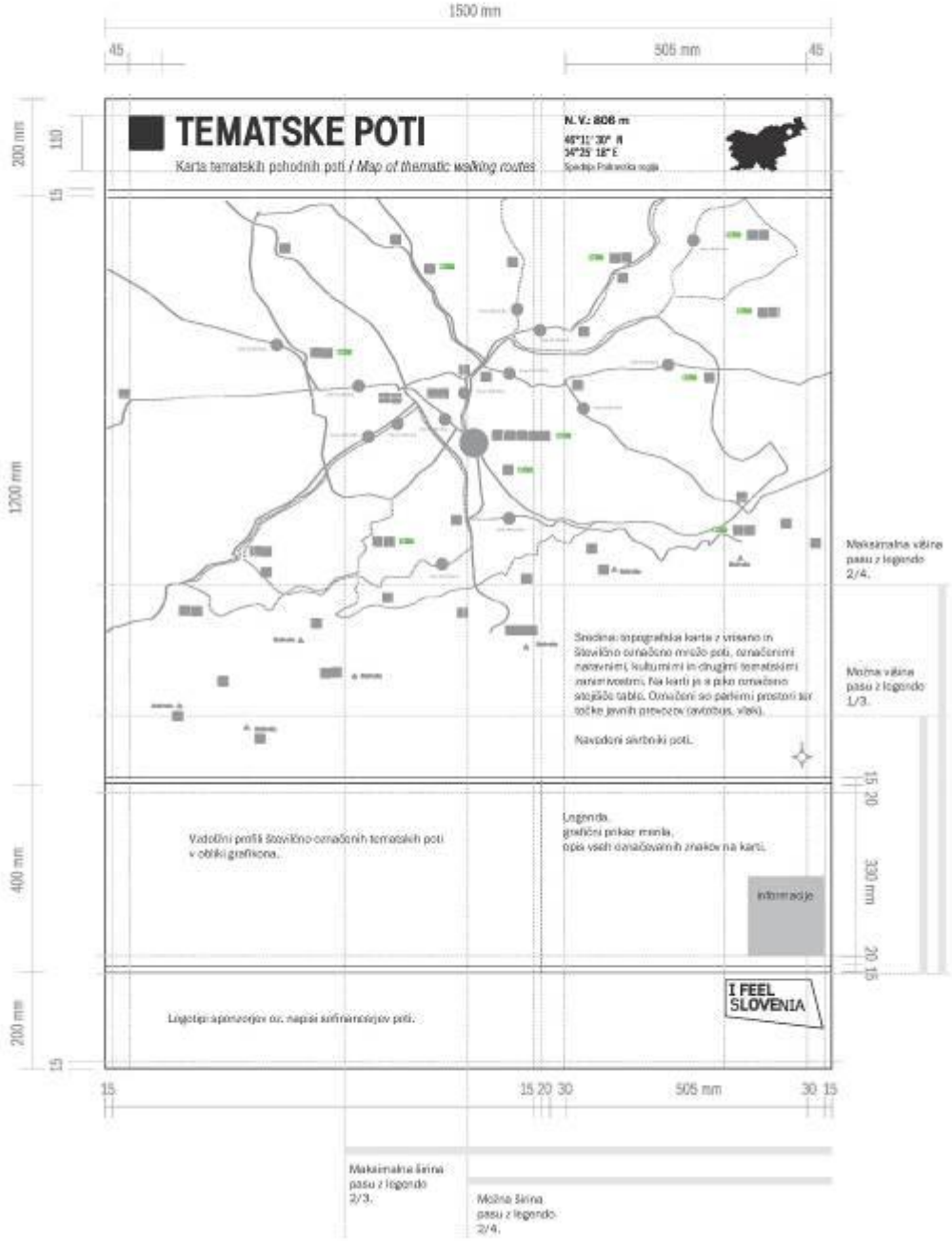

05 Osnovna informacijska tabla na začetku in koncu poti - grafični prikaz

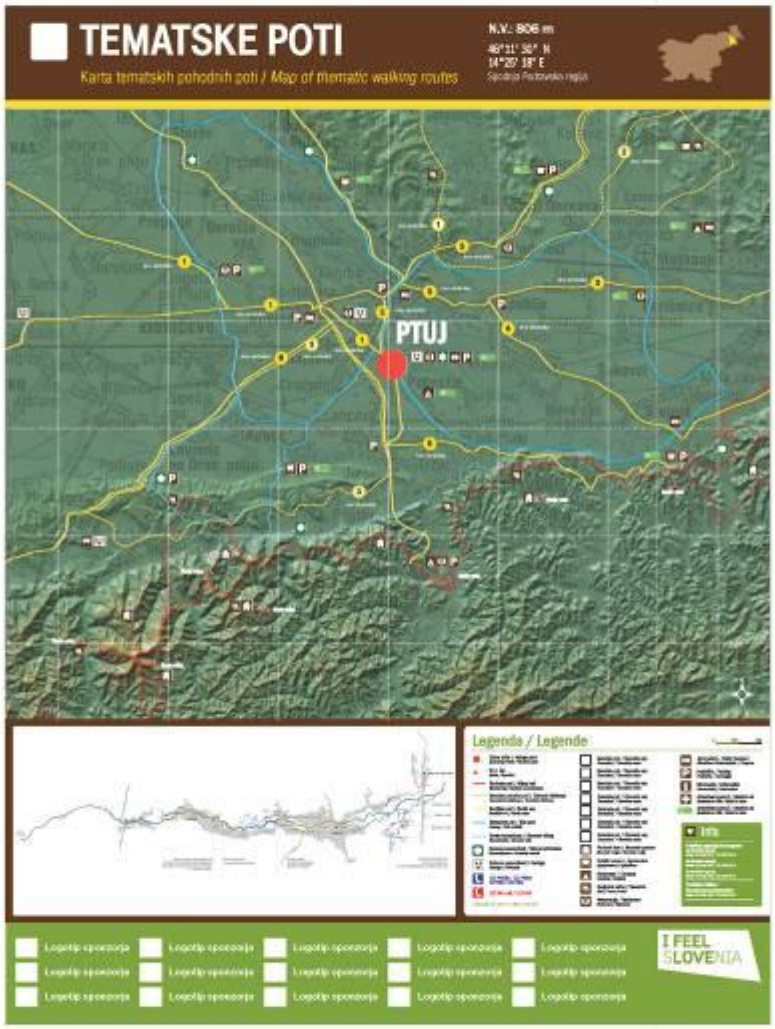

05

osnovna informacijska tabla na začetku in koncu poti
legenda

Razmerje med osrednjim delom table s karto in legendo se lahko spreminja glede na količino podatkov v legendi s tem, da legenda ne sme presegati 2/4 površine, ki jo zajemata karta in legenda skupaj. Ravno tako se glede na količino podatkov lahko spreminja odnos med legendo in prostorom za vzdolžne profile s tem, ga legenda ne sme presegati 2/3 širine table.

Vse označbe, ki se pojavijo na tabli so opisane v legendi. Vsi piktogrami so povzeti iz cestne signalizacije, pravilnika o označevanju zavarovanih območij naravnih vrednot in označbe pohodniških nastanitev (I FEEL SLOVENIA) . Opisi so v dveh jezikih oz. treh kjer je to potrebno.

Predlog teksta v štirih jezikih

Tematska pot / *Thematic way*
Thematisch / Tematiche modo

Predlog teksta v dveh jezikih

Tematska pot / *Thematic way*

Piktogrami cestne signalizacije

Piktogrami zavarovanih območij naravnih vrednot

Pohodniške namestitve

06

Informacijska tabla znamenitosti ali pojasnjevalna tabla

Informacijske table znamenitosti ali pojasnjevalne table so namenjene krajšim opisom zanimivosti ob poteh.

Velikost informacijske table:

– 1410 x 1100 mm oz. večja po principu Pravilnika o označevanju zavarovanih območij naravnih vrednot (Ur. l. RS, št. 117/2002) in Pravilnika o spremembah in dopolnitvah Pravilnika o označevanju zavarovanih območij naravnih vrednot (Ur. l. RS, št. 53/2005) ki določata znake za označevanje in način označevanja (moduli).

Modul 70 je lahko v naslednjih velikostih (širina x dolžina): 700 x 125 mm, 700 x 400 mm, 700 x 545 mm, 700 x 1100 mm, 1410 x 1100 mm in 1410 x 545 mm.
Izjemoma se lahko uporabijo večkratniki modula M 70, vendar ne več kot 5-kratnik. Modul, ki se uporablja, lahko odstopa od predpisanih mer za 20 %, pod pogojem, da je enaka velikost odstopanja upoštevana pri vseh pojasnjevalnih tablah.

Zgornja pasica table:

- v višini 160 mm je rjave barve,
- ime zanimivosti, ki je prikazana na tabli s pripadajočim piktogramom, GPS - koordinato stojne točke in shematsko karto Slovenije z vrisano točko destinacije, kjer je tabla.

Osrednji del table:

Sredina je na beli podlagi opisana zanimivost ali tematika s fotografijami in risbami. Besedila naj bodo prilagojena povprečnim bralnim sposobnostim obiskovalcev. Na eno tablo največ 200 besed. Odstavki naj ne presežejo 50 besed. Besedila so v dveh jezikih (SI in EN) ter dodatnem na območjih, kjer je to potrebno. Na pojasnjevalnem panoju dve tretjini ilustracij in le ena tretjina besedila.

Velikosti pisav:

Pomembna je zadostna velikost črk. Za naslove je to vsaj 12 mm oziroma 60-72 pik, za podnaslove vsaj 8 mm (48 do 60 pik), preostalo besedilo in napisi k slikam vsaj 6 mm (24 pik). Uporablja se tipografija Helvetica, citati in podnapisi k slikam so v tipografiji Palatino.

Spodnja pasica table:

- v višini 100 mm in je zelene barve znamke I feel Slovenia z logotipom,
- levo od znaka I feel Slovenia je prostor za logotipe sponzorjev oz. napise sofinancerjev.

06 Informacijska tabla znamenitosti ali pojasnjevalna tabla

06 Informacijska tabla ZAVAROVANO OBMOČJE NARAVE

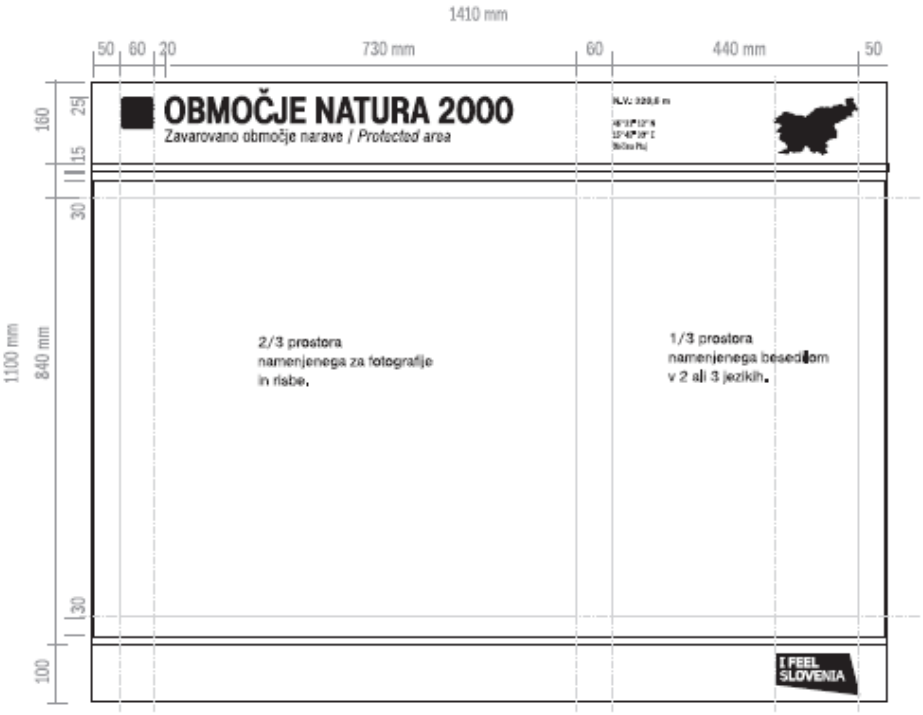

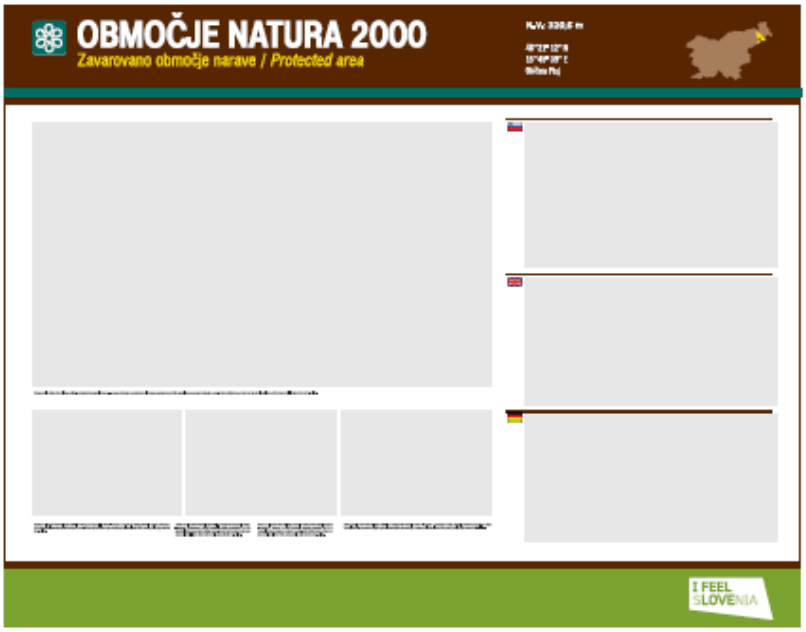

07

Usmerjevalna tabla tematskih pohodnih poti

Smerokaz za tematskih pohodne poti je rumene barve z napisi v črni barvi. Postavljeni so na ustreznem kovinskem ali lesenem stebričku ali na stavbi, zidu ali kakšni drugi konstrukciji.

Velikost usmerjevalne table:

Smerokazi so v treh velikostih:
500 x 200 mm: smerokaz z vpisanimi tremi potmi
500 x 145 mm: smerokaz z vpisanima dvema potema
500 x 80 mm: smerokaz z vpisano eno potjo

Vsebina table:

Na nasprotni strani puščice je beli kvadratek širine 80 mm namenjen lokalnemu logotipu tematske poti oz. logotipu poti za nordijsko hojo, in sicer v velikosti 50 x 50 mm.

Osrednji del table:

- smer in cilj poti (po potrebi tudi vmesni cilji - razne tematske zanimivosti),
- čas hoje do cilja oz. vmesnega cilja (v urah - za nordijsko hojo),
- nadmorska višina table,
- spodaj levo ime sponzorja,
- spodaj desno ime vzdrževalca poti.

07 Usmerjevalna tabla tematskih pohodnih poti - tehnični prikaz

Tabla s tremi tematskimi pohodnimi potmi

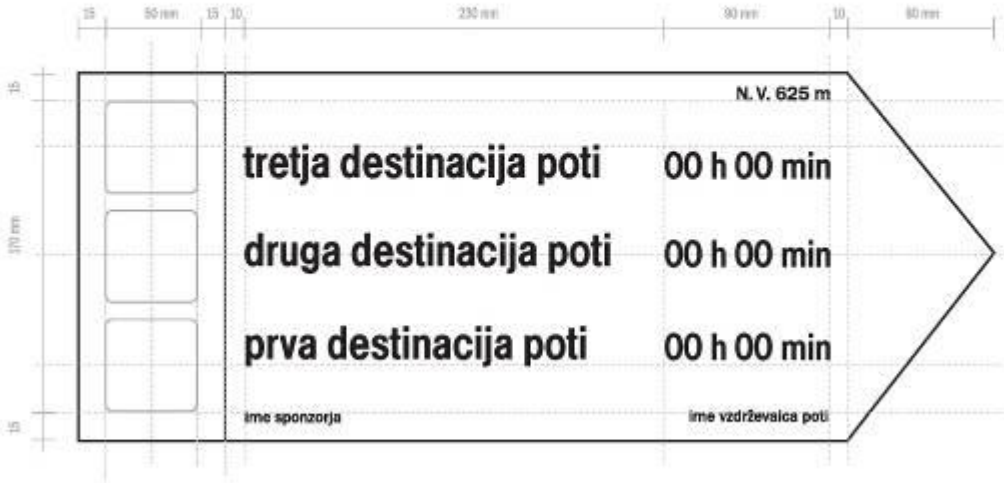

Tabla z dvema tematskima pohodnima potema

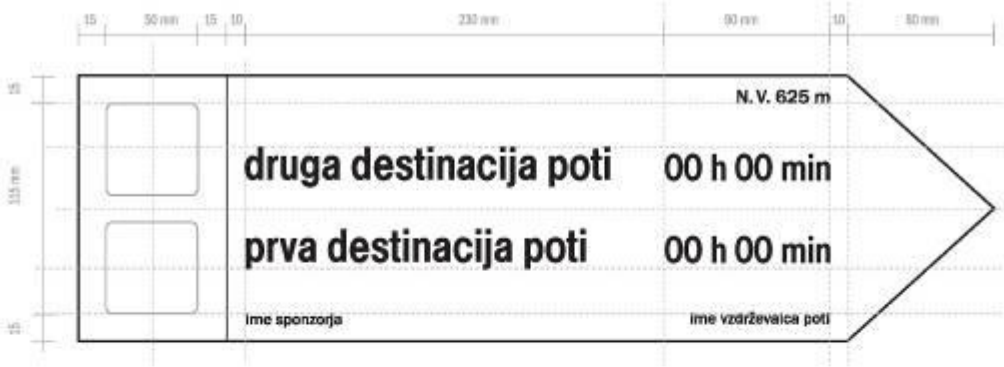

Tabla z eno tematsko pohodno potjo

07 Usmerjevalna tabla tematsko pohodnih poti - grafični prikaz

Tabla s tremi tematskih pohodnimi potmi

Tabla z dvema tematskima pohodnima potema

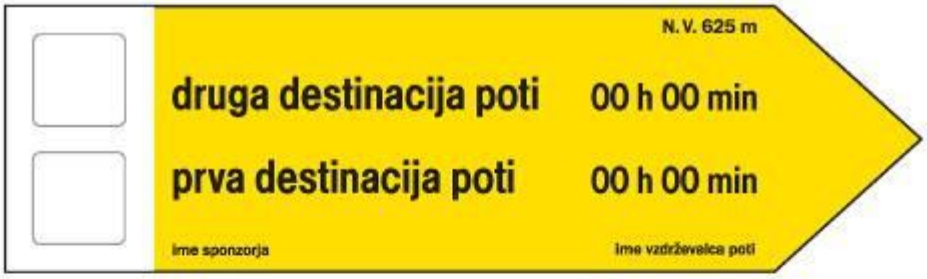

Tabla z eno tematsko pohodno potjo

07 Usmerjevalna tabla poti za nordijsko hojo - grafični prikaz

Tabla s tremi potmi za nordijsko hojo

Tabla z dvema potema za nordijsko hojo

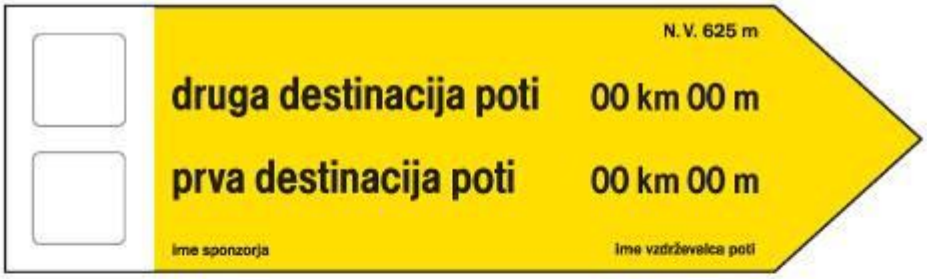

Tabla z eno potjo za nordijsko hojo

07

Usmerjevalna tabla tematskih pohodnih poti

Na pomembnejših križišči in odcepih poti bo treba namestiti usmerjevalne table, ki bi vsebovale le smer poti in ime skrbnika poti.

V primeru, da poteka v isti smeri več tematskih poti, se v prostor za logotipe na eni usmerjevalni tabli namesti največ tri logotipe posameznih tematskih poti, ki potekajo v isti smeri. V primeru, da je poti več (kar pa bo redko), se spodaj namesti še ena usmerjevalna tabla z ostalimi logotipi.

V primeru, da se s tematske poti odcepi pot do naravne oz. kulturne zanimivosti, se to označi z rumeno usmerjevalno tablo in namesti v prostoru za logotip piktogram za naravno in kulturno zanimivost.

V primeru, da se tematska pohodna pot križa s planinsko potjo in je delno identična z njo, se na tabli v predelu lokalnega logotipa uporabi Knafelčeva markacija, če so po stiku tematske in planinske poti naprej identične, se za vmesne oznake uporablja Knafelčeva markacija in občasno markacija za označevanje tematskih pohodnih poti.

V primeru, da ima tematska pohodna pot svoj logotip, se ga umesti pod Knafelčevo markacijo.

08

osnovni označevalni piktogrami

Vsi piktogrami:
- rjava podlaga
- bel znak

Izjeme
- druge barve podlage po vzoru obstoječih pravilnikov in zakonov
- bel znak

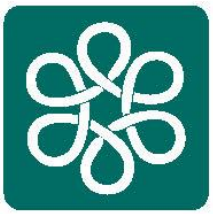

Predlog logotipa tematske pohodne poti

Piktogrami so znaki za označevanje, informiranje ali opozarjanje pohodnikov o značilnostih izbrane poti. Nahajajo se na informativnih tablah, turističnih kartah, vodnikih in na usmerjevalnih tablah (naravne in kulturne znamenitosti), kjer je to potrebno. Uporablja se standardne znake iz obstoječih pravilnikov in zakonov, ter obstoječih in novih tematsko pohodnih poti. So zaobljene oblike (premer okrogline robu je 10 mm pri izhodiščni velikosti 120 x 120 mm, z manjšanjem se proporcionalno spreminja), znak je bel na rjavi podlagi. Na usmerjevalnih tablah se v enakih razmerjih pojavljajo logotipi za tematske poti. Logotip se aplicira na celotno površino prostora predvidenega za ta namen.

Velikosti piktogramov:

Velikost piktogramov na zunanjih aplikacijah so od 40 x 40 mm do 120 x 120 mm z upoštevanjem proporcionalnega spreminjanja z enoto 1 cm. Zunanje mere so v zgoraj navedenih razmerjih, velikost znaka znotraj piktograma se proporcionalno manjša.

V tiskovinah se uporablja enaka razmerja piktogramov, najmanjša možna uporaba je 5 x 5 mm.

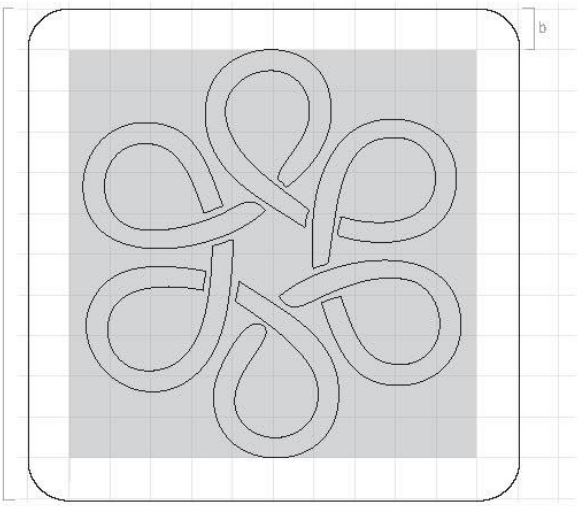

a = 12 cm b= 1 cm

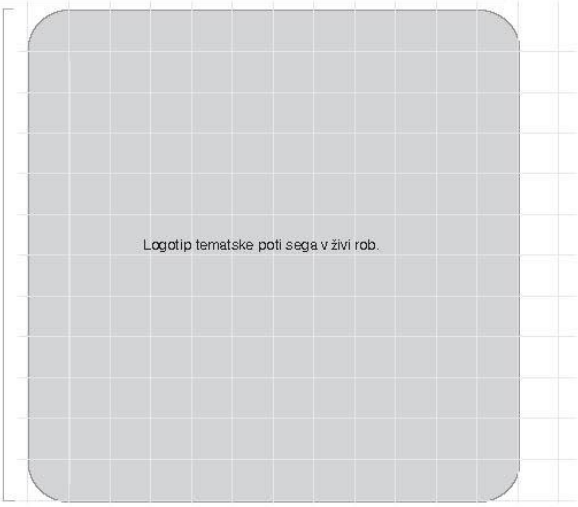

a = 12 cm b= 1 cm

09 Vmesno označevanje

Markacija z rumenim krogom in belo sredino v velikosti Knafeličeve rdeče markacije za planinske poti. Zunanji premer kroga je 80 – 100 mm, premer bele pike 40 - 55 mm, širina rumenega kolobarja 20 – 25 mm.

Rumena barva - Pantone: 109 C / RAL: 1018

Smerna puščica je dolžine 80 – 100 mm, konico puščice tvori enakostranični trikotnik. Rep puščice ne sme biti višji od kolobarja markacije (20 – 25 mm). Puščica je rumene barve in se jo riše pod markacijo, ki se je ne sme dotikati.

Puščico se dodaja le na poteh, kjer je nujno potrebno.

Markacija

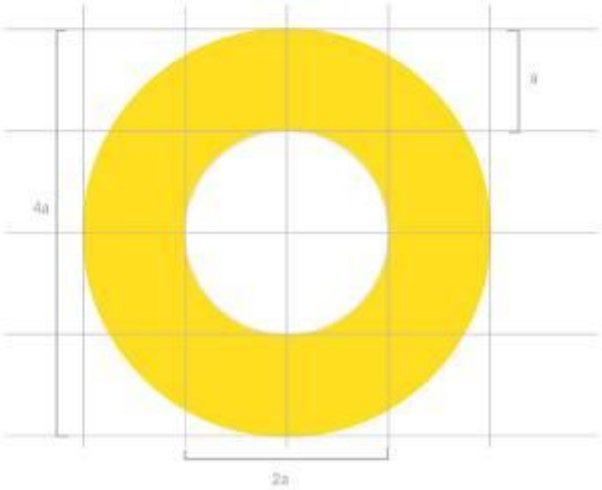

Smerna puščica

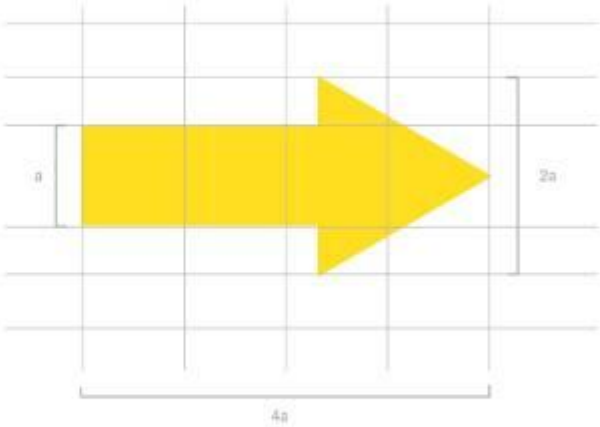

10 Konstrukcija

Informacijska tabla znamenitosti
ali pojasnjevalna tabla

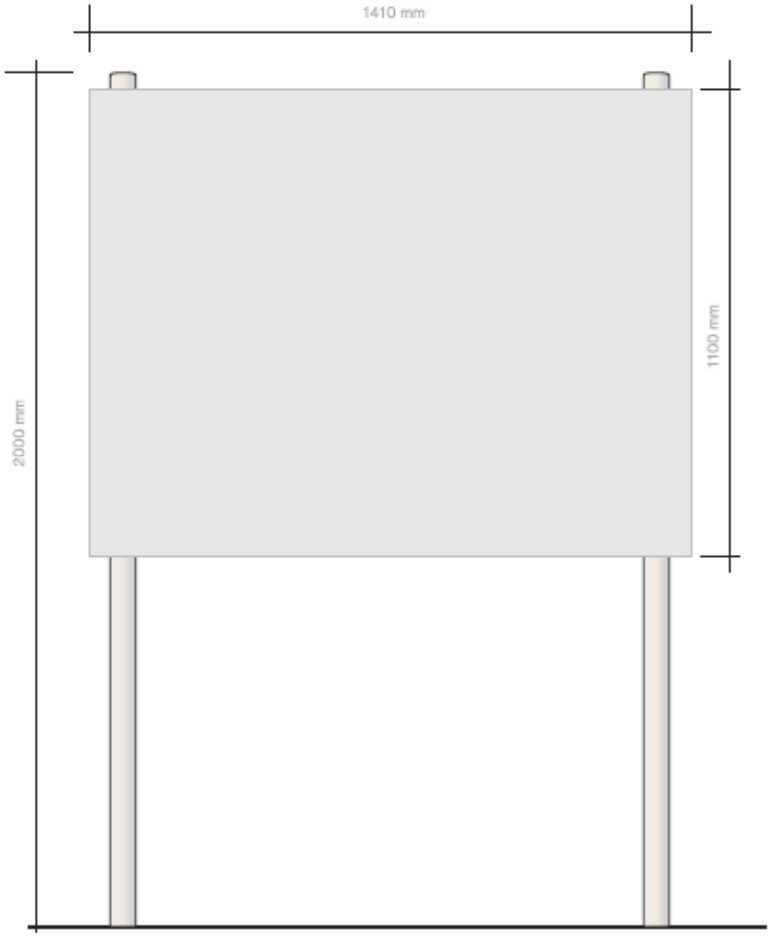

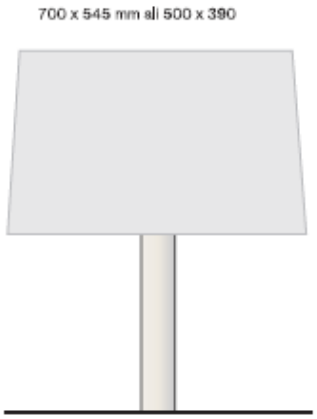

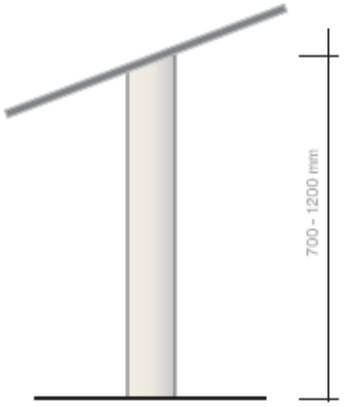

10 Konstrukcija
osnovna informacijska tabla

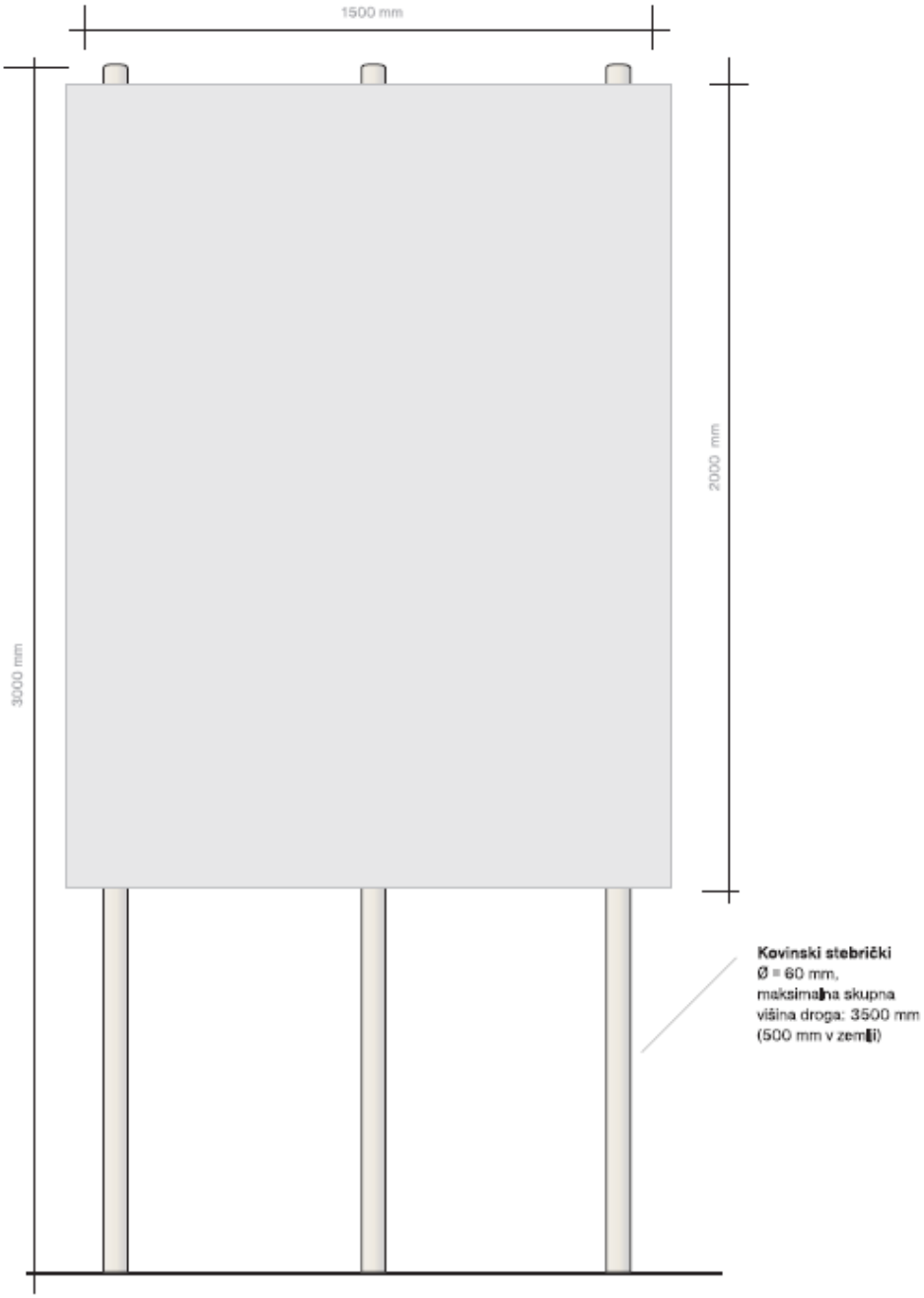

11 Montaža
lesen drog

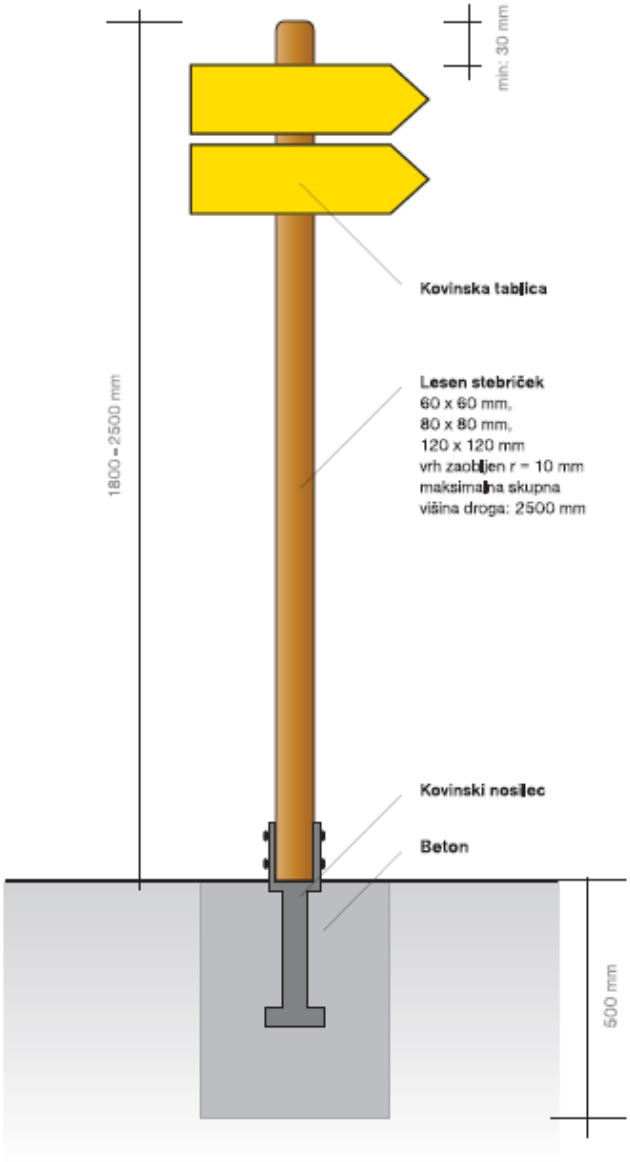

11 Montaža
kovinski drog

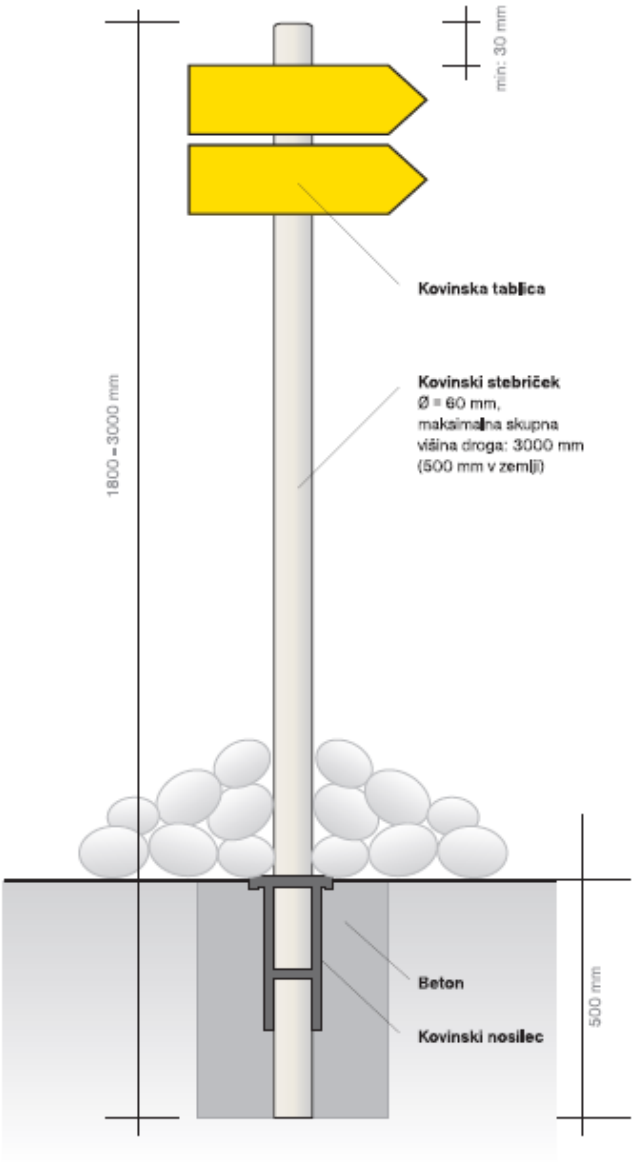

11 Montaža položne table

Lesen stebriček

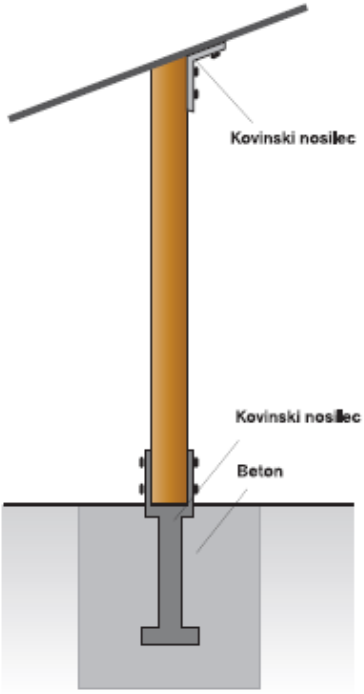
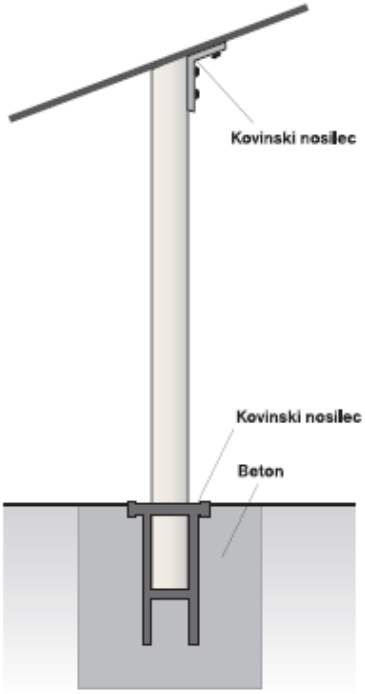
kovinski stebriček